Lokalna Strategia Rozwoju

Rybackiej Lokalnej Grupy Działania
„Pojezierze Bytowskie”

2015

Spis treści

1. Charakterystyka RLGD PB 2
   1.1. Proces powstawania i doświadczenie RLGD PB 3
   1.2. Reprezentatywność RLGD PB 4
   1.3. Poziom decyzyjny – Rada 6
   1.4. Zasady funkcjonowania RLGD PB 6
   1.5. Potencjał ludzki RLGD PB a regulaminy rady/zarządu/biura itd. 7
2. Partycypacyjny charakter LSR 10
3. Diagnoza - opis obszaru i ludności 12
   3.1. Lokalizacja 14
   3.2. Ukształtowanie przestrzenne 15
      3.2.1. Krainy geograficzne i ukształtowanie powierzchni 15
      3.2.2. Klimat, gleby 16
      3.2.3. Tereny wodne 16
      3.2.4. Przyroda i obszary chronione 19
      3.2.5. Lasy 19
   3.3. Dziedzictwo kulturowe 20
   3.4. Demografia 22
   3.5. Gospodarka 24
   3.6. Turystyka 31
   3.7. Kwestie społeczne 34
   3.8. Organizacja pozarządowe 34
   3.9 Rybactwo, akwakultura i rynek rybny 35
   3.10. Podsumowanie 36
4. Analiza SWOT 40
5. Cele i wskaźniki 50
6. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 61
7. Plan działania 62
8. Budżet LSR 63
9. Plan komunikacji 64
10. Zintegrowanie 65
11. Monitoring i ewaluacja 66
12. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko 67
13. Spis tabel, wykresów, map i zdjęć 68
14. Załączniki 69
   14.1. Procedura aktualizacji LSR 69
   14.2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu 70
   14.3. Plan działania 72
   14.4. Budżet LSR 77
   14.5. Plan komunikacji 78

1. Charakterystyka RLGD PB

Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie: Lokalna Grupa Rybacka "Pojezierze Bytowskie" (od 01.11.2015r. **Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Bytowskie", RLGD „PB"**) zostało zarejestrowane 23 października 2009 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym pod nr 0000340174. Forma organizacyjno-prawna RLGD „PB" jest zgodna z: przepisami ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o Stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001r. Nr.79, poz.855 z późn. zm.), ustawą z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2013 r., poz. 173 j.t.) oraz ustawy o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz. U. 2009 Nr 72 poz. 619, z późn. zm.) a także innymi stosownymi przepisami prawa krajowego i Rozporządzeniami Rady (WE). Nadzór nad stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Pomorskiego. Organy stowarzyszenia spełniają wymogi określone w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 508/2014 z dnia 15.05.2014 r.

Obszar

RLGD PB obejmuje powierzchnię 2 411,24 km² (13,2% pow. woj. pom.) zamieszkałą przez 90 376 mieszkańców (stan na 31.12.2013r.). Gęstość zaludnienia na obszarze RLGD PB wynosi **37,37** osób/km², dla województwa wskaźnik ten wynosi 125,4 osób/km². Geograficznie Pojezierze Bytowskie stanowi jeden z mezoregionów Pojezierza Pomorskiego. Jego walory środowiskowe odgrywają ważną rolę w kształtowaniu procesów przyrodniczych oraz gospodarczych, w tym związanych z sektorem rybackim województwa pomorskiego. RLGD PB składa się z 11 gmin: 9 powiatu bytowskiego i 2 powiatu słupskiego, które łącznie stanowią 8,9% liczby gmin województwa.

Tabela 1 Wykaz gmin, ludność, powierzchnia i gęstość zaludnienia na obszarze wchodzącym w skład RLGD PB wg stanu na 31.12.2013r.

Lp.	Gmina	Powierzchnia - km² -	Ludność - osób -	Gęstość zaludnienia - osób/km² -
1.	Borzytuchom	108,52	3058	28,18
2.	Bytów	196,92	24830	126,09
3.	Czarna Dąbrówka	298,06	5836	19,58
4.	Kołczygłowy	170,02	4264	25,08
5.	Miastko	466,10	20077	43,07
6.	Parchowo	131,21	3635	27,70
7.	Studzienice	176,26	3583	20,33
8.	Trzebielino	225,97	3733	16,52
9.	Tuchomie	110,20	4168	37,82
10.	Dębnica Kaszubska	299,52	9803	32,73
11.	Potęgowo	228,46	7128	31,20
	Razem RLGD PB	**2411,24**	**90115**	**37,37**
	woj. pomorskie ogółem	**18310**	**2295811**	**125,4**

Źródło: GUS, obliczenia własne

Mapa 1 Obszar RLGD PB wraz z sąsiednimi gminami

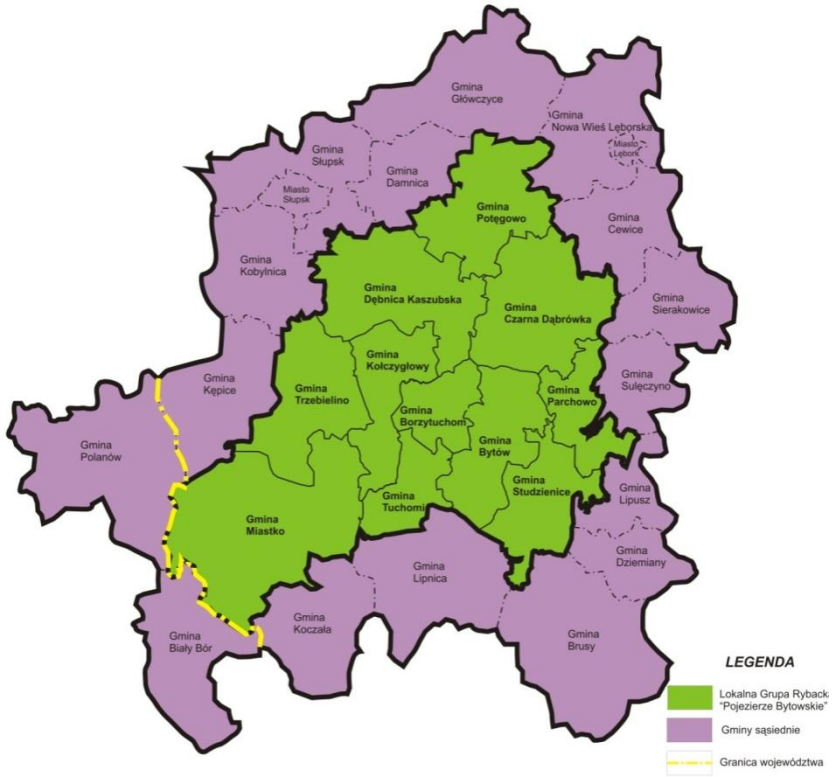

Źródło: RLGD PB

1.1. Proces powstawania i doświadczenie RLGD PB

Początki tworzenia Stowarzyszenia miały miejsce na przełomie kwietnia i maja 2009 roku. Zebranie założycielskie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Rybacka „POJEZIERZE BYTOWSKIE" odbyło się 27 sierpnia 2009 r. w Miastku. Członkami Założycielami stowarzyszenia były osoby fizyczne, w tym przedstawiciele sektora rybackiego. W dniu 4.09.2009 r. w Sądzie Rejonowym Gdańsk-Północ, VIII Wydział Gospodarczy, złożony został wniosek o rejestrację stowarzyszenia. RLGD „Pojezierze Bytowskie" była nową lokalną organizacją powstałą przy merytorycznym wsparciu LGD „Partnerstwo Dorzecze Słupi", która przy współpracy członków RLGD PB opracowała Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich na lata 2009-2013. Inicjatywie utworzenia Lokalnej Grupy Rybackiej towarzyszyło duże zainteresowanie zarówno ze strony przedstawicieli akwakultury jak i sektora publicznego oraz społecznego. Szczególnym zaangażowaniem wykazali się hodowcy ryb łososiowatych, których poprzedzająca wydarzenia aktywna działalność hodowlana sprawiła, iż Pojezierze Bytowskie zyskało miano „zagłębia ryb łososiowatych". W trakcie procesu tworzenia RLGD PB odbyło się wiele spotkań, posiedzeń i warsztatów, które ostatecznie doprowadziły do zorganizowania sprawnego biura oraz spełnienia przez stowarzyszenie, warunku trójsektorowej struktury jego członków – obok osób fizycznych i podmiotów społecznych do stowarzyszenia wstąpiło również 11 gmin. Podstawowym celem działalności stowarzyszenia było i jest podniesienie konkurencyjności subregionu bytowskiego poprzez rozwój obszarów zależnych od rybactwa (w okresie 2009-2015 zrealizowano 176 projektów na kwotę 36 mln. złotych). Stowarzyszenie realizowało z wielkim sukcesem cele oraz wskaźniki, określone w LSROR. Dla przykładu: w ramach realizacji LSROR na terenie obszaru wskaźnik utworzonych miejsc pracy wyniósł 126%. Na konferencji zamykającej okres programowania 2007-2013, zorganizowanej przez Agencję „FARNET" firma „Aquamar" z Miastka została nagrodzona statuetką za najlepszy, europejski projekt, w obszarze ochrony środowiska.

Przykładowe projekty realizowane ze środków PO Ryby 2007-2013:

- mobilne laboratorium badania wód powierzchniowych,
- rozwój działalności gospodarczej poprzez założenie szkółki wędkarskiej,
- utworzenie ścieżek spacerowych wraz z małą architekturą w wpisanym do rejestru zabytków parku w Wiatrołomie,
- renaturyzacja brzegu jeziora Kamieniczne,
- zwiększenie bioróżnorodności i udrożnienie korytarzy ekologicznych dla chronionych gatunków ryb poprzez budowę przepławki na rzece Skotawa,
- utworzenie przez 9 Lokalnych Grup Rybackich z terenu Północnej Polski „Północnego Szlaku Rybackiego" w ramach projektu współpracy regionalnej, którego RLGD Pojezierze Bytowskie była i jest do chwili obecnej koordynatorem.

Po bezproblemowym rozliczeniu sprawozdania finansowego z działalności stowarzyszenia za okres 2007-2013 RLGD PB Uchwałą Walnego Zebrania Członków w dniu 24 listopada 2015r. zmieniła nazwę na Rybacką Lokalną Grupę Działania „Pojezierze Bytowskie"(RLGD PB), która jest kontynuatorką działań Lokalnej Grupy Rybackiej „Pojezierze Bytowskie". W okresie programowania 2014-2020 RLGD PB obejmuje swoim działaniem obszar dawnej RLGD PB, kontynuując współpracę ze zdecydowaną większością podmiotów, w tym wszystkimi które mają dla obszaru oraz stowarzyszenia strategiczne znaczenie. Zdobyte przez organy decyzyjne oraz pracowników biura doświadczenie poparte ugruntowaną wiedzą zostaną wykorzystane w obecnym okresie programowania. RLGD PB będzie koncentrować swoją działalność na rozwiązywaniu problemów zdiagnozowanych w ramach konsultacji społecznych i zdefiniowanych w celach szczegółowych LSR. Gminy z obszaru RLGD PB posiadają duże doświadczenie we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, gdyż w poprzednim okresie programowania (2007-2013) uczestniczyły we wdrażaniu LSROR, której ogólny kierunek rozwoju sprowadzał się do: *racjonalnego wykorzystania lokalnych zasobów dla wzmocnienia znaczenia sektora rybackiego w rozwoju gospodarczym obszaru, poprawy standardu życia oraz budowania tożsamości lokalnej i aktywności mieszkańców*. Obecnie to działanie jest co do zasady aktualne i zostanie utrzymane. Skorygowanym oraz docelowym obszarem interwencji, w nowym okresie programowania, będzie jednak szeroko rozumiany sektor akwakultury, zgodnie z art. 63 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 508/2014 z dnia 15.05.2014 r., i sprowadzać się będzie do realizacji następujących działań:

1. Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcenie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze akwakultury,

2. Wspieranie zróżnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich,

3.Wspieranie i wykorzystanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym działań na rzecz łagodzenia zmian klimatu,

4. Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury.

Proponowany w LSR budżet na poszczególne cele jest wynikiem zgłaszanych potrzeb członków społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem sektora rybackiego. Uwzględnia również zdefiniowane przez Zarząd preferencje, w zakresie działań ukierunkowanych na ochronę środowiska, które stanowi szczególną pozycję w katalogu dóbr subregionu.

1.2. Reprezentatywność RLGD PB

Na dzień 30.11.2015 r. RLGD PB skupia 208 członków, w tym: 88 mieszkańców, 67 podmiotów gospodarczych, 23 podmioty z sektora publicznego oraz 30 organizacji pozarządowych. W stowarzyszeniu dominują mieszkańcy (osoby zatrudnione), których znaczna część, w pośredni sposób, powiązana jest z sektorem rybackim. Porównywalny jest udział sektora społecznego oraz

publicznego, które wykazują ponadprzeciętną aktywność na polu bieżącej współpracy z RLGD PB oraz realizacji wyzwań takich jak chociażby opracowanie LSR, stanowiąc merytoryczne gremium, które zdaniem władz stowarzyszenia, właściwie definiuje oraz wdraża swoimi działaniami zasadę zrównoważonego rozwoju.

Wykres 1 Udział liczbowy i procentowy poszczególnych sektorów w RLGD PB

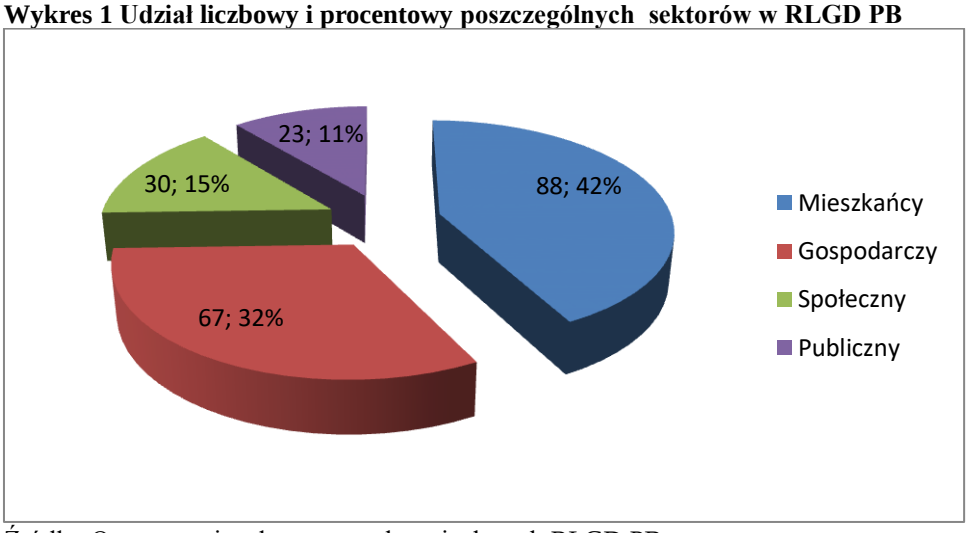

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RLGD PB

Tabela 2 Zestawienie członków RLGD PB

Sektor	Ilość Członków
Gospodarczy	67
Publiczny	23
Społeczny w tym:	30
-Osoby prawne	28
-Pozostałe	2
Mieszkańcy (zgodnie z interpretacją Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi – email z dnia 3 grudnia 2015 r z UM Województwa Pomorskiego)	88
Razem	**208**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RLGD PB

Działalność RLGD PB, w ramach przyjętych celów, obok interwencji stricte gospodarczych oraz społecznych, dotyczyć będzie przekrojowego wsparcia w obszarze jednej grupy defaworyzowanej „kobiety 50+". Grupa ta została zdefiniowana w oparciu o dane statystyczne oraz wyniki badania ankietowego przedstawionego w *Raporcie - Diagnozie aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej, Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Pojezierze Bytowskie"*. Grupę tworzą kobiety w wieku powyżej 50 roku życia. W trakcie prac nad LSR odbyły się dwa spotkania z osobami należącymi do grupy „50+" (28 listopada 2015r. w Przęsinie i 29 listopada 2015r. w Czarnej Dąbrówce). W trakcie spotkań przedstawiono ogólne założenia przygotowywanej LSR, rozeznano oczekiwania grupy oraz wypracowano katalog potencjalnych działań, które powinny podnieść atrakcyjność osób z grupy „50+" na rynku pracy oraz tworzenia podmiotów ekonomii społecznej. Dla grupy zostanie opracowana dedykowana forma komunikowania się, z zastosowaniem jej tradycyjnych form, takich jak: ogłoszenia w prasie lokalnej, urzędach, siedzibie RLGD PB, ulotki, itp. Dodatkowo organizowane będą spotkania informacyjne. Z uwagi na ograniczony budżet działania te będą jednak mieć ograniczony zakres, w stosunku do oczekiwań wynikających z podejścia RLKS.
Aktywność podmiotów ekonomii społecznej aplikujących o środki, głównie działanie 3 *(wspieranie i wykorzystanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym działań*

na rzecz łagodzenia zmian klimatu) ukierunkowane zostaną na działania związane z edukacją ekologiczną, która również zostanie adresowana do grupy defaworyzowanej.
Projekty podmiotów sektora gospodarczego, zgodnie z założeniem przygotowywanego rozporządzenia Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, będą ukierunkowywane, poprzez cele szczegółowe oraz kryteria wyboru projektów, na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy. Dostępność dla sektora gospodarczego do trzech działań, w ramach przywołanych wcześniej celów, powinna skutkować osiągnięciem wskaźnika - 50% środków na tworzenie miejsc pracy.

1.3. Poziom decyzyjny – Rada

Rada RLGD PB jest organem kolegialnym do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji, które będą realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, tj. podjęcie uchwały, zawierającej listę wybranych oraz nie wybranych projektów, ustalającej ich kolejność, według liczby uzyskanych punktów. Do kompetencji Rady należy także przygotowanie propozycji aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Rada jest organem kadencyjnym, powoływanym i odwoływanym przez Walne Zebranie Członków. Rada składa się z 15 osób a jej kadencja trwa 6 lat. Liczba jej członków, z danego sektora nie może przekroczyć 49% (7 osób) ogólnej liczby członków, przy jednoczesnym zastrzeżeniu, iż:

- sektor publiczny stanowi mniej niż 30% ogólnego składu Rady,
- sektor rybacki stanowią powyżej 40% ogólnego składu Rady.

W skład Rady wchodzi co najmniej: 1 kobieta, 1 rybak, 1 osoba do 35 r. życia, 1 mieszkaniec, 1 przedsiębiorca.
Członkami Rady mogą zostać członkowie zwyczajni RLGD PB a w przypadku osób prawnych w ich imieniu upoważnieni przedstawiciele. Przewodniczący i Zastępca są powoływani przez Walne Zebranie Członków spośród osób, które zostały wybrane na członków Rady. Delegowanie uprawnień przez członków Rady na osoby trzecie jest niedopuszczalne. Członkowie Rady zobowiązani są złożyć oświadczenie o braku powiązań z innym sektorem wypełniając „Rejestr interesów" na identyfikację sektora oraz grupy interesów jaką dany członek Rady reprezentuje, a w momencie przydziału wniosków o dofinansowanie operacji złożyć „Deklaracje bezstronności". Szczegółowe zasady funkcjonowania Rady określa Regulamin Organizacyjny Rady przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków w dniu 29 grudnia 2015r. Członkowie organu zobowiązani są do podniesienia i uzupełniania wiedzy, w zakresie zasad oraz sposobu weryfikacji wniosków, zgłaszanych w ramach konkursów. Szkolenia dla wszystkich organów decyzyjnych będą organizowane przez RLGD PB zgodnie z Harmonogramem szkoleń.

1.4. Zasady funkcjonowania RLGD PB

Organy Stowarzyszenia zobowiązane są do zgodnej współpracy w zakresie osiągania celów statutowych, określonych w § 4 Statutu. Obowiązujący organy RLGD PB podział odpowiedzialności oraz kompetencji wydaje się być precyzyjny, gdyż w okresie 2009-2015 nie zanotowano sporów kompetencyjnych, destabilizujących pracę Stowarzyszenia. Podstawą funkcjonowania Stowarzyszenia są następujące dokumenty:

- Statut RLGD PB, który zapewnia rozdział funkcji pomiędzy poszczególne jej organy. Podstawowe zasady:
    - do organów Stowarzyszenia mogą być wybierani tylko jego członkowie – w przypadku członków będących osobami fizycznymi lub osoby upoważnione do reprezentowania członków – w przypadku członków będących osobami prawnymi,
    - członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą być członkami organu zarządzającego, Rady ani pozostawać z nimi w stosunku podległości z tytułu zatrudnienia lub być ich osobami bliskimi, nie mogą być skazani prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z winy umyślnej,

- członkiem Komisji Rewizyjnej, Zarządu oraz Rady nie może być osoba, która prowadzi odpłatna działalność lub świadczy prace na rzecz innych podmiotów polegająca na doradztwie w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie lub w ubieganiu się o pomoc przyznawaną w ramach priorytetu 4 „Zwiększenie zatrudnienia i spójności terytorialnej" Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014-2020,
- osoby powoływane do władz Stowarzyszenia mogą być członkiem wyłącznie jednego z organów władz wybieralnych RLGD PB.

- Regulaminy

Dla sprawnego, transparentnego oraz zgodnego funkcjonowania organów Stowarzyszenia (Walnego Zebrania Członków, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady i Biura), WZC zatwierdziło regulaminy, które uwzględniają: specyfikę obszaru, zakres działalności i odpowiedzialności organów RLGD PB. Transparentność funkcjonowania Stowarzyszenia przejawia się również dostępnością do decyzji organów, w biurze RLGD PB oraz na stronie internetowej dla zainteresowanych członków.

1.5. Potencjał ludzki RLGD PB a regulaminy rady/zarządu/biura itd.

Obecny skład **Rady** tworzą osoby, które zostały wybranie na Walnym Zebraniu Członków w dniu 24 listopada 2015r. (Uchwała WZC nr 35/2015). Są wśród nich również osoby, które były członkami Komitetu, w poprzednim okresie programowania. Pozytywna ocena pracy Komitetu dokonana przez WZC, Zarząd oraz zewnętrznego audytora pozwalają zakładać, iż praca Rady będzie merytorycznie zgodna z obowiązującym Regulaminem Organizacyjnym Rady oraz jej załącznikiem czyli Procedurą wyboru operacji przez Radę w ramach LSR a także spójna z przesłaniem LSR.

Zarząd jest organem wykonawczym Stowarzyszenia, reprezentuje je na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność za swoją działalność przed Walnym Zebraniem Członków. W składzie Zarządu Stowarzyszenia liczba osób reprezentujących sektor społeczny i gospodarczy stanowi powyżej 50% składu Zarządu. Członkiem Zarządu Stowarzyszenia nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Do zadań Zarządu między innymi należy: opracowywanie strategii działania stowarzyszenia, zatwierdzanie aktualizacji LSR, ustalanie regulaminu pracy biura stowarzyszenia, powoływanie Dyrektora biura stowarzyszenia oraz inne czynności nie zatwierdzone dla Walnego Zebrania Członków. Aktualnym Prezesem Zarządu jest osoba, która ma piętnastoletnie doświadczenie w zarządzaniu stowarzyszeniami, ukończyła szereg studiów podyplomowych, w tym, w zakresie: „Zarządzanie rozwojem regionalnym i projektami europejskimi". Przez 13 lat Prezes pełnił funkcję Kanclerza uczelni niepublicznej. Od 4 lat związany jest z RLGD PB. Zastępcami Prezesa są: wieloletni Wójt jednej z gmin (członka RLGD PB) oraz przedsiębiorca - rybak posiadający wykształcenie wyższe w zakresie rybactwa (ichtiolog). Skarbnikiem jest również przedsiębiorca-rybak posiadający wykształcenie w zakresie rybactwa (ichtiolog). Sekretarzem Zarządu jest osoba posiadająca wieloletnie doświadczenie w zakresie zarządzania jednostkami ekonomii społecznej oraz będąca liderem lokalnym. Zasady oraz tryb pracy Zarządu reguluje regulamin.

Komisja Rewizyjna jest statutowym kolegialnym organem nadzoru i kontroli wewnętrznej Stowarzyszenia. Członków Komisji Rewizyjnej, w składzie 3 osób, powołuje Walne Zebranie Członków. Zaangażowanie KR w działalność stowarzyszenia, w poprzednim okresie programowania, miało również charakter profilaktyczny (aktywna reakcja na obawy beneficjentów oraz własne spostrzeżenia), co w konsekwencji pozwoliło uniknąć potencjalnych nieporozumień. Obecny skład osobowy KR pozwala przypuszczać, iż organ ten nadal będzie aktywnie korzystał ze swoich kompetencji oraz prewencyjnego, partnerskiego zachowania.

Biuro RLGD PB tworzą osoby, które pracują w stowarzyszeniu od chwili jego utworzenia. Dyrektorem biura jest osoba posiadająca wykształcenie wyższe - mgr administracji, która jako jedna z osób przyczyniła się do założenia RLGD PB. W minionym okresie programowania skutecznie zarządzała pracownikami biura oraz relacjami z otoczeniem, w tym w szczególności członkami RLGD PB. Z-ca Dyrektora Biura posiada wykształcenie wyższe, mgr administracji oraz ukończone studium Kierowników Projektów Europejskich. Osoba ta w poprzednim okresie programowania zajmowała się m.in. koordynowaniem spraw związanych z naborem wniosków, oceną i wyborem operacji do dofinansowania przez RLGD PB, bieżącym nadzorem nad realizacją budżetu i strategii RLGD PB, tworzeniem planów finansowych (bieżących i na lata następne), analizą i kontrolą poprawności wydatków, organizacją i koordynacją prac biura, prowadzeniem bieżących spraw Stowarzyszenia. Kolejnym ważnym zadaniem zastępcy było opracowywanie projektów zmian w statucie i regulaminach organizacyjnych, poszukiwanie możliwości pozyskania środków dla projektów Stowarzyszenia z innych programów i źródeł, monitorowanie problematyki związanej z funduszami UE, sprawozdawczością merytoryczną i finansową RLGD PB w ramach PO RYBY, organizowaniem posiedzeń Komitetu i Walnego Zebrania, przygotowaniem sprawozdań w zakresie rozliczenia projektów, sporządzenie wniosków o dofinansowanie i płatność, przygotowanie, wdrażanie i rozliczenie projektów własnych RLGD PB.
Pracownik zatrudniony na stanowisku Doradcy ds. projektów posiada Studia Podyplomowe Akademii Trenera oraz ukończone studium Kierowników Projektów Europejskich. Osoba ta w poprzednim okresie programowania zajmowała się m.in. prowadzeniem spraw związanych z naborem wniosków, w tym przygotowaniem materiałów, prowadzeniem spotkań informacyjnych i szkoleń dla potencjalnych beneficjentów, przygotowaniem treści ogłoszeń o naborze wniosków, przygotowaniem pakietu aplikacyjnego dla beneficjentów, przyjmowaniem i rejestracją wniosków, pomocą udzielaną beneficjentom w przygotowaniu wniosków, sporządzaniem sprawozdań z realizacji naboru wniosków dla IW, prowadzeniem korespondencji z beneficjentami w sprawach dotyczących naboru wniosków oraz monitorowaniem realizacji umów. Dodatkowo w zakres kompetencji wchodził udział w targach turystycznych i tematycznych oraz jarmarkach czy przygotowanie, wdrażanie i rozliczanie projektów finansowanych z innych źródeł. Obsługę RLGD PB w okresie programowania 2014-20 zapewni personel w obecnym składzie.
Kwalifikacje i doświadczenie wymagane dla osób, które będą wchodzić w skład biura, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3 Personel RLGD PB

Lp.	Stanowisko	Wymiar czasu pracy/ rodzaj umowy	Obowiązki pracownika	Wymagania
1.	Dyrektor Biura	Pełen etat	- zarządzanie biurem RLGD PB i nadzór nad pracami zespołu pracowników, - nadzór nad realizacja projektów współpracy, - planowanie i organizacja działań związanych z funkcjonowaniem biura - nadzór nad sprawami finansowymi - sprawozdawczość merytoryczna - obsługa Zarządu	**Wymagania konieczne:** - Wykształcenie min. średnie, - Staż pracy min. 5 lat, - Nieskazanie prawomocne za przestępstwo umyślne - Pełna zdolność do czynności prawnych oraz korzystanie z pełni praw publicznych - Stan zdrowia umożliwiający prace na stanowisku - Znajomość zasad funkcjonowania stowarzyszeń, - Znajomość odpowiednich przepisów prawa (np.: ustawy o fundacjach, stowarzyszeniach, pożytku publicznym i wolontariacie,

				ustaw i rozporządzeń właściwych pod kątem PORiM), - Doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE, - Bardzo dobra umiejętność obsługi urządzeń biurowych, komputera i aplikacji biurowych. - Bardzo dobra znajomość specyfiki funkcjonowania Lokalnych Grup Działania i uwarunkowań prawnych, - Bardzo dobra znajomość tworzenia Lokalnych Strategii Rozwoju i ich wdrażania, doświadczenie w pracy z dokumentami strategicznymi, - Znajomość obszaru objętego przygotowywaną Lokalną Strategią Rozwoju na lata 2014 – 2020 - Umiejętność samodzielnej i kreatywnej pracy, - Zdolności organizacyjne, - Umiejętność zarządzania zasobami ludzkimi; - Odporność na stres -Nieposzlakowana opinia - Prawo jazdy kat. B **Wymagania pożądane:** - Wykształcenie wyższe, - Znajomość języka obcego w stopniu komunikatywnym, - Ukończone kursy, szkolenia związane z realizacją projektów z udziałem środków Unii Europejskiej
2.	Doradca ds. projektów	Pełen etat	- prowadzenie spraw związanych z naborem wniosków oraz oceną i wyborem operacji przez RLGD PB w tym: - prowadzenie działań informacyjnych, doradczych i szkoleniowych dot. projektów - przygotowanie i prowadzenie spraw związanych z ubieganiem się o dofinansowanie - obsługa Rady	- Wykształcenie min. średnie - Staż pracy min. 1 rok, -Nieskazanie prawomocne za przestępstwo umyślne - Pełna zdolność do czynności prawnych oraz korzystanie z pełni praw publicznych - Stan zdrowia umożliwiający pracę na stanowisku - Znajomość procedur ubiegania się o dofinansowanie w ramach projektów realizowanych przez RLGD PB, - Biegła umiejętność posługiwania się edytorem tekstu WORD, EXCEL, PowerPoint -Wiedza i doświadczenie z zakresu wdrażania programów oraz projektów współfinansowanych ze środków UE, - Umiejętność pracy w zespole - Prawo jazdy kat. B **Wymagania pożądane:** - znajomość języka obcego w stopniu komunikatywnym
3.	Specjalista ds. obsługi	Pełen etat	- prowadzenie sekretariatu - obsługa Komisji Rewizyjnej	- Wykształcenie min. średnie - Biegła obsługa urządzeń biurowych

	sekretariatu i aktywizacji		- archiwizacja dokumentów - prowadzenie strony internetowej - planowanie i organizacja wydarzeń promocyjnych -przygotowywanie materiałów promocyjnych, informacyjnych dot. RLGD PB i LSR oraz współpraca z podmiotami, którym zlecono druk tych materiałów	- Biegła umiejętność posługiwania się komputerem (obsługa oprogramowania typu: Word, Excel, Power Point, Outlook Express) - Bardzo dobra organizacja pracy własnej - Komunikatywność, łatwość nawiązywania kontaktów - Doświadczenie, staż lub praktyka na podobnym stanowisku pracy - Ogólna wiedza na temat PORiM i RLGD PB **Wymagania pożądane:** - znajomość języka obcego w stopniu komunikatywnym
4.	Księgowa	~~Umowa cywilnoprawna~~ 20h/tydzień (1/2 etat)	-prowadzenie spraw finansowo-księgowych RLGD PB - prowadzenie spraw kadrowych - prowadzenie księgowości, naliczania płac, ZUS oraz innych składników i pochodnych wynagrodzeń - księgowanie projektów własnych RLGD PB - wykonywanie innych zleconych przez Dyrektora Biura czynności.	**Wymagania konieczne:** - Wykształcenie min. średnie, - Staż pracy w księgowości min. 5 lat, - Nieskazanie prawomocne za przestępstwo umyślne - Pełna zdolność do czynności prawnych oraz korzystanie z pełni praw publicznych - Stan zdrowia umożliwiający prace na stanowisku - Znajomość zasad funkcjonowania stowarzyszeń, - Znajomość odpowiednich przepisów prawa (np.: ustawy o fundacjach, stowarzyszeniach, pożytku publicznym i wolontariacie, ustaw i rozporządzeń właściwych pod kątem PORiM), - Doświadczenie w realizacji projektów z udziałem środków UE,
5.	Radca prawny	Umowa cywilnoprawna	- świadczenie usług doradztwa prawnego	N/d

Wybór kandydatów na w/w stanowiska pracy odbywać się będzie w trybie konkursowym.

Źródło: RLGD Pojezierze Bytowskie

2. Partycypacyjny charakter LSR

W celu prawidłowego sporządzenia strategii zaangażowano mieszkańców obszaru RLGD PB do udziału w procesie tworzenia LSR. Konsultacje odbyły się na każdym etapie, na minimum czterech poziomach partycypacji. Zastosowano poniższe metody:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na dany temat pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł, doświadczenia z poprzedniego okresu programowania, wytycznych, zaleceń, itp. (dane opracowane przez ekspertów, zarząd i biuro) – okres wrzesień – grudzień 2015 r.
- reprezentatywne badanie ankietowe 400 osób - poznanie zachowań i rozkładu deklaracji reprezentatywnej grupy osób - ankiety, raport z badania (Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej Lokalnej Grupy Rybackiej „Pojezierze Bytowskie" sporządzona

przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej), badanie ankietowe zostało przeprowadzone w okresie październik-listopad 2015 r.

- zespół roboczy - odbyło się 8 warsztatów tematycznych w siedzibie RLGD PB, w których uczestniczyli członkowie Zespołu Strategicznego. Zespół ten został wyłoniony spośród wszystkich grup interesu, tj. JST, mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, ze szczególnym uwzględnieniem rybaków. W ich trakcie dyskutowano na takie tematy jak analiza SWOT, cele i wskaźniki, budżet, itp. Spotkania zespołu miały miejsce w następujących dniach: 25 września 2015 r., 1,12 i 27 października 2015 r., 6, 13, 17 i 25-26 listopada 2015 r.
- grupy robocze - zaawansowana praca nad poszczególnymi elementami dokumentu w grupach podczas warsztatów jak i zdalnie przygotowując opracowania na kolejne spotkania konsultacyjne - poznanie opinii interesariuszy oraz opracowanie rozwiązań ich dotyczących. Grupy robocze pracowały także podczas spotkań zespołu strategicznego, gdyż w skład grup wchodzili członkowie zespołu podzieleni na grupy zajmujące się wybranymi obszarami. Następnie efekty ich prac były przedstawiane całemu zespołowi i dyskutowane.
- warsztat deliberatywny - poznanie potrzeb, opinii grupy osób na określony temat
    - konsultacje diagnozy, problemów– odbyły się 4 spotkania z mieszkańcami we wrześniu 2015 r.
        - 07.09. w Niepoględziu gm. Dębnica Kaszubska,
        - 08.09. w Czarnej Dąbrówce,
        - 09.09. w Bytowie,
        - 10.09. w Miastku.
    - odbyły się dwa spotkania z osobami należącymi do grupy defaworyzowanej – kobietami w wieku 50+ (28 listopada 2015 r. w Przęsinie i 29 listopada 2015 r. w Czarnej Dąbrówce)
    - 6 listopada 2015 r. odbyło się spotkanie z sektorem rybackim (rybakami oraz rybackimi użytkownikami jezior) w celu zaopiniowania LSR oraz przeprowadzono ankiety z przedstawicielami sektora. Wnioski z tych spotkań wykorzystano w niniejszym dokumencie.

W pierwszej kolejności (we wrześniu bieżącego roku) wykorzystując biały wywiad oraz konsultacje społeczne zebrano niezbędne informacje o obszarze RLGD PB, które stanowiły punkt wyjścia do dalszych prac. Następnie zespół roboczy oraz grupy robocze przeprowadzały dyskusje na zadane tematy. W efekcie powstawała kolejna wersja dokumentu, którą następnie porównywano z wynikami reprezentatywnego badania ankietowego. Wyniki badania były zbieżne z wnioskami wypracowanymi podczas warsztatów oraz z danymi statystycznymi. Oznacza to, że zespół roboczy składający się z różnych grup interesu stanowił dobre odzwierciedlenie opinii społeczeństwa zamieszkującego na obszarze RLGD PB. W końcowym etapie prac wykorzystano konsultacje z grupą defaworyzowaną, sektorem rybackim i rybackimi użytkownikami jezior.

W trakcie realizacji LSR będą wykorzystane metody partycypacji odpowiednie dla poszczególnych działań:

- monitorowanie i ocena realizacji strategii - wykorzystany będzie m.in. biały wywiad (badanie dokumentów), spotkania konsultacyjne (weryfikacja oceny funkcjonowania RLGD PB i wdrażania LSR),
- aktualizacja LSR (elementy mające charakter nieistotny mogą być poprawiane przez RLGD PB, w przypadku poważniejszych zmian będą konsultowane z członkami i mieszkańcami, a następnie głosowane przez Radę RLGD PB, przed skierowaniem do Zarządu) -

wykorzystane będą takie metody jak biały wywiad (badanie dokumentów), spotkania konsultacyjne, powołanie zespołu roboczego wraz z wykorzystaniem grup roboczych,

- opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru (podobnie jak strategia są przyjmowane przez Radę, poddane będą także konsultacjom z pozostałymi członkami RLGD PB i ostatecznie przyjęte przez Zarząd) - wykorzystane tutaj będą takie metody jak biały wywiad (badanie dokumentów), spotkania konsultacyjne.

W celu wsparcia słabszych członków społeczności lokalnych przewidziano wykorzystanie następujących metod:

- warsztatu deliberatywnego – kampania informacyjna, spotkania i szkolenia dla mieszkańców zainteresowanych m.in. pozyskaniem środków – po spotkaniach będzie badana zmiana opinii i wiedzy uczestników,
- białego wywiadu – gromadzone będą informacje ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych. Informacje będą pochodziły m.in. z obserwacji, mediów społecznościowych, maili napływających do RLGD PB,
- wywiadu indywidualnego - poznanie opinii i potrzeb pojedynczych osób, przy okazji spotkań, doradztwa w biurze RLGD RB

3. Diagnoza - opis obszaru i ludności

Do opracowania diagnozy i analizy SWOT wykorzystano następujące **metody partycypacji**:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat RLGD PB pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł (eksperci, zarząd, biuro),
- reprezentatywne badanie ankietowe 400 osób - poznanie zachowań i rozkładu deklaracji reprezentatywnej grupy osób - raport z badania (opracowany przez FRDL),
- zespół roboczy - zaawansowana praca nad analizą SWOT i diagnozą,
- grupy robocze - zaawansowana praca nad analizą SWOT i diagnozą w grupach podczas warsztatów,
- spotkania konsultacyjne - poznanie opinii interesariuszy, opracowanie rozwiązań ich dotyczących - (spotkania z rybakami, mieszkańcami i osobami defaworyzowanymi, biurem, zarządem, ekspertami),
- warsztat deliberatywny - poznanie potrzeb, opinii grupy osób na określony temat.

Ostateczny kształt kolejnych rozdziałów jest wynikiem partycypacji i zastosowania ww. metod.

Rybacka Lokalna Grupa działania Pojezierze Bytowskie powstała na obszarze dorzecza Słupi, Wieprzy, Łupawy oraz Brdy, na terenie województwa pomorskiego, jednego z trzech województw nadmorskich w kraju. Region ten, ze względu na swoje centralne położenie nad Bałtykiem i walory środowiskowe, odgrywa ważną rolę w kształtowaniu procesów przyrodniczych, gospodarczych, w tym związanych z sektorem rybackim.

Ukształtowanie powierzchni decydujące o spływie wód w kierunku morza wyznacza obowiązek szczególnej dbałości w planowaniu rozwoju, uwzględniającego krajowe podejście rozwoju ekologicznego oraz jego powiązanie z basenem Morza Bałtyckiego.

Charakter obszaru cechujący się dużą ilością jezior i rzek stworzył korzystne warunki dla rozwoju sektora rybackiego, związanego z jeziorową gospodarką rybacką i ośrodkami hodowli ryb. Tradycje historyczne i kulturowość wskazują także, że od dawnych czasów rybołówstwo na tym obszarze miało istotne znaczenie, i stanowiło główne źródło utrzymania ludności, w szczególności zamieszkującej obszary wiejskie. Do dzisiaj jest to jedna z istotnych gałęzi gospodarki obszaru objętego strategią do którego kierowana jest pomoc.

Obszar RLGD PB to obszar o wyjątkowych walorach środowiskowych, krajobrazowych ze stosunkowo mało przekształconym środowiskiem przyrodniczym, wyróżniający się na tle kraju.

Na obszarze znajdują się tylko dwa ośrodki miejskie: Bytów i Miastko, w których skoncentrowany jest przemysł i usługi dla ludności. Pozostałe obszary to tereny wiejskie i leśne.
Branża leśna i rolnictwo to kolejne po rybactwie istotne działy które mają duże znaczenie dla rozwoju obszaru.

Struktura obszaru RLGD Pojezierze Bytowskie

Wykres 2 Wykorzystanie terenu na obszarze RLGD PB

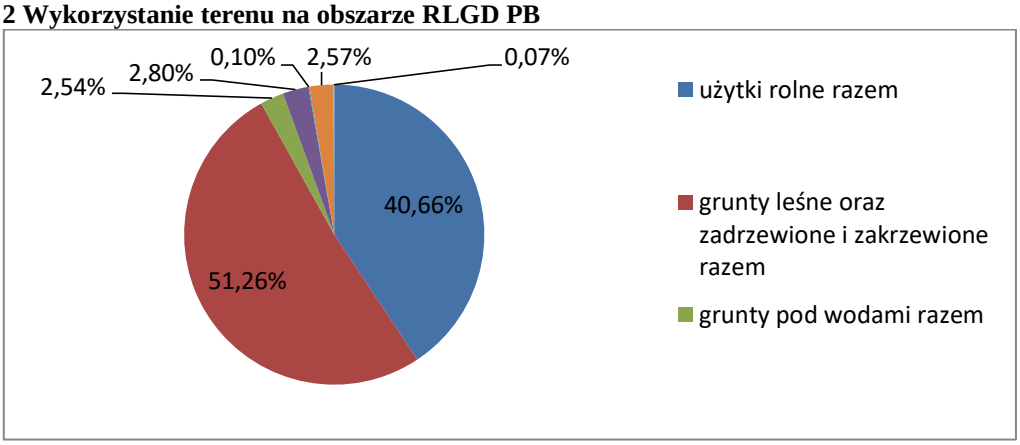

Źródło: Dane GUS

Ogólna powierzchnia gruntów pod wodami na obszarze RLGD PB w liczbie 6117 ha stanowi 2,54% ogólnej powierzchni obszaru. Największą powierzchnię gruntów pod wodami zajmują wody płynące (4759 ha), wody stojące (1358 ha). Grunty pod stawami na użytkach rolnych stanowią 126 ha, a pod rowami 559 ha.
Grunty pod stawami i rowami melioracyjnymi na użytkach rolnych wykorzystywane są gospodarczo z reguły przez rolników do hodowli ryb oraz do uzyskiwania dodatkowego dochodu przez organizowanie łowisk specjalnych i stanowisk dla wędkarzy. Na obszarze RLGD PB konieczna jest budowa nowych i modernizacja istniejących systemów wodnych i melioracyjnych, wraz z budowlami hydrotechnicznymi.
W toku prowadzonej diagnozy w oparciu o badanie ankietowe i spotkania z przedstawicielami kluczowych dla rozwoju obszaru RLGD PB branż wskazano na podstawowe problemy do rozwiązania w ramach możliwości dodatkowego wsparcia finansowego z funduszy europejskich.
Podstawowym celem jest rozwój gospodarki rybackiej, ze szczególnym uwzględnieniem dbałości o środowisko przyrodnicze i jego ochronę. W dziedzinie działań społecznych problemem do rozwiązania pozostaje bezrobocie, w tym w szczególności długotrwałe i dotyczące kobiet w wieku powyżej 50 lat. Grupa kobiet 50 + w dalszej części strategii została sklasyfikowana jako grupa defaworyzwana. Wskazano także na możliwość rozwoju branży turystycznej, w oparciu o unikatowe walory przyrodnicze obszaru oraz braki infrastrukturalne, związane z zagospodarowaniem terenów nad jeziorami, rzekami stwarzającymi duże możliwości organizacji wypoczynku i rekreacji.
Analizując obszar, jego cechy przestrzenne, środowiskowe i demograficzne oraz społeczno-gospodarcze wyznaczono sfery działań, które mają się przyczynić do jego dalszego rozwoju, ze zwróceniem szczególnej uwagi na jego endogeniczny potencjał. Skoncentrować należy się na:

- dalszym rozwoju branży rybackiej jednak istotnie uwarunkowanym działaniami służącymi ochronie środowiska,
- przeciwdziałaniu bezrobociu, przy dużym zaangażowaniu lokalnych firm, którym możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych pozwoli na tworzenie nowych stanowisk pracy,

- zaangażowaniu organizacji społecznych w celu pobudzenia aktywności osób bezrobotnych w oparciu o tradycje i kulturowość obszaru,
- szczególnej ochronie walorów przyrodniczych i przywracaniu jej stanu utraconego w wyniku intensywnej działalności człowieka,
- rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- współpracy z samorządami oraz strategicznymi partnerami dla realizacji strategii.

3.1. Lokalizacja

Spójność przestrzenna

Obszar wchodzący w skład RLGD PB jest spójny przestrzennie, mieści się w jednym obrysie, rozciąga się prawie równoległym pasem wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego i położony jest w centrum zachodniej części województwa pomorskiego. Odległość od morza wynosi około 30 km, odległość od stolicy województwa z poszczególnych miejscowości waha się od 100 do 160 km.

Mapa 2 Mapa woj. pomorskiego z zaznaczeniem gmin wchodzących w skład RLGD PB

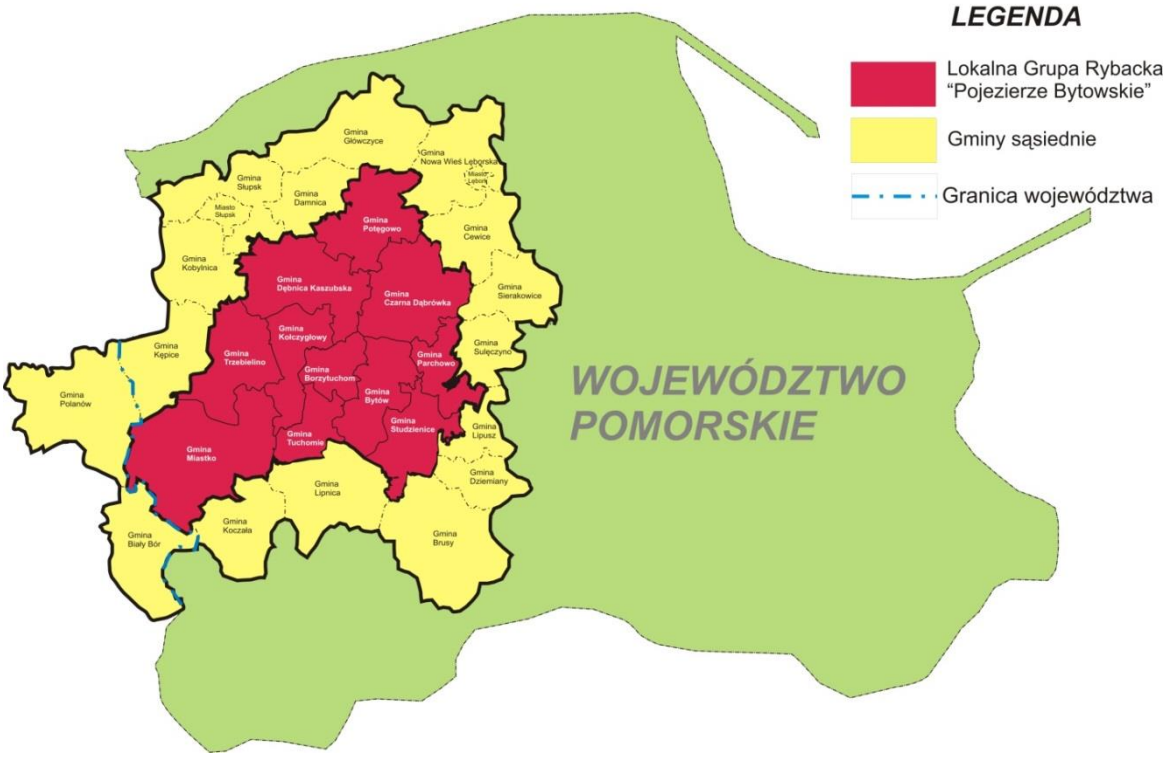

Źródło: LSRROR LGR PB

Przez obszar RLGD PB przechodzą ważne szlaki komunikacyjne (bądź planuje się ich uruchomienie):

- droga krajowa nr 6 (gm. Potęgowo) – Gdańsk – Szczecin,
- droga krajowa nr 20 – Stargard – Gdynia. Stanowi ona najważniejsze połączenie pomiędzy obszarem RLGD PB, a Trójmiastem. Droga ta stanowi również dobre połączenie pomiędzy Pomorzem Zachodnim i Gdańskim oraz przecina inne szlaki północ-południe, np. drogę krajową nr 11,
- droga krajowa nr 21 – Miastko- Ustka która łączy dwie równoległe drogi krajowe nr 6 i 20,

- w perspektywie droga ekspresowa S6 na terenie RLGD PB z nowym przebiegiem trasy przechodzącym przez gm. Potęgowo wraz z węzłami Rzechocino i Skórowo. Planowane zakończenie prac przewidziane jest na rok 2020.

Drogi wojewódzkie:

- 206 - Koszalin – Polanów – Miastko,
- 209 - Warszkowo – Suchorze – Bytów,
- 210 - Słupsk – Unichowo,
- 211 - Nowa Dąbrowa – Czarna Dąbrówka – Kartuzy – Żukowo,
- 212 - Osowo Lęborskie – Bytów – Chojnice – Zamarte, Droga ta stanowi podstawowy korytarz transportu towarów z obszaru RLGD PB na południe kraju oraz stanowić będzie dojazd do drogi ekspresowej S6 oraz dróg krajowych 20, 22 i 25,
- 228 Bytów – Klukowa Huta – Kartuzy,
- Sieć dróg wewnętrznych jest wystarczająca i zapewnia dobrą komunikację wewnętrzną, ale wymaga modernizacji i remontu.

Linie kolejowe:

- linia kolejowa nr 202 (Stargard Szczeciński – Gdańsk),
- lina kolejowa nr 405(Piła Główna – Szczecinek – Miastko – Słupsk - Ustka),
- Linia kolejowa 413 Niegdyś Człuchów - Słosinko, obecnie Człuchów – Przechlewo. Ruch wyłącznie towarowy, utrzymywany do obsługi bazy gazowej BP w Sąpolnie,
- nieczynne, istniejące (przynajmniej częściowo): 212 Lipusz – Korzybie, 237 Lębork – Bytów.

Mapa 3 Linie kolejowe na obszarze RLGD PB

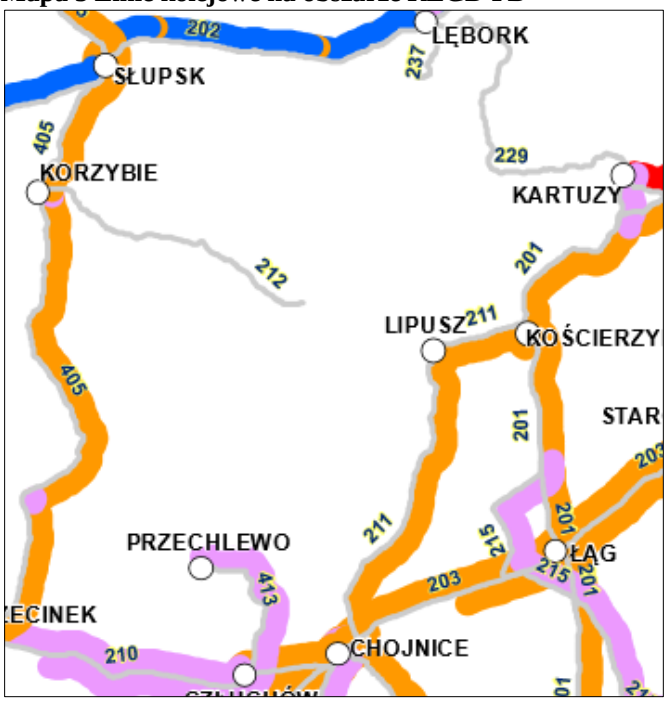

Źródło: http://www.plk-sa.pl/files/public/user_upload/pdf/Mapy/2014_05_30_mapa_predkosci_ILK_AK.pdf

3.2. Ukształtowanie przestrzenne

3.2.1. Krainy geograficzne i ukształtowanie powierzchni

Obszar RLGD PB należy do makroregionu Pojezierze Zachodniopomorskie, mezoregionów: Pojezierze Bytowskie i Wysoczyzna Polanowska (regionalizacja Kondrackiego 1978). Między tymi

dwoma mezoregionami występuje bardzo duże podobieństwo przyrodnicze – obejmują one typowe młodoglacjalne struktury geomorfologiczne, jak moreny czołowe, denne, sandry, rynny glacjalne itp. Zróżnicowanie morfologiczne jest bardzo charakterystyczne i przebiega pasmowo wzdłuż linii Bałtyku. Najwyższy pas moren osiąga wysokość 256 mnpm i opada w kierunku północnym i południowym. Bardzo duże urozmaicenie ukształtowania terenu występuje w dolinach rzek Słupi, Wieprzy Łupawy i Brdy.

3.2.2. Klimat, gleby

Bliskość Bałtyku i duża ilość lasów powoduje, że profil dobowy temperatur jest wyrównany termicznie, a wilgotność powietrza zwiększona. Największa liczba dni pogodnych występuje tu późną wiosną i na początku lata oraz we wrześniu. Bogactwo stanów atmosferycznych powoduje zmienność klimatu. Średnioroczne temperatury wynoszą około 7,0–7,8°C, a suma opadów rocznych to ok. 756 mm. Opady w sierpniu i wrześniu sprzyjają wysypom grzybów jesiennych, w tym borowików, podgrzybków, niemek i gąsek.

Obszar RLGD PB charakteryzuje znaczną mozaikowatość typów gleb i związane z tym zróżnicowanie. Przeważają gleby brunatne, bardzo lekkie, piaszczyste i przepuszczalne, często kamieniste. Gleby te są kwaśne, ubogie w składniki pokarmowe, silnie skonfigurowane i narażone na procesy erozyjne. Dominują tu żytnie kompleksy glebowe, w tym słabe i bardzo słabe, brak kompleksów gleb bardzo dobrych i dobrych.

Obszar RLGD PB jest predysponowany do produkcji żywności metodami ekologicznymi.

3.2.3. Tereny wodne

Obszar na którym działa RLGD PB charakteryzuje się bogactwem wód powierzchniowych: cieków, jezior i mniejszych zbiorników wodnych. Pomorze obfituje w źródła, które dają początek licznym ciekom. Rzeki przymorskie mają przeważnie charakter rzek włosienicznikowych, charakteryzują się występowaniem cennych i zagrożonych wyginięciem ryb łososiowatych: łososia atlantyckiego, troci wędrownej, pstrąga potokowego czy lipienia. Należy podkreślić, iż dorzecze Słupi jest obecnie jedynym w kraju, w którym stwierdza się skuteczny naturalny rozród łososia atlantyckiego. Liczne występowanie cennej ichtiofauny może warunkować rozwój regionu w oparciu o turystykę wędkarską. Niestety wiele odcinków rzek jest zamkniętych dla ryb poprzez zabudowę hydrotechniczną, która utrudnia lub uniemożliwia swobodne wędrówki ichtiofauny, zwłaszcza wędrówki tarłowe. Innym problemem znacznie ograniczającym populacje cennych ryb jest rozpowszechnione i akceptowane społecznie kłusownictwo, które w skrajnych przypadkach prowadzi do eksterminacji prawie wszystkich troci wpływających na tarliska w małych ciekach.

Główne rzeki obszaru to:

- Brda - dł. 239 km, pow. dorzecza 4 627 km2,
- Bytowa - dł. 29 km, lewy dopływ Słupi.,
- Jutrzenka - dł. 17 km, lewobrzeżny dopływ Słupi, pow. dorzecza: 57 km2,
- Kamienica - dł. 30 km, lewy dopływ Słupi,
- Łupawa - dł. 98,7 km, pow. dorzecza 924 km2,
- Studnica - dł. 38 km, pow. dorzecza: 315 km2, lewobrzeżny dopływ Wieprzy,
- Słupia - dł. 140,6 km, pow. dorzecza: 1600 km2. Na Słupi jest zlokalizowany system hydroelektrowni, z unikatowym zabytkiem kultury technicznej, klasy międzynarodowej - Elektrownią „Struga” we wsi Soszyca,
- Wieprza - dł. 140,3 km, pow. dorzecza 2 172, 7 km2, należy do zlewni bałtyckiej,
- Pokrzywna – o długości 28 km.

Teren działania RLGD PB wyróżnia się także dużą koncentracją jezior. Jeziora Pojezierza Bytowskiego, przeważnie niewielkie powierzchniowo, mają wielkie znaczenie krajobrazowe, przyrodnicze a także rekreacyjne. Dominują tu zbiorniki polodowcowe: morenowe, rynnowe oraz oczka, powstałe na skutek wytopienia się brył martwego lodu. Są też jeziora rzeczne (starorzecza) oraz jeziora pochodzenia antropogenicznego - zbiorniki zaporowe. Zróżnicowanie wielkości, genezy i położenia jezior wpływa na ich bogactwo przyrodnicze.
Spotykamy tu niewiele zmienione od czasów swego powstania skąpożyzne akweny grupujące reliktową florę wodną – jeziora lobeliowe, czystowodne jeziora z podwodnymi łąkami ramienic. Występują również naturalnie żyzne zbiorniki eutroficzne, brunatnowodne i zakwaszone jeziorka dystroficzne, w których postępująca eutrofizacja obniża ich walory środowiskowe. Wiele z bytowskich jezior jest ostoją ginącej fauny, zasiedlone bywają przez tak rzadkie gatunki zwierząt jak rak szlachetny, strzebla błotna, sieja czy sielawa. Aby skutecznie chronić ginące gatunki fauny konieczne jest wdrożenie czynnej ochrony: hodowli i zaraczeń rakiem szlachetnym, zarybień sieją czy sielawą. Konieczne jest również przeprowadzenie renaturyzacji (dalece zeutrofizowanych) zbiorników wodnych, celem przywrócenia warunków środowiskowych, poprzez poprawę stosunków wodnych.

Mapa 4 Miejsce występowania jezior lobeliowych w Polsce i obszar RLGD PB

Źródło: Kraska: 3110 – Jeziora lobeliowe. W: Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny; zaznaczenie obszaru RLGD PB własne. http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/tom-3, data dostępu 28.12.2015

Do największych jezior należy zaliczyć (o powierzchni powyżej 100 ha, źródło: http://www.infoeko.pomorskie.pl):
Gmina Czarna Dąbrówka:

- Jasień Południowy, pow. 336,7 ha, głęb. max 22,6 m, stan dobry,
- Jasień Północny, pow. 240,5 ha, głęb. max 32,2 m, stan dobry,
- Kozie, pow. 103,0 ha, głęb. max 16,9 m.

Gmina Lipnica

- Gwiazdy Duże pow. 210,4 ha, głęb. max b.d, stan dobry,
- Borzyszkowy pow. 104,4 ha, głęb. max 31,0 m,
- Kamieniczno pow. 120,7 ha, głęb. max 23,2 m,
- Kielskie pow. 139,6 ha, głęb. max 23,3 m,
- Kiedrowickie pow. 104,85ha, głęb. max 7,1 m,
- Łąkie pow. 156,4 ha, głęb. max b.d,
- Wiejskie pow. 166 ha, głęb. max 3,7 m.

Gmina Miastko

- Bobęcińskie Wielkie pow. 521,6 ha, głęb. max 48,0 m, stan umiarkowanie zły.

Gmina Parchowo

- Żukowskie pow. 140,3 ha, głęb. max b.d.

Gmina Studzienice

- Studzieniczno-Kłączno-Ryńskie pow. 215,5 ha, głęb. max 23 m,
- Somińskie pow. 433,1 ha, głęb. max 14,0 m.

Gmina Tuchomie

- Kamieniczno pow. 120,7 ha, głęb. max 23,2 m.

Bogactwo przyrodnicze wód Pojezierza Bytowskiego było podstawą utworzenia tu licznych form ochrony: rezerwatów przyrody, parku krajobrazowego, obszarów sieci Natura 2000.

Zasoby wód podziemnych wyróżniają korzystnie cały region pomorski na tle kraju. Znajduje się tu 21 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych pokrywających z nadwyżką zapotrzebowanie na wodę, ale wymaga to zachowania ograniczeń w stosunku do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz powodować zagrożenie zanieczyszczenia tych wód. Wody podziemne charakteryzują się na ogół bardzo dobrą jakością, sporadycznie występujące zanieczyszczenia to związki azotu oraz wzrost zawartości chlorków (spowodowany ingresją wód morskich).

Obszar RLGD PB położony jest na zlewniach rzek Słupi, Wieprzy i Łupawy, które odprowadzają wody bezpośrednio do Morza Bałtyckiego. Rzeki te ze względu na ich „górski" charakter (zróżnicowanie poziomu dochodzące do 100 m, szybki nurt i dobre natlenienie) stanowią zaplecze dla hodowli pstrąga i innych ryb łososiowatych. Na rzekach dokonuje się odłowu tarlaków łososia i troci, w celu pozyskania ikry do dalszej hodowli. Z morza do rzek wchodzi narybek węgorza i innych ryb wędrownych. Rzeki Przymorza to także raj dla wędkarzy, organizuje się tutaj zawody wędkarskie cieszące się dużym uznaniem wśród mieszkańców i turystów, coraz częściej z krajów europejskich. (1 stycznia 2010 odbył się już X Festyn Wędkarski na Słupi, inaugurujący sezon „Wędkarski Łosoś" 2010). Na rzekach czynnych jest 11 elektrowni wodnych. Wszystkie bazują na dawnych spiętrzeniach młyńskich. Atrakcyjność turystyczna rzek podnoszą malownicze, szerokie doliny, klifowe brzegi, urzekające krajobrazy, bogata flora i fauna oraz coraz lepiej przygotowane szlaki kajakowe.
Cechą, która wyróżnia obszar RLGD PB w regionie i kraju są liczne jeziora, od których wywodzi się nazwa Pojezierza Bytowskiego. Liczebnie na obszarze dominują „oczka wodne" i niewielkie jeziora o powierzchni do 1ha, wkomponowane w pagórkowaty i lesisty krajobraz. Unikatowym bogactwem obszaru w skali Europy są liczne jeziora lobeliowe (26), świadczące o ekologicznej i przyrodniczej wartości obszaru – znaczna liczba jezior stanowi rezerwaty przyrody. Obok użytkowania gospodarczego, coraz częściej przystępuje się do turystycznego zagospodarowania jezior. Zasoby wodne RLGD PB to niewykorzystany potencjał obszaru, wymagający jednak przemyślanych inwestycji w celu jego właściwej ochrony i rozwoju.

3.2.4. Przyroda i obszary chronione

Potencjał przyrodniczy obszaru RLGD PB, mierzony udziałem powierzchni prawnie chronionych, wód powierzchniowych i lasów do powierzchni ogółem, jest bardzo wysoki. Bogactwo unikatowych zasobów przyrodniczych, niski poziom zanieczyszczenia środowiska, niska gęstość zaludnienia, stwarzają duże wyzwanie dla efektywnego wykorzystania tych zasobów w planowaniu strategii rozwoju lokalnego.

Według danych GUS 2013 obszary prawnie chronione na obszarze RLGD PB zajmują powierzchnię 47.608 ha, tj. 19,7% powierzchni ogólnej, w tym parki krajobrazowe zajmują pow. 31.704 ha, obszary chronionego krajobrazu 14.204 ha, rezerwaty przyrody 664 ha. Znajdują się tu także 312 pomniki przyrody. Wśród obszarów prawnie chronionych największą formą ochrony przyrody i krajobrazu jest Park Krajobrazowy Dolina Słupi utworzony w 1981r. na powierzchni 37.040 ha, położony prawie w całości na obszarze RLGD PB, obejmujący obszar środkowego biegu Słupi i jej zlewni.

Mapa 5 Obszary Natura 2000 na obszarze RLGD PB

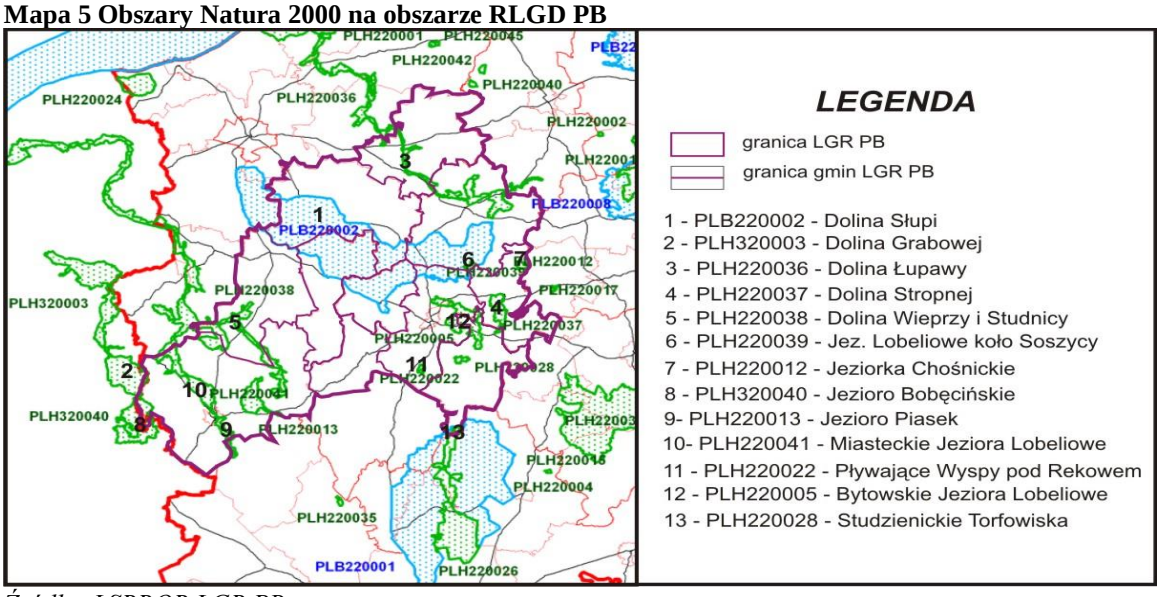

Źródło: LSRROR LGR PB

O unikatowych wartościach przyrodniczych obszaru świadczy również fakt, iż na ogólną liczbę 64 obszarów Natura 2000 w woj. pomorskim, 15 leży w całości lub w znacznej części na obszarze RLGD PB, obejmując obszar około 70tys. ha. Obszary Natura 2000 obejmują między innymi doliny najważniejszych rzek obszaru: Słupi, Wieprzy i Łupawy, jeziora lobeliowe stanowiące unikat w kraju i Europie oraz ostoje ptaków. Niestety, działalność ludzka wywiera coraz większe piętno na wrażliwe cieki i wody stojące. Niekorzystnie dla środowiska jest nie tylko zaśmiecanie, niszczenie nadbrzeżnej roślinności ochronnej, zabudowa brzegów, hałas, ale także intensywne rolnictwo. Stąd niezmiernie ważne jest uświadomienie społeczeństwu obecnych zagrożeń tak aby, aby zachować czyste wody, ich bogactwo przyrodnicze i krajobrazowe dla przyszłych pokoleń.

3.2.5. Lasy

Lasy stanowią dominujący na obszarze RLGD PB element florystyczny, współtworząc jego strukturę krajobrazową łącznie z użytkami rolnymi, licznymi oczkami wodnymi, stawami, jeziorami i rzekami.

Lesistość obszaru (50,7% pow. gruntów) jest wyższa od średniej dla woj. (37%) a także kraju i Europy.

Mapa 6 Lesistość obszaru RLGD PB „Pojezierze Bytowskie”

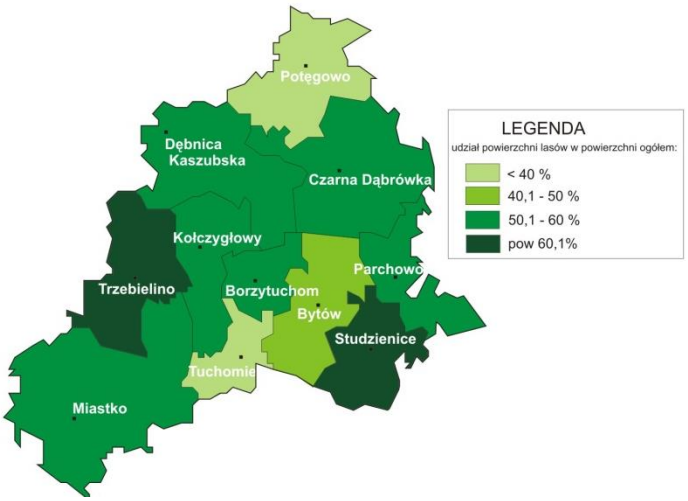

Źródło: LSRROR LGR PB

Lasy stanowią jeden z najbogatszych gatunkowo typ ekosystemu i są najcenniejszym składnikiem form ochrony przyrody i krajobrazu (bioróżnorodność genetyczna). Charakter siedlisk i zbiorowisk leśnych jest bardzo zróżnicowany. W składzie gatunkowym dominuje sosna i świerk. Uzupełniająco występuje buk, dąb, modrzew, grab i brzoza. Są tu także bardzo rzadkie zbiorowiska leśne - nadrzeczne łęgi oraz olsy, w dolinach rzek. Obok dużego znaczenia ekologicznego, lasy odgrywają znaczącą funkcję gospodarczą oraz społeczną (walory rekreacyjno-wypoczynkowe i zdrowotne). Dostarczają one dodatkowych dochodów mieszkańcom obszaru (zbiór runa i ziół) i przyciągają turystów. Obszar nie jest jednak dostatecznie przygotowany, aby wykorzystać w pełni potencjał celem uzyskania dodatkowych dochodów – brakuje zakładów lokalnego przetwórstwa, bazy dla turystów weekendowych itd. Zbiory runa leśnego, ze skupów są wywożone poza obszar RLGD PB. Lasy obszaru obfitują również w zwierzynę łowną.

3.3. Dziedzictwo kulturowe

Struktura środowiska kulturowego Pomorza Wschodniego została ukształtowana pod silnym wpływem warunków przyrodniczych, w strefie kompleksów leśnych Pojezierza Bytowskiego – ekstensywne osadnictwo leśne, rolnictwo i rybactwo. Na ziemiach tych, w średniowieczu należących historycznie do różnych podmiotów terytorialnych, dóbr książęcych lub państwa Zakonu Krzyżackiego, sposób zagospodarowania nie różnił się znacząco, gdyż zdeterminowała go przyroda. Dziedzictwo kultury materialnej charakteryzuje się silnym osadnictwem kultury łużyckiej i pomorskiej. Na obszarze tym przez wieki ścierały się 2 światy kulturowe: niemiecki i słowiański. Do roku 1945 współistniały tu kultury: niemiecka, polska i kaszubska. Ciągłość społeczno-kulturową reprezentuje ludność kaszubska, zakorzeniona tu od dawna i kultywująca ją starannie do dzisiaj. Kaszubi to jedna z trzech polskich grup etnicznych o statusie autochtonicznym. Po II wojnie światowej osiedleńcy z różnych rejonów Polski wtapiają się w ludność kaszubską. Historyczno-kulturowe zasoby regionu stanowią m.in. rękodzieło artystyczne, rzemiosło ludowe, twórczość a także taniec, muzyka, stroje kaszubskie, zwyczaje i obrzędy oraz język kaszubski. W języku kaszubskim wydawane są książki i czasopisma, emitowane programy radiowe i telewizyjne, organizowane są imprezy pielęgnujące dawne tradycje kulturalne. W izbach regionalnych gromadzone są zbiory przedmiotów związanych z tradycyjną gospodarką, w tym hodowlą i połowem ryb. Największe zbiory

dotyczące rybactwa znajdują się z Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie. Szczególne miejsce w dorobku kulturowym odgrywa Kuchnia Kaszubska, w której potrawy z ryb odgrywają rolę wiodącą.

Mapa 7 Dialekty w Polsce

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Polska-dialekty_wg_Urba%C5%84czyka.PNG

Kultura ukraińska

Po II wojnie światowej na skutek m.in. akcji Wisła na obszarze RLGD PB mieszka duża i aktywna mniejszość ukraińska.

Zabytki

Do najważniejszych zabytków dorobku dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru RLGD PB zaliczyć należy:

- Zamek bytowski,
- Cerkiew p.w. św. Jerzego,
- Kościół w Trzebielinie - Kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca Maryi w Trzebielinie,
- Kościół w Sominach - Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Królowej Polski w Sominach,
- Kościół w Ugoszczy - Kościół pod wezwaniem św. Marii Magdaleny w Ugoszczy,
- Kościół w Tuchomiu - Kościół p.w. Michała Archanioła w Tuchomiu,
- Kościół w Łubnie - Kościół filialny p.w. św. Antoniego Padewskiego,
- Kościół w Cetyniu,
- Cmentarz Leśników w Pysznie,
- Kościół w Parchowie,
- Kościół w Borzyszkowach – Kościół parafialny p.w. św. Marcina z Tours w Borzyszkowach,
- Kościół w Brzeźnie Szlacheckim,
- Pałac w Tursku,
- Budynek banku przy ul. Bauera w Bytowie,
- Dwór w Gostkowie,
- Kościół p.w. św. Katarzyny w Bytowie,
- Kościół parafialny w Pomysku Wielkim,
- Most kolejowy nad rzeką Borują z XIX w,
- Klasycystyczny budynek Poczty Konnej z przełomu XVIII i XIX wieku,
- Gotycka Wieża pokościelna w Bytowie,

- Cmentarzysko Ludności Kultury Pomorskiej w Trzebiatkowej.

Łącznie na obszarze RLGD PB znajduje się 101 obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków. Stan obiektów zabytkowych leżących na obszarze RLGD PB jest niezadowalający, a infrastruktura jest niedostosowana w dużej części do potrzeb osób niepełnosprawnych. W celu wykorzystania potencjału kulturalnego konieczne jest promowanie dziedzictwa kulturowego oraz renowacja obiektów zabytkowych.

3.4. Demografia

Tabela 4 Struktura ludności w grupach wiekowych w latach 2013 i 2014 na tle woj. pomorskiego

Lp.		2013			2014			Woj. pomorskie 2013		
		ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet
1.	Stan ogółem	90115	44908	45207	90376	45018	45358	2295811	1119390	1176421
2.	W wieku przedprod.	19331	9882	9449	19144	9775	9369	448976	230707	218269
3.	W wieku prod.	57963	30987	26976	57786	30932	26854	1454944	765341	689603
4.	W wieku poprod.	12821	4039	8782	13446	4311	9135	391891	123342	268549

Źródło: GUS

Migracje ludności

Według danych GUS w roku 2013 na obszarze RLGD PB zameldowano ogółem 988 osób, w tym z zagranicy 24. Saldo migracji wewnętrznych wynosi -258 osób, a migracji zagranicznych –117 osób. Migracje zagraniczne różnią się znacznie w poszczególnych latach i wynikają najczęściej z potrzeby wyjazdów w poszukiwaniu pracy. Wyjazdy do miast to wyjazdy najczęściej młodzieży do miast na studia i do pracy. Na obszarze RLGD PB notuje się również osiedlenia rodzin z miast na obszarach wiejskich.

Obszar RLGD PB według stanu na koniec roku 2014 zamieszkiwało 90 376 mieszkańców. Średnie zagęszczenie ludności wyniosło zaledwie 37,48 mieszkańca na kilometr kwadratowy. Na tym tle wyróżnia się jedynie gmina Bytów, w której gęstość zaludnienia wynosi ponad 127 mieszkańców na kilometr kwadratowy.

Tabela 5 Liczba mieszkańców na obszarze RLGD PB oraz gęstość zaludnienia w porównaniu do województwa

	Obszar RLGD PB				Województwo Pomorskie	
	stan na 31 XII 2014		stan na 31 XII 2013			
	Ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety	Ogółem	kobiety
Razem	**90376**	**45358**	**90115**	**45207**	**2295811**	**1176421**
Udział kobiet		**50,19%**		**50,17%**		**51,24%**

Źródło: Dane GUS

Dwie największe gminy, w skład których wchodzą miasta (Bytów i Miastko) stanowią około 50% liczby mieszkańców RLGD PB. Następne pod względem liczebności są Dębnica Kaszubska (10,88%) i Potęgowo (7,91%).

Wykres 3 Udział liczby mieszkańców poszczególnych gmin w RLGD PB

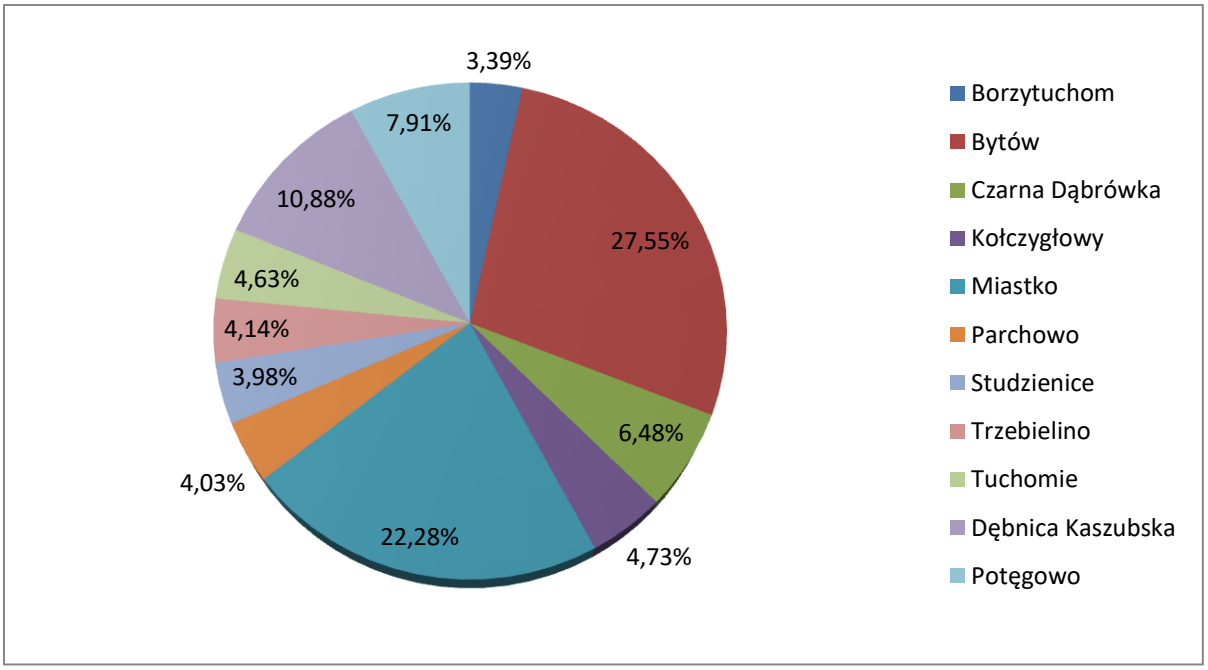

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie ostatnich 20 lat liczba mieszkańców obszaru RLGD PB wzrosła. Wyjątkiem były lata 1997-99 kiedy zanotowano jej spadek.

Wykres 4 Liczba mieszkańców obszaru RLGD PB w latach 1995-2014

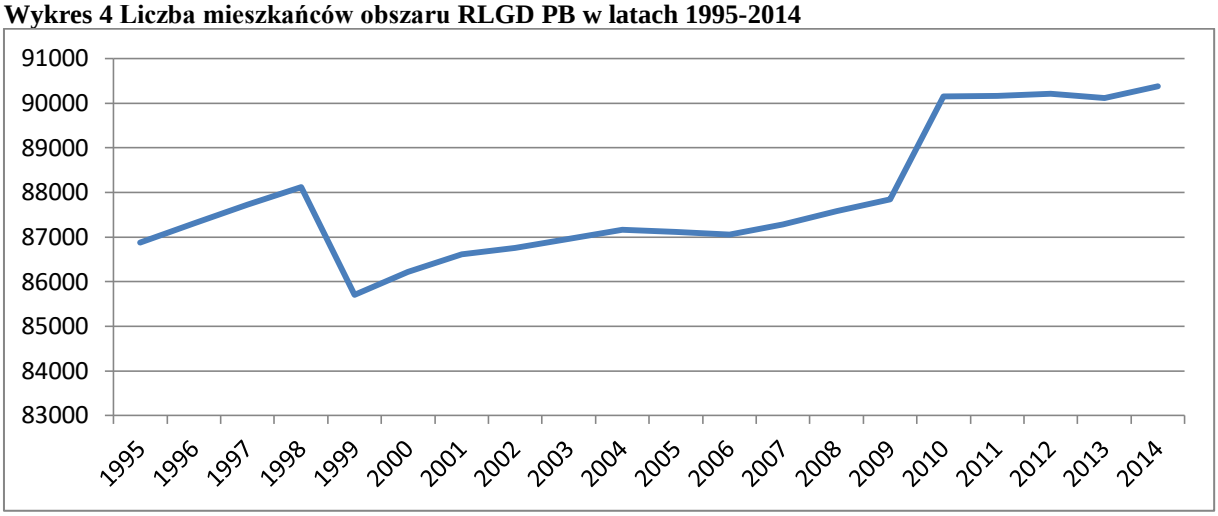

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 1995-2014 udział osób w wieku produkcyjnym wzrósł z 56% do 64%, wzrosła jednocześnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym z 10% do 15%. Spadł natomiast udział ludności w wieku przedprodukcyjnym z 34 do 21%.

Wykres 5 Udział poszczególnych grup wiekowych w latach 1995-2014

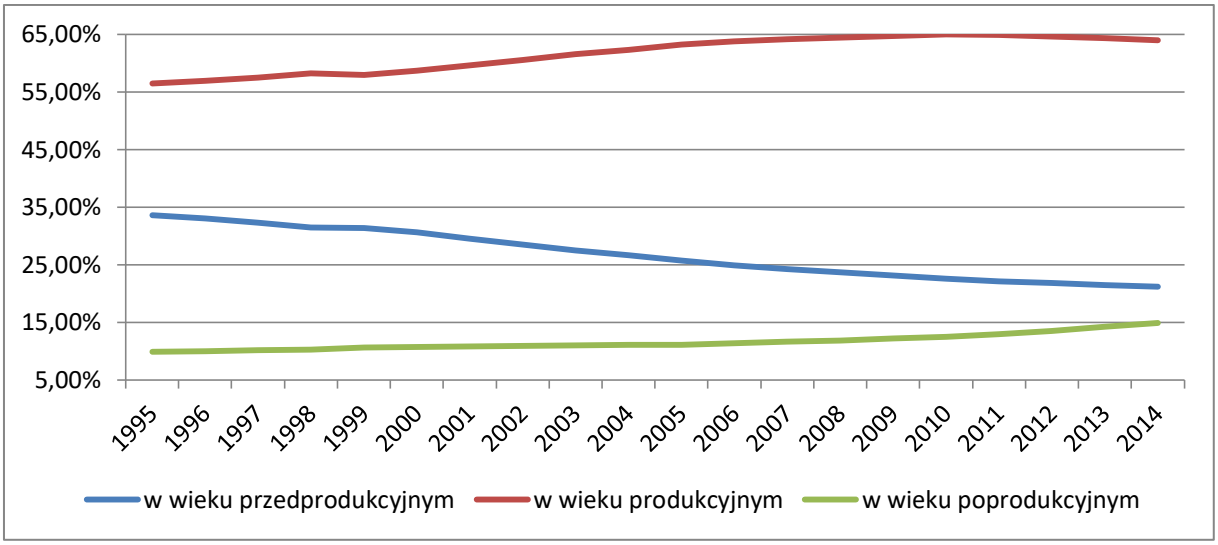

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.5. Gospodarka

Na obszarze RLGD PB funkcjonują silne grupy zawodowe, zajmujące się rybactwem, rolnictwem i leśnictwem. Poza ośrodkami miejskimi (Bytów i Miastko), w których dominują usługi oraz przemysł wytwórczy rozwijają się usługi turystyczne, w szczególności agroturystyka.

Zgodnie z danymi GUS na koniec 2014 r. w rejestrze REGON znajdowało się 7230 podmiotów, w tym 243 publicznych. Najwięcej zlokalizowanych jest w gminie Bytów (2388 co stanowi 95 podmiotów/1000 mieszkańców) w Miastku odpowiednio (1784 i 89), a najmniej w gm. Borzytuchom (211 i 71).

Tabela 6 Liczba przedsiębiorstw na obszarze RLGD PB

Jednostka terytorialna	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	Na 1000 mieszkańców
Borzytuchom	220	9	211	71,29
Bytów	2388	69	2319	95,18
Czarna Dąbrówka	396	17	379	67,89
Kołczygłowy	263	13	250	61,56
Miastko	1784	52	1732	89,08
Parchowo	235	12	223	64,16
Studzienice	262	15	247	73,16
Trzebielino	251	11	240	67,20
Tuchomie	266	12	254	63,41
Dębnica Kaszubska	749	18	731	76,41
Potęgowo	416	15	401	58,67
Razem	**7230**	**243**	**6987**	**80,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej przedsiębiorstw, zgodnie z rejestrem REGON i głównym kodem działalności, należy do 4 branż: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20,97% ogółu przedsiębiorstw), budownictwo (15,80%), przetwórstwo przemysłowe (11,74%), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (7%). Pozostałe poszczególne branże nie osiągają 7%.

Tabela 7 Przedsiębiorstwa w podziale na kierunek działalności

Kierunek działalności	Razem	Udział
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1516	20,97%
Budownictwo	1142	15,80%
Przetwórstwo przemysłowe	849	11,74%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	506	7,00%
Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	460	6,36%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	432	5,98%
Transport i gospodarka magazynowa	406	5,62%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	395	5,46%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	370	5,12%
Edukacja	262	3,62%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	183	2,53%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	167	2,31%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	152	2,10%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	131	1,81%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	104	1,44%
Informacja i komunikacja	74	1,02%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	38	0,53%
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	37	0,51%
Górnictwo i wydobywanie	6	0,08%
Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0,00%
Razem	**7230**	**100,00%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wielkość przedsiębiorstw

Zdecydowana większość przedsiębiorstw należy do grupy mikro, (zatrudniających do 9 osób). Udział tej grupy oscyluje od 92,5% do 97,8%. Tendencja w okresie ostatnich 7 lat wskazuje poza gm. Potęgowo stały wzrost.

Wykres 6 Udział mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw

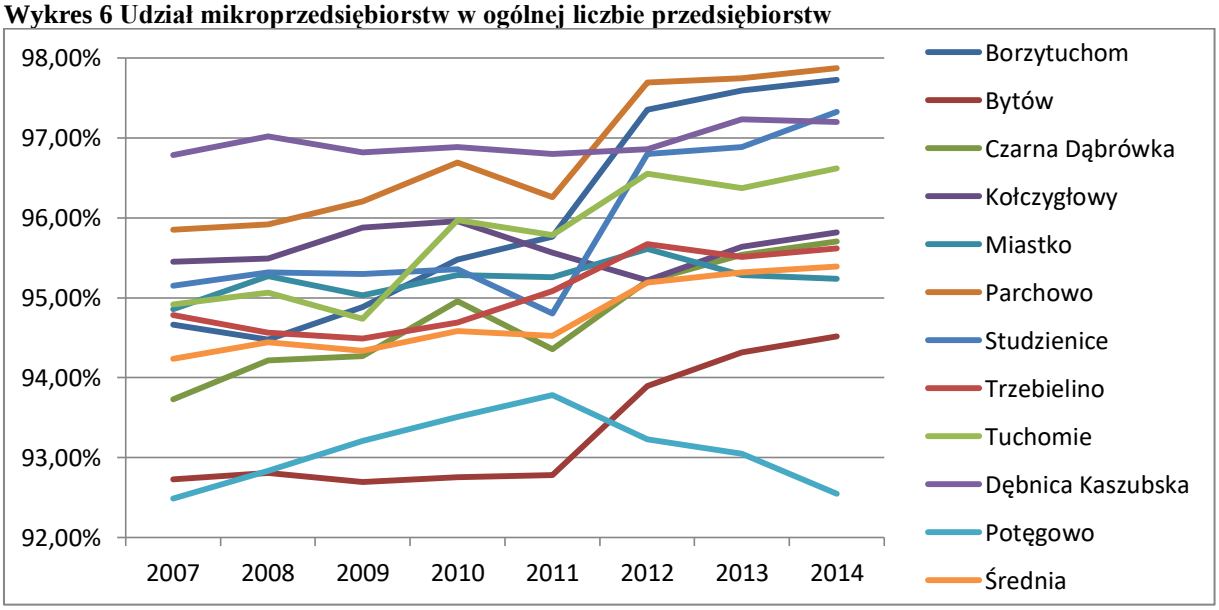

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tendencje zmian

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów na 1000 mieszkańców należy zauważyć niewielką jej zmianę. Na terenie całej RLGD PB liczba ta wzrosła z 77 do 80.

Tabela 8 Zmiana liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w stosunku do 2007 roku

Gmina	Liczba nowych przedsiębiorstw	Wzrost/spadek %
Borzytuchom	11,25	18,13%
Bytów	1,70	1,80%
Czarna Dąbrówka	5,93	9,51%
Kołczygłowy	0,09	0,14%
Miastko	1,30	1,49%
Parchowo	-5,29	-7,57%
Studzienice	5,00	7,27%
Trzebielino	3,75	5,93%
Tuchomie	1,29	2,06%
Dębnica Kaszubska	6,81	9,79%
Potęgowo	6,14	11,83%
Średnia	**3,04**	**3,94%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do roku 2002-2004 można zaobserwować dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw przypadających na 1000 mieszkańców. W następnych latach nastąpiła stabilizacja liczby przedsiębiorstw w większości gmin obszaru RLGD PB, natomiast w niektórych dalej utrzymywała się tendencja wzrostowa (np. gm. Borzytuchom czy Potęgowo).

Wykres 7 Zmiana liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców

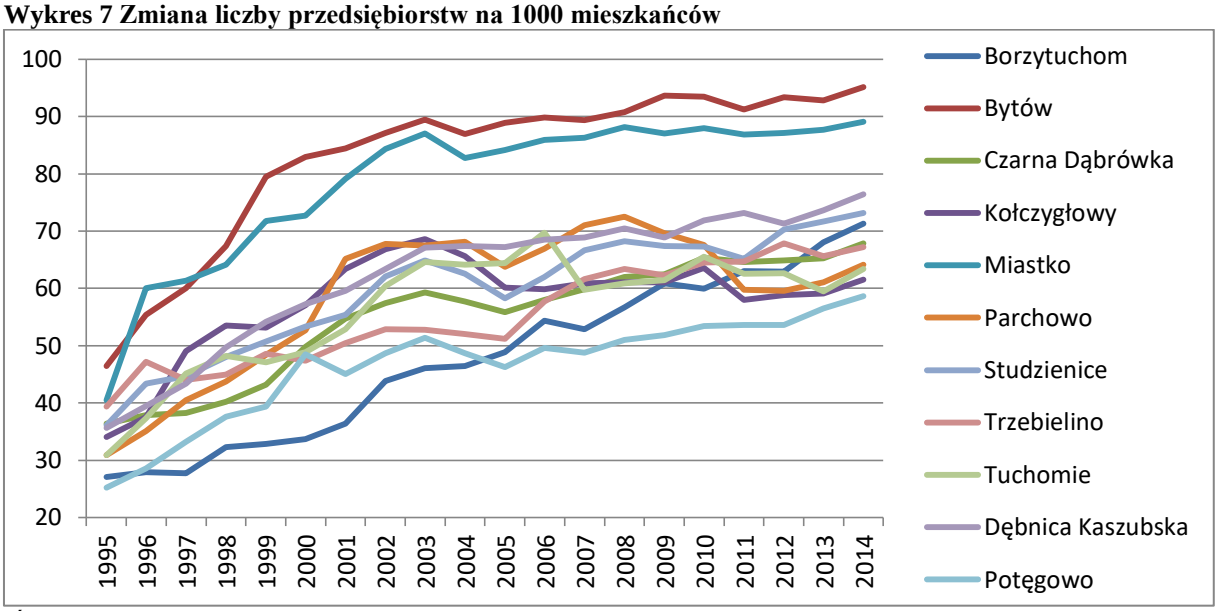

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W liczbie podmiotów gospodarczych działających na terenie RLGD PB dominują dwie największe gminy obejmujące również miasta, czyli Bytów i Miastko. Zauważalna jest różnica w zmianie liczby przedsiębiorstw między największymi gminami po 2002 r. (w Bytowie liczba podmiotów wzrosła, w Miastku nie zmieniła się).

Wykres 8 Liczba przedsiębiorstw na terenie gmin obszaru RLGD PB

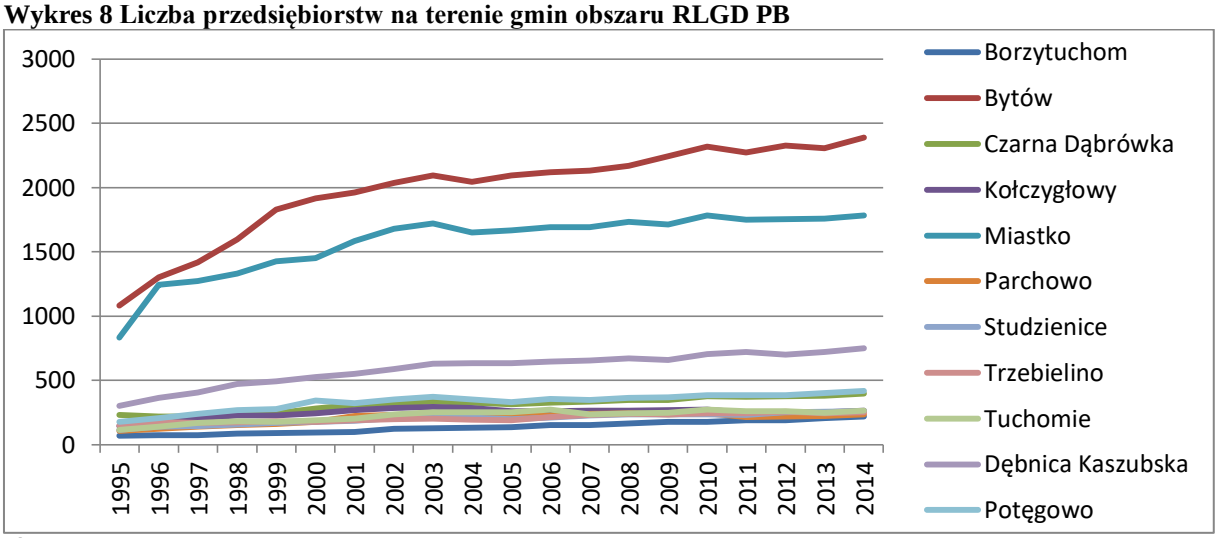

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

JST powinny zachęcać mieszkańców także do otwierania nowych działalności firm, tym bardziej iż wskaźniki dotyczące ich liczby są niskie.

Bezrobocie

Bezrobocie na obszarze RLGD PB jest znacząco wyższe niż w województwie pomorskim co potwierdza poniższa tabela.

Tabela 9 Bezrobocie na obszarze RLGD PB w stosunku do średniej wojewódzkiej, stan na 31.12.2013 r

Dane	Województwo Pomorskie	Obszar RLGD PB
Bezrobotni	114 148	7456
Osoby w wieku produkcyjnym	1454944	57963
Wskaźnik bezrobocia	7,85%	12,86%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, PUP w Słupsku i Bytowie oraz WUP w Gdańsku

Bezrobocie wśród mieszkańców gmin RLGD PB miało zmienny charakter w latach 2007-2014. Najniższe było na początku i końcu badanego okresu, w międzyczasie nastąpił dość gwałtowny wzrost liczby bezrobotnych, co było związane ze spowolnieniem gospodarczym. Liczba bezrobotnych nie obejmuje bezrobocia ukrytego - osób które wyjechały za pracą poza granice kraju.

Wykres 9 Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym

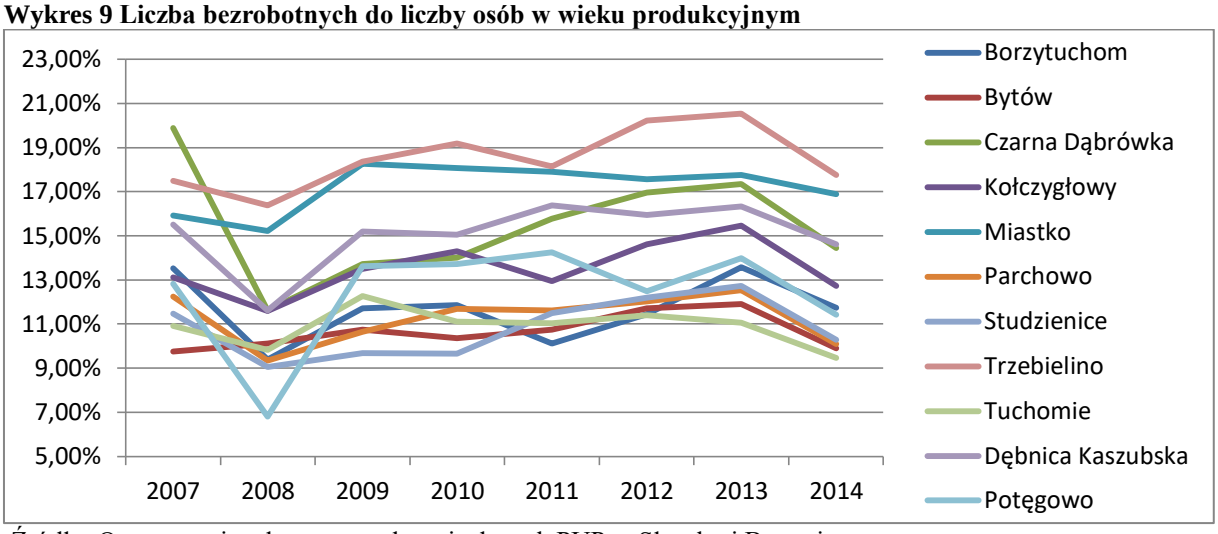

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

W zdecydowanej większości gmin (poza Dębnicą Kaszubską) wśród osób bezrobotnych dominują kobiety. Najwyższy ich udział przekraczający 60%, występował w gminach Studzienice, Czarna Dąbrówka, Borzytuchom oraz Bytów. Bezrobocie w wartościach bezwzględnych w roku 2014 było nieznacznie niższe (4412 osób) od zaplanowanego w roku 2010 (4519).

Wykres 10 Udział kobiet wśród osób bezrobotnych

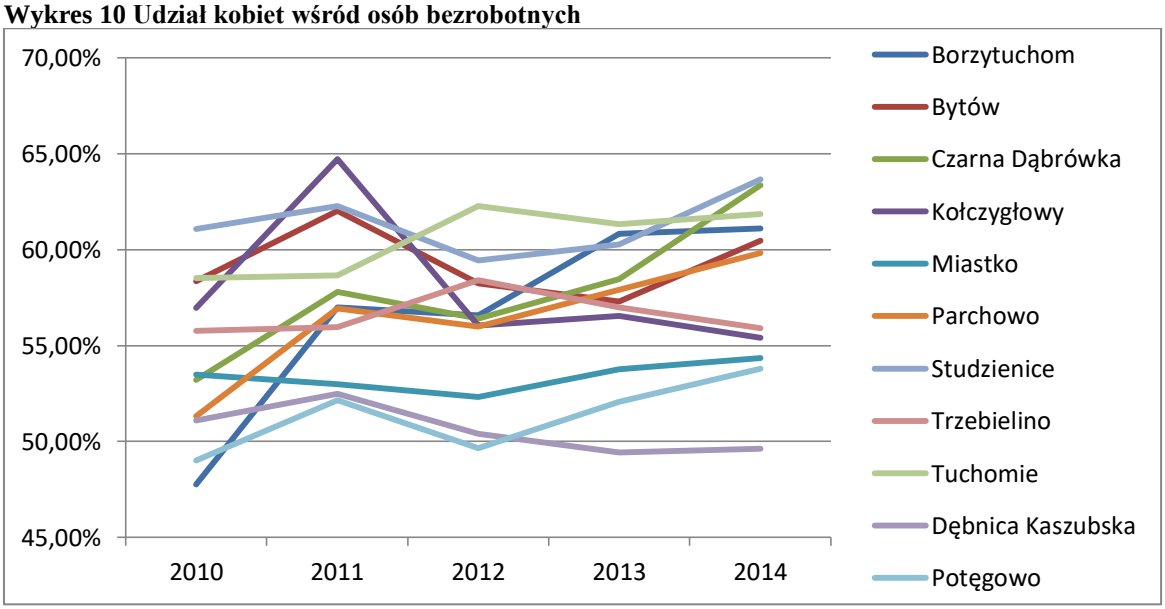

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Tabela 10 Bezrobocie wśród kobiet na obszarze RLGD PB w latach 2010-2014 w stosunku do globalnego bezrobocia

Wyszczególnienie	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014
Borzytuchom	106	110	125	163	143
Bytów	984	1084	1099	1087	956
Czarna Dąbrówka	274	334	352	377	339
Kołczygłowy	225	233	227	242	195
Lipnica	139	158	171	177	181
Miastko	1279	1243	1197	1230	1172
Parchowo	135	148	154	165	137
Studzienice	135	165	167	176	149
Trzebielino	261	249	288	285	241
Tuchomie	175	176	193	184	159
Dębnica Kaszubska	488	547	510	510	456
Potęgowo	318	352	291	338	284
Razem	**4519**	**4799**	**4774**	**4934**	**4412**
Łącznie bezrobocie	**8064**	**8212**	**8382**	**8584**	**7456**
Udział	**56,04%**	**58,44%**	**56,96%**	**57,48%**	**59,17%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Jednocześnie w analizowanym okresie zwłaszcza po 2010 r. gwałtownie wzrósł udział bezrobotnych długoterminowych i na koniec 2014 r. sięgał 60-65% wszystkich bezrobotnych.

Wykres 11 Udział bezrobotnych długoterminowych wśród osób bezrobotnych

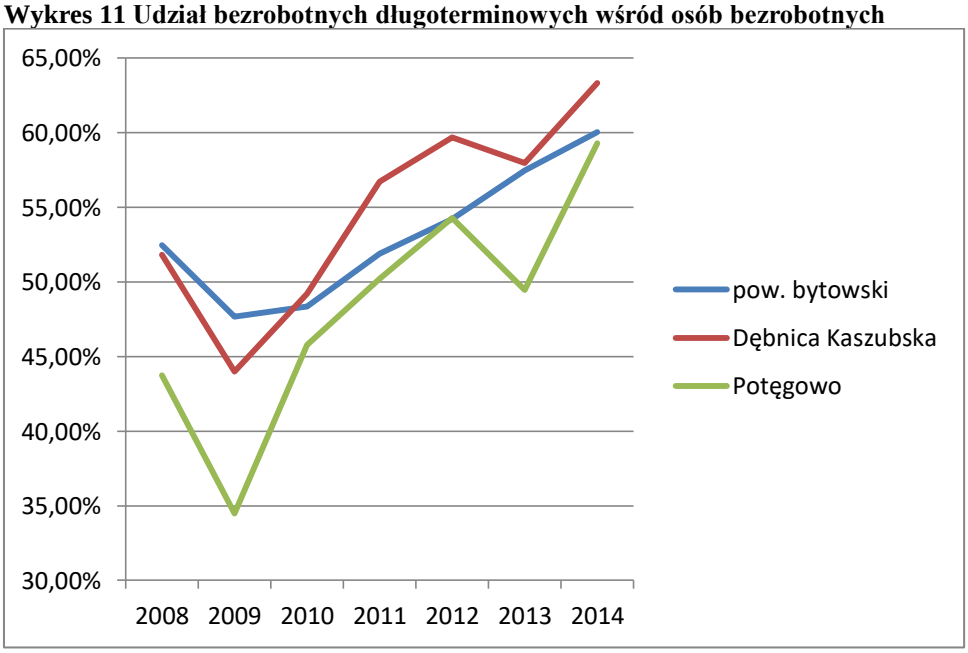

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Udział bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat rośnie od roku 2011. Wzrost ten dla powiatu bytowskiego jest szczególnie duży - aż o 4 pkt. procentowe w ciągu 5 lat (w stosunku do 2010 r.).

Wykres 12 Udział bezrobotnych powyżej 50 lat wśród osób bezrobotnych

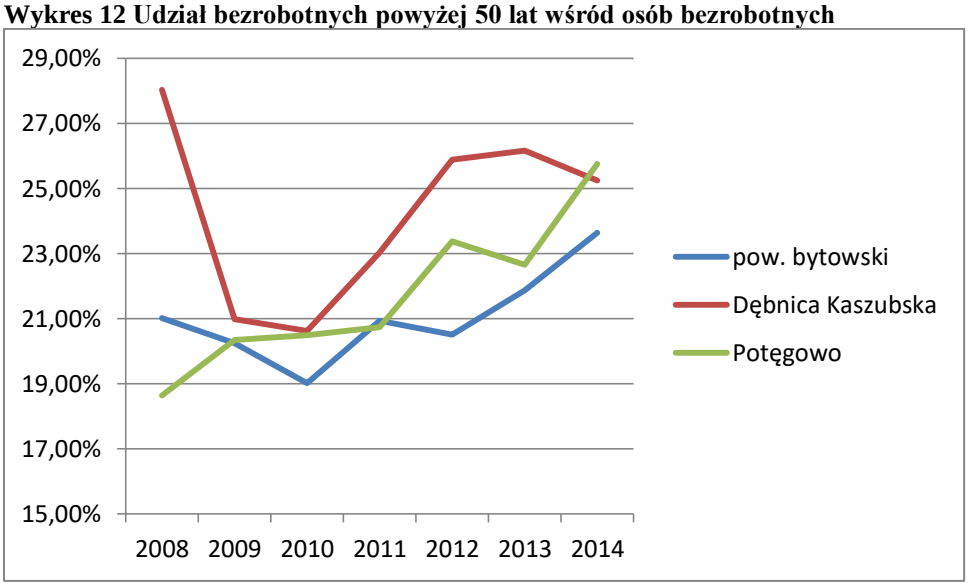

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Udział niepełnosprawnych wśród bezrobotnych w powiecie jest wg stanu na koniec roku 2014 wyższy niż był w 2009 r., pomimo relatywnie niższego poziomu bezrobocia. Liczba bezrobotnych z niepełnosprawnością wyniosła w roku 2014 r. (343 osoby) i była wyższa o 38%, w stosunku do roku 2008 - (248 osób).

Wykres 13 Udział niepełnosprawnych wśród osób bezrobotnych

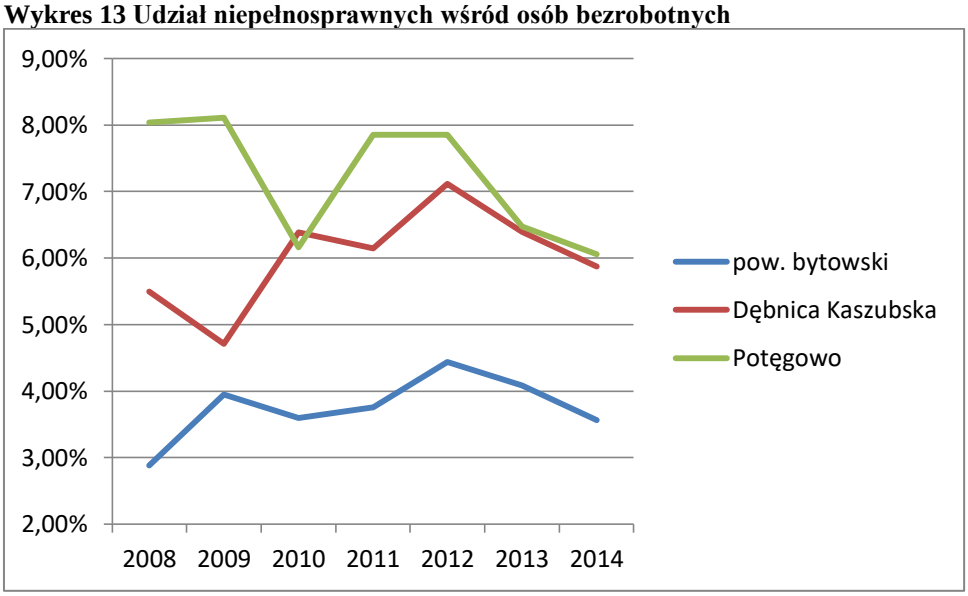

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Tabela 11 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2007-2014 na obszarze RLGD PB

Wyszczególnienie	Niepełnosprawni bezrobotni – stan w dniu							
	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014
pow. bytowski	b.d.	184	225	236	252	301	291	257
Dębnica Kaszubska	30	39	44	61	64	72	66	54
Potęgowo	35	25	51	40	53	46	42	32
Razem	**65**	**248**	**320**	**337**	**369**	**419**	**399**	**343**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Słupsku i Bytowie

Dochody według płci przedstawia poniższy wykres.

Wykres 14 Miesięczny dochód w podziale na płeć

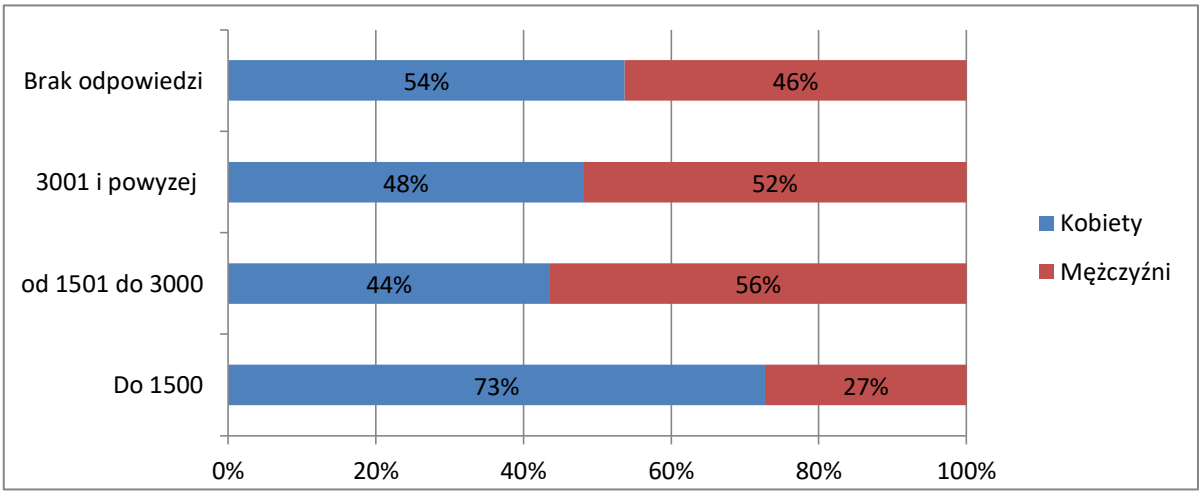

Źródło: Raport - Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej, Lokalnej Grupy Rybackiej „Pojezierze Bytowskie"

Liczba bezrobotnych nie obejmuje bezrobocia ukrytego oraz osób, które wyjechały za pracą zagranicę, co utrudnia interpretację powyższych wyników. Z drugiej strony bezrobotni negatywnie oceniają swoją sytuację na rynku pracy.

Dochody gmin z obszaru RLGD PB przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12 Dochody gmin z obszaru RLGD PB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej

Obszar	Średni dochód	Mieszkańcy
POMORSKIE	4129,15	-
Borzytuchom	4038,92	3058
Bytów	2989,32	24830
Czarna Dąbrówka	3764,72	5836
Kołczygłowy	3700,83	4264
Miastko	2877,02	20077
Parchowo	4087,85	3635
Studzienice	3940,38	3583
Trzebielino	4608,88	3733
Tuchomie	3966,19	4168
Dębnica Kaszubska	3724,13	9803
Potęgowo	3847,81	7128
Średnia	**3426,04**	-

Źródło: Obliczenie własne na podstawie danych GUS

Gminy na obszarze RLGD PB średnio mają niższy dochód na mieszkańca o 20%.

Podsumowując w ostatnich latach widoczna jest stabilizacja ilości podmiotów gospodarczych. Bezrobocie na obszarze, po wzroście w ostatnich latach, zaczęło spadać, chociaż w niektórych grupach społecznych jest wyższe od notowanego w roku 2008.

3.6. Turystyka

Bogactwo świata przyrody w tym malownicze krajobrazy, lasy bogate w runo leśne, zwierzynę łowną, jeziora i rzeki, cisza i czyste środowisko, predysponują obszar do rozwoju turystyki aktywnej. Dodatkowym atutem jest wielowiekowa tradycja kultury kaszubskiej i liczne zabytki. Corocznie wzrasta ilość i jakość proponowanych usług, wzrasta liczba wypożyczalni sprzętu turystycznego, stadnin koni, tras wycieczkowych. Oferta turystyczna obszaru skierowana jest głównie do wędkarzy,

grzybiarzy, żeglarzy, amatorów wycieczek rowerowych i pieszych, przyrodników, fotografików, miłośników spływów kajakowych.
Na terenie obszaru RLGD PB funkcjonuje obecnie 35 obiektów turystycznych (wg danych GUS, rozumianych jako hotele oraz inne obiekty noclegowe). Ich liczba wzrosła znacząco w 2012 roku (pensjonaty, kwatery agroturystyczne).

Wykres 15 Liczba obiektów turystycznych (hotele oraz inne obiekty noclegowe)

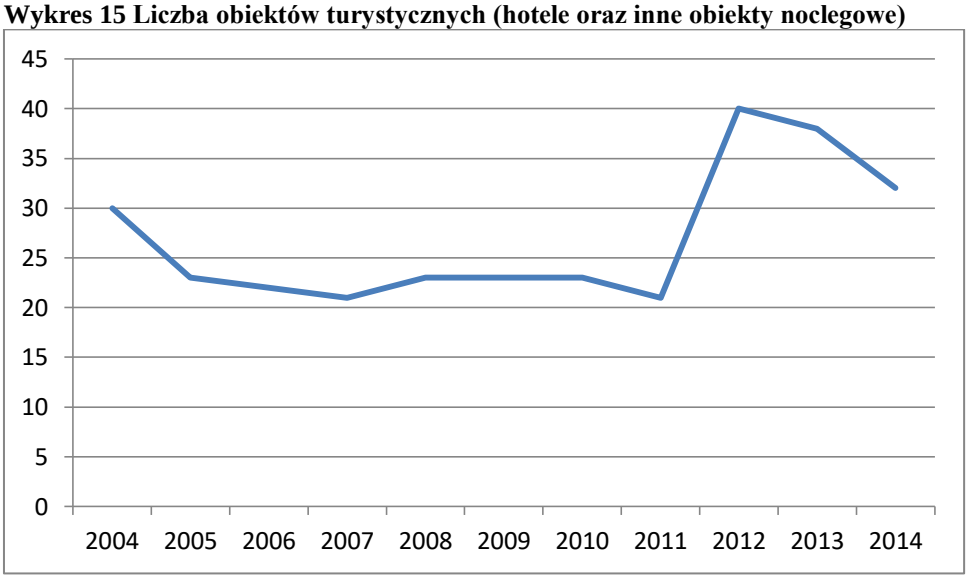

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo wzrostu liczby obiektów, liczba miejsc noclegowych w ostatnich 10 latach spadała z ok. 2600 do obecnych 1500, co jest efektem likwidacji wielu zakładowych ośrodków wypoczynkowych.

Wykres 16 Liczba miejsc noclegowych

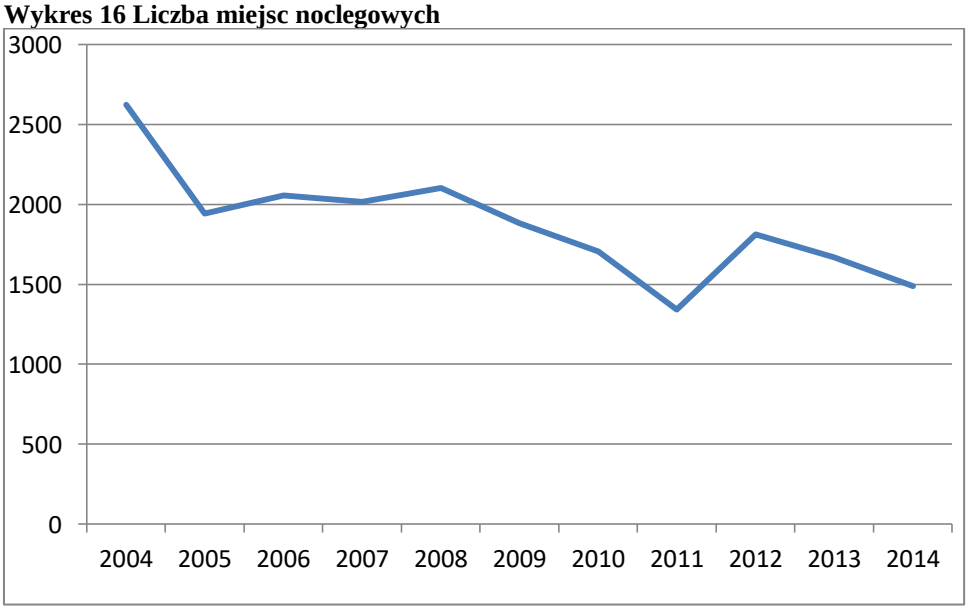

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba udzielonych noclegów spadła analogicznie do liczby miejsc, z ok. 110 tys. do 70 tys. rocznie, przy czym jednocześnie spadł udział turystów zagranicznych w liczbie udzielonych noclegów.

Wykres 17 Liczba udzielonych noclegów

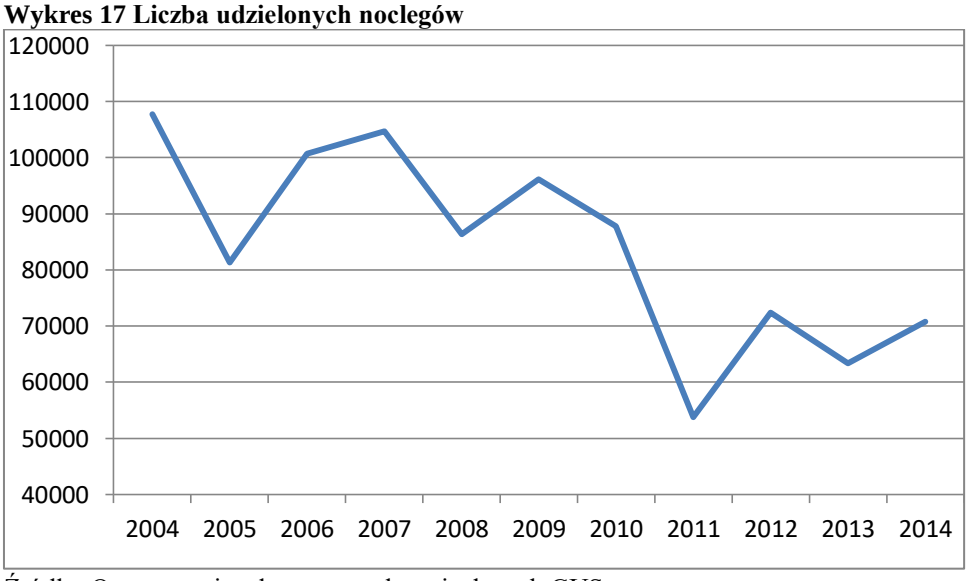

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane te nie obejmują gospodarstw agroturystycznych.

Na terenie każdej gminy znajdują się aktywne gospodarstwa agroturystyczne.

Tabela 13 Liczba gospodarstw agroturystycznych

Gmina	Liczba obiektów	Uwagi
Borzytuchom	2	-
Bytów	26	świadczące usługi hotelarskie nie będących obiektami hotelarskimi
Czarna Dąbrówka	22	-
Dębica Kaszubska	10	-
Kołczygłowy	1	-
Miastko	18	-
Parchowo	12	-
Potęgowo	3	-
Studzienice	14	-
Trzebielino	4	-
Tuchomie	9	-
Razem	**121**	**-**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin

Głównym zadaniem w zakresie rozwoju turystyki aktywnej na obszarze RLGD PB będzie podniesienie jakości świadczonych usług, wykreowanie produktów markowych, wydłużenie sezonu turystycznego, zwiększenie, a szczególnie podniesienie standardów bazy noclegowej i żywieniowej. W ramach priorytetu ochrony zasobów przyrodniczych obszaru RLGD PB zakłada się modernizację istniejących szlaków turystycznych, poprawę ich oznakowania oraz racjonalne wyznaczanie nowych, w tym zagospodarowanie infrastrukturalne wód – rzek i jezior. Uzupełnienia i polepszenia wymaga także infrastruktura społeczna i rekreacyjna, poprawa estetyki miejscowości, zwiększenie oferty rozrywkowej, kulturalnej i promocja obszaru. Przykładowe atrakcje turystyczne: „Szlak Najstarszych Elektrowni Wodnych", „Szlak papieski", Park Krajobrazowy Dolina Słupi, szlaki rowerowe, np. „Pętla kaszubska", „Szlak Zwiniętych Torów", liczne rezerwaty przyrody, gniazda orła bielika, jeziora: Smołowo, Małe i Duże Sitno, Kamienne, Orle, Głęboczko itd.

3.7. Kwestie społeczne

Na obszarze 11 gmin wchodzących w skład RLGD PB jest 177 wsi sołeckich i dwa miasta. W ramach infrastruktury społecznej działa jeden żłobek (w Bytowie), placówki przedszkolne działają w 34 miejscowościach, a przedszkola w 12. W każdej gminie działa co najmniej 1 szkoła podstawowa (ogółem 44) i w każdej znajduje się gimnazjum (ogółem 22 placówki), apteka i zakłady opieki zdrowotnej. Szkolnictwo ponadgimnazjalne dostępne jest w Miastku i Bytowie. W każdej gminie działa minimum 1 biblioteka, w większych wsiach są także punkty biblioteczne. W ostatnich latach zmodernizowano bądź wyremontowano wiele świetlic wiejskich, gdzie prowadzone są zajęcia kulturalne oraz działają zespoły muzyczne i taneczne. Estetyka wsi uległa znacznej poprawie, nadal jednak w większości wsi brakuje chodników, oświetlenia, terenów sportowych i rekreacyjnych. Części mieszkańców doskwiera brak dostępu do internetu, ciekawych ofert spędzania wolnego czasu.

Poniżej przedstawiono liczbę osób i rodzin, które dostają wsparcie ze strony pomocy publicznej.

Tabela 14 Pomoc społeczna w roku 2013 w gminach na obszarze RLGD PB

Jednostka terytorialna)	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	Dodatki mieszkaniowe
	-	osoba	osoba	%	osoba
Borzytuchom	164	362	325	45,5	19
Bytów	900	1864	1735	32,0	2442
Czarna Dąbrówka	409	850	783	57,4	662
Kołczygłowy	242	498	451	47,1	133
Miastko	804	1661	1518	38,4	2504
Parchowo	269	573	536	59,5	68
Studzienice	185	382	352	45,6	13
Trzebielino	209	416	377	48,0	426
Tuchomie	229	502	451	45,1	106
Dębnica Kaszubska	566	1114	1025	47,4	953
Potęgowo	394	858	773	50,1	773
Razem	**4371**	**9080**	**8326**	**42,2**	**8099**
Udział % do ogółu mieszkańców	-	10,08%	9,24%	-	8,99%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.8. Organizacja pozarządowe

Po okresie stagnacji w latach 90-tych XX wieku, wynikającej często z nieprzystosowania do znaczących zmian ustrojowych i znaczącego bezrobocia (upadek ppgr) aktualnie notuje się wysoką aktywność społeczności lokalnej, wyrażającą się w licznych inicjatywach, realizowanych na rzecz rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia. Mieszkańcy skutecznie uczestniczą w tworzeniu i wdrażaniu planów odnowy miejscowości (od 2001r.) oraz innych działaniach na rzecz opieki społecznej, sportu, kultury, turystyki, itp. Ponadto dużą aktywność społeczną wykazują grupy nieformalne, jak Koła Gospodyń Wiejskich, kluby i zespoły artystyczne itp.

Tabela 15 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacje społecznych na 1000 mieszkańców

Jednostka terytorialna	Liczba organizacji na 1000 mieszkańców
Pomorskie	3
Borzytuchom	4
Bytów	4
Czarna Dąbrówka	4
Kołczygłowy	5
Miastko	3
Parchowo	6
Studzienice	4
Trzebielino	3
Tuchomie	6
Dębnica Kaszubska	5
Potęgowo	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczowe stowarzyszenia działające na tym terenie:

- LGD Partnerstwo Dorzecza Słupi,
- RLGD PB Pojezierze Bytowskie,
- Fundacja Rozwoju Lokalnego „Parasol",
- Stowarzyszenie „LOKO-MOTYWA",
- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział Bytów.

3.9. Rybactwo, akwakultura i rynek rybny

Sektor rybacki

Na podstawie sprawozdań (RRW 22 i 23) za rok 2013 na obszarze RLGD PB obraz rybactwa przedstawia się następująco:

1. Liczba osób zatrudnionych na stałe w sektorze rybackim: **178,5**
2. Wartość całkowita produkcji (wraz z rybami konsumpcyjnymi i materiałem obsadowym), w tys. zł.: **63 751,77**
3. Wartość materiału zarybieniowego wprowadzonego do obwodów rybackich w tys. zł.: **514,99**

Mapa 8 Liczba firm z sektora rybackiego w poszczególnych gminach

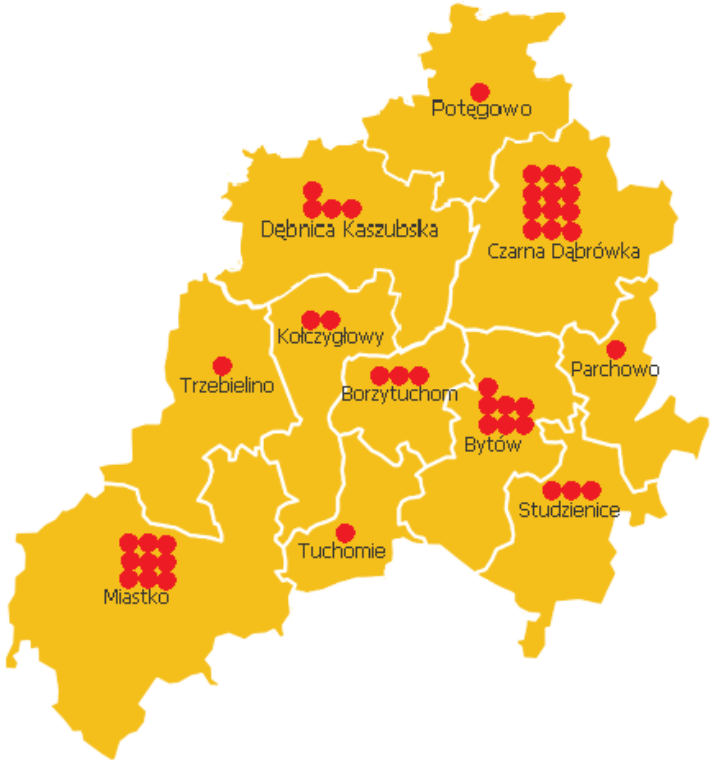

Źródło: Opracowanie własne

Charakterystyka gospodarstw rybackich obszaru Pojezierza Bytowskiego (PB)

Hodowcy ryb

Obszar RLGD PB jest potentatem zakresie hodowli, pod względem ilości i różnorodności gatunków ryb hodowanych. Na terenie 11 gmin RLGD PB hoduje się ok 15% produkcji krajowej pstrąga tęczowego i ponad 80% produkcji krajowej gatunków ryb ciepłolubnych. Do głównych gatunków hodowanych w lokalnej akwakulturze możemy zaliczyć: pstrąga tęczowego, suma afrykańskiego, jesiotra syberyjskiego, jesiotra atlantyckiego, węgorza, pstrąga źródlanego, troć wędrowną, łososia atlantyckiego, palię, sieję morską, sieję jeziorową. Obszar charakteryzuje się także dużą ilością gospodarstw prowadzących chów i hodowlę ryb w zamkniętych systemach recylkulacji wody. Do prekursorów tego typu hodowli możemy zaliczyć między innymi:

-Wylęgarnię Ryb „Dąbie", która od 12 lat specjalizuje się w produkcji zaoczkowanej ikry gatunków ryb łososiowatych, w zamkniętych systemach recylkulacji wody, pokrywając niemal 70 % zapotrzebowania rynku krajowego. Dodatkowo eksportuje ją do ponad 20 krajów na świecie, między innymi do Wietnamu i Iranu.

- Gospodarstwo Rybackie „Clarias", które w 2002 roku rozpoczęło na terenie Gminy Miastko, w miejscowości Przęsin hodowlę suma afrykańskiego, osiągając przez 13 lat działalności wielkość produkcji na poziomie 600 ton rocznie. Dodatkowo jako jedno z pierwszych w 2013 roku rozpoczęło hodowlę węgorza europejskiego, w zamkniętym systemie recylkulacji wody, prowadząc hodowlę w warunkach pełnej kontroli parametrów fizyko – chemicznych wody, w całkowitym odizolowaniu od warunków zewnętrznych. Jako lider w hodowli, w systemach recylkulacyjnych gospodarstwo prowadzi również produkcję materiału zarybieniowego, wielu cennych gospodarczo gatunków ryb między innymi sandacza, węgorza, szczupaka, siei, sielawy i miętusa.

Największe ośrodki towarowej produkcji rybackiej, dzięki zastosowaniu nowoczesnej technologii, osiągają wysokie wskaźniki produkcji, często łącząc hodowlę z przetwórstwem, czego doskonałym przykładem jest Firma „FARIO". Działalność firmy od 1978 roku, prowadzona jest na dwóch

obiektach. Ryby hoduje się w cyklu zamkniętym, bazując jedynie na zewnętrznym materiale zarybieniowym. W gospodarstwie w Nowinie, produkowany jest narybek, który następnie przewożony jest do „FARIO" gdzie dorasta do wielkości handlowej, a następnie po przetworzeniu na filety, trafiają do dyskontów na terenie całego kraju. Ze względu na wysokie wymogi środowiska zakład „FARIO" został przebudowany. Przebudowa polegała na tym, że z klasycznego ośrodka hodowlanego stworzono obiekt recylkulacyjny pracujący w systemie półotwartym. Oznacza to, że zawraca się w nim wodę poprodukcyjną, poddając ją oczyszczaniu mechanicznemu i biologicznemu, dzięki, którym można znacznie zintensyfikować produkcję, osiągając lepsze wyniki hodowlane, a co najważniejsze znacznie ograniczając negatywny wpływ na środowisko.
Hodowcy z obszaru Pojezierza Bytowskiego są zaangażowani w realizację programu IRŚ w Olsztynie, dotyczącego restytucji ginących gatunków ryb. Oprócz hodowli popularnych ryb prowadzą też hodowlę gatunków unikatowych, których restytucją na terenie działania RLGD PB zajmuje się gównie Firma „AQUAMAR" z Pasieki (gm. Miastko). Firma ta jako jedna z niewielu zajmuje się produkcją łososia atlantyckiego, troci wędrownej, jesiotra atlantyckiego, jesiotra syberyjskiego, jesiotra sterleta, siei morskiej, raków szlachetnych, raków sygnałowych i kilku gatunków ryb jeziorowych takich jak: sieja, karp, lin i szczupak. Jeśli chodzi o pstrąga tęczowego produkowany jest w pełnym cyklu zamkniętym. Oznacza to, że firma posiada własne stada tarłowe pstrąga tęczowego, z których pozyskuje ikrę a z niej produkuje rybę handlową. „AQUAMAR" jest jedyną firmą w kraju, która posiada stado hodowlane łososia atlantyckiego. Ponadto produkuje smolty łososia atlantyckiego i troci wiślanej jak również sprzedaje ikrę zaoczkowaną. Smoltami zarybia się rzeki w których kiedyś te gatunki występowały. Dotyczy to np. troci wiślanej, gdzie z odłowionych w 1985 roku z Wisły ryb pozyskano materiał, z którego odtworzone zostało stado tarłowe. Tereny RLGD PB to czyste zlewnie kilku rzek przy, których znajduje się najwięcej hodowli ryb łososiowatych, mające dogodne, naturalne warunki do rozwoju. Firma „AQUAMAR" to nie tylko działalność nastawiona na chów i hodowlę ryb ale również działalność na rzecz poprawy stanu środowiska. Były Prezes Spółki mgr inż. Andrzej Marczyński wiele lat pracował nad biologiczną metodą rewitalizacji jezior. Zaczęło się od poprawiania warunków na obiektach hodowlanych, gdzie zaszczepiono pierwotnie tę metodę. Wiele lat doświadczeń utwierdziło jej autora, że probiotechnologiczna metoda jest bardzo skuteczna w rewitalizacji jezior zagrożonych eutrofizacją. Dzięki środkom z PO RYBY 2007-2013 zostało utworzone mobilne laboratorium badania wód powierzchownych a także opracowany został specjalny preparat, który dedykowany jest do stosowania w różnych zbiornikach wodnych, głównie z ukierunkowaniem na jeziora. Metoda podlega badaniom naukowym prowadzonym przez Firmę wspólnie z Uniwersytetem Szczecińskiem oraz Politechniką Koszalińską. Jej pozytywny wpływ na środowisko został zauważony przez środowiska ekologiczne w Europie. Podczas Konferencji zorganizowanej przez Europejską Sieć „RLGD FARNET" w Brukseli w marcu br. projekt został uznany za najlepszy w Europie, zrealizowany ze środków Osi 4 PO RYBY 2007-2015. Warto zauważyć, iż w konkursie rywalizowało 9,5 tys. projektów z całej Unii Europejskiej. Odniesiony sukces wpisuje się w działania z zakresu ochrony środowiska, w nowej perspektywie finansowej, szczególnie na obszarze działania RLGD PB.

Rybactwo jeziorowe

Po upadku PG Rybackich na początku lat 90-tych, jeziora jako zbiorniki wód otwartych, których właścicielem jest Skarb Państwa, trafiły pod zarząd RZGW. Wynikiem tych działań było stworzenie rozdrobnionych obwodów rybackich i przekazanie ich w wyniku konkursu pojedynczym podmiotom. Na obszarze RLGD PB występuje duża liczba jezior małych i średnich, które na przestrzeni ostatnich lat tracą znaczenie jako zbiorniki dostarczające ryby na rynek. W procesie prywatyzacji gospodarka jeziorowa została rozdrobniona, często pojedyncze jeziora mają kilku a nawet kilkudziesięciu użytkowników. Aktualnie dominuje eksploatacja rekreacyjna czyli turystyczno – wędkarska.

Pozyskanie ryb prowadzi się z wykorzystaniem narzędzi połowowych, głównie w celu pozyskania tarlaków siei, sielawy oraz szczupaka. Średnią wydajność jezior szacuje się na 28 kg /ha. W ostatnich latach ogromnym problemem dla jezior jest plaga zwierząt rybożernych, które dziesiątkują rybostan, przynosząc użytkownikom dotkliwe straty, a populacja niektórych gatunków ryb takich jak węgorz, sieja i sielawa jest bardzo zagrożona.

Hodowla materiału zarybieniowego

Hodowcy z obszaru RLGD PB są wyjątkowo zaangażowani w realizację programu Instytutu Rybactwa Śródlądowego dotyczącego restytucji ginących gatunków ryb. W ramach tego programu hodowane są pod potrzeby zarybieniowe takie gatunki ryb jak: troć wędrowna, łosoś atlantycki, sieja morska i jesiotr atlantycki. Obszar RLGD Pojezierze Bytowskie jest potentatem w produkcji materiału zarybieniowego na skalę krajową. Hoduje się tutaj 100% smoltów troci wędrownej (wiślanej), 100% smolta i ikry łososia atlantyckiego w kraju, 60% narybku pstrąga tęczowego, 80% ikry pstrąga tęczowego. Ponadto, hoduje się tu materiał zarybieniowy pstrąga źródlanego, palii, pstrąga potokowego, jesiotrów syberyjskiego, sterleta i atlantyckiego, suma afrykańskieego, karpia, szczupaka, siei oraz raka sygnałowego. Od 30 lat z dużym powodzeniem prowadzi się prace nad restytucją troci wędrownej i od dwunastu nad łososiem atlantyckim. Efektem tych działań jest radykalne zwiększenie populacji tych ryb w rzekach i obszarach morskich. Gatunki te są cały czas zagrożone wyginięciem i wymagają systematycznych zarybień. Dzięki tej wieloletniej współpracy pracy polscy rybacy morscy otrzymują limity połowowe.

Na rzekach Wieprzy i Bożance znajduje się jeden z największych obiektów w kraju zajmujący się między innymi hodowlą troci i łososia. Obiekt posiada jedyne w kraju stado tarlaków łososia i troci wiślanej zimowej. Ikra z tych stad służy również potrzebom innych hodowli, nie tyko krajowych ale również zagranicznych (Litwa, Niemcy).

Wędkarstwo

Obszar RLGD PB leży w granicach Pojezierza Bytowskiego, atrakcyjnego wędkarsko z licznie występującymi tu jeziorami i rzekami, które można określić jako kluczowe na Pomorzu z punktu widzenia znaczenia dla wędkarstwa i środowiska przyrodniczego. W rzekach Wieprzy, Słupi i Łupawie od wielu lat intensywnie prowadzona jest restytucja zagrożonych gatunków ryb jakim są: łosoś atlantycki, troć wędrowna, certa i jesiotr bałtycki w ramach krajowych programów restytucji ryb wędrownych w Polsce. W rzekach płynących przez obszar RLGD PB występują także liczne populacje lipienia i pstrąga potokowego, czego potwierdzeniem jest fakt organizacji w bieżącym roku Muchowych Mistrzostw Polski na rzece Łupawie oraz wytypowanie tej rzeki do organizacji w roku 2016 Mistrzostw Europy w Wędkarstwie Muchowym. Wśród licznie występujących jezior znaczącą część stanowią jeziora lobeliowe o pierwszej klasie czystości wód (w tym największe w Polsce jezioro Bobięcińskie Wielkie o pow. 524,6 ha), objętych różnymi formami ochrony przyrody. Występują w nich najcenniejsze przyrodniczo i mające duże znaczenie dla wędkarstwa i gospodarki rybackiej gatunki ryb tj. okoń, szczupak, węgorz, sieja, sielawa, sandacz. Podmiotami odpowiedzialnymi za prawidłową gospodarkę jeziorową i rzeczną oraz stwarzanie warunków dla wędkarstwa są: licznie występujące stowarzyszenia wędkarskie, indywidualni użytkownicy rybaccy (którzy obok prowadzonej gospodarki rybackiej udostępniają jeziora do uprawiania wędkarstwa) oraz największy z nich Zarząd Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Słupsku, zrzeszający obecnie 7 317 wędkarzy i gospodarujący na blisko 2 700 ha wód, z których znacząca część znajduje się na obszarze RLGD PB.

Należy wskazać, że duża część wód na obszarze RLGD PB jest dobrze wyposażona w infrastrukturę wędkarską. Jeziora i rzeki w aspekcie wędkarskim nie wymagają intensywnego zagospodarowania

taką infrastrukturą. Kluczowymi z punktu widzenia wędkarza są: możliwość dojazdu, zaparkowania środka transportu, możliwość wodowania łodzi, stanowiska wędkarskie i pomosty umożliwiające połów ryb różnymi metodami. Są to elementy infrastruktury, które pozostają bez negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze. Jednak są jeszcze obszary dla których kluczowymi do rozwiązania pozostają kwestie związane z możliwością dojazdu i wodowania łodzi, a zróżnicowana i trudno dostępna lina brzegowa wymusza warunki do budowy pomostów i zagospodarowania stanowiskami wędkarskimi.
Wędkarstwo to istotny komponent stanowiący o atrakcyjności turystycznej obszaru, rozwijający zainteresowanie i zamiłowanie do przyrody i wspaniała forma spędzania czasu wolnego, ucząca cierpliwości obcowania z przyrodą, poznawania jej walorów. Wędkarstwo, jest jedną z bardzo niewielu czynności, które są prowadzone w ten sposób jak tysiące lat temu, kiedy człowiek żył w harmonii z naturą. Tak wtedy jak i teraz niezbędne były haczyk, wędka i linka. Fizyczny i psychiczny wypoczynek jaki miliony ludzi znajdują w wędkarstwie jest wartością samą w sobie. Korzystny efekty prawdziwego wypoczynku na łonie natury trudno przecenić. Ponadto wędkarze przyczyniają się do zachowania w naturalnym stanie środowiska wodnego, zarówno bezpośrednio przez zaangażowanie się w ochronę i rewitalizację jezior i rzek, jak też pośrednio poprzez opłaty licencyjne (które zapewniają ekonomiczną korzyść w utrzymaniu zasobów wodnych jako siedliska dla fauny i flory wodnej).

„Ludzie zajmujący się wędkowaniem mogą się bardzo różnić, są wśród nich pracujący z łopatą w ręku i wprawieni w obsłudze mikroskopu elektronowego. Zaczynają wędkować, kiedy są tak młodzi, że z trudem mogą utrzymać kij w ręku i kończą kiedy są tak starzy, że taka sama trudność ich spotyka …….” Harlow B. Mills

Kluczowymi problemami dla rozwoju wędkarstwa na obszarze RLGD PB pozostają jednak nadal: zagrożone populacje łososia, troci wędrownej, certy, jesiotra bałtyckiego w głównych rzekach Pomorza - Słupi, Wieprzy, Łupawie. Zagrożone są także populacje gatunków ryb cennych wędkarsko i mających kluczowe znaczenie dla gospodarki rybackiej takich jak: węgorz, sieja, sielawa, miętus, okoń, sandacz. Jest to efekt nieracjonalnej gospodarki i przełowienia jezior w minionym okresie, braku wystarczającej ilości środków finansowych na intensywną walkę z kłusownictwem, powodującym nie tylko straty finansowe i spadek atrakcyjności wędkarskiej akwenów, ale także straty środowiskowe, które są trudne do oszacowania. Inne przyczyny tego stanu to brak wystarczających środków finansowych na prowadzenie bieżącej polityki zarybieniowej w stosunku do kwot ilościowych wynikających z operatów rybackich i presji wędkarskiej, zagrożenia wynikające z przerostu populacji kormoranów jako gatunku chronionego gniazdujących nad jeziorami i czyniącymi w nich spustoszenie na ogromną skalę oraz brak uregulowań prawnych dotyczących możliwości redukcji populacji i ochrony fauny jezior przed nim, bariery hydrotechniczne na rzekach uniemożliwiające dotarcie do naturalnych tarlisk i prawidłowy rozród ryb wędrownych (tj. pstrąg potokowy, lipień, troć wędrowna, łosoś).
Niestety znaczenie rybactwa śródlądowego w tym szczególnie wędkarstwa i jego rola socjoekonomiczna oraz środowiskowa nie były dotychczas w pełni doceniane. Środki finansowe z programów krajowych i europejskich umożliwiające interwencję państwa w obszarze rybactwa zawodowego i amatorskiego połowu ryb stwarzają warunki do skutecznego i stabilnego rozwoju zarówno dla rybaków jak i środowisk wędkarskich, zapewniając racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych środowiska wodnego, rozwój akwakultury i turystyki. Bark takiej możliwości ograniczyłby możliwości wykorzystania walorów wędkarstwa dla gospodarki regionu i ograniczyłby pozytywne oddziaływanie wędkarstwa na ekosystemy wodne. Państwo przyjazne przyrodzie troszczy

się o jej zasoby z myślą o potrzebach przyszłych pokoleń Polaków, docenia funkcje ochronne i środowiskowo twórcze wędkarstwa.

Innowacyjność

Jednym z wyzwań RLGD PB w rozpoczętym okresie programowania jest wspieranie innowacyjnych form aktywności członków stowarzyszenia. Bogactwem Pojezierza Bytowskiego są jego walory środowiskowe wobec których należy prowadzić aktywną formę ich ochrony, poprzez wspieranie innowacyjnych, ekologicznych przedsiębiorstw oraz rozwój innowacyjnych form aktywności społecznych, w obszarze edukacji ekologicznej. Zakłada się kontynuację wsparcia działań mających na celu poprawę środowiska wodnego, w tym prac nad udoskonaleniem „**probiotycznej metody rekultywacji zbiorników wodnych**". Metoda ta zyskała uznanie na poziomie europejskim ale wymaga dalszego udoskonalania. Kolejnym celem preferowanych działań będzie **restytucja gatunków zagrożonych** (rak szlachetny, sieja, jesiotr itp.). Dla przykładu: **rak szlachetny** /Astacus astacus/ na początku XX wieku był pozyskiwany z 474 stanowisk na Pomorzu. Do chwili obecnej znanych jest około 29. Dynamika zaniku gatunku (Śmietana, 2013) wskazuje na jego utratę w ciągu 50 lat. Jeśli jednak nie zostanie ograniczona ekspansja obcego gatunkowo raka pręgowatego to wymarcia raka szlachetnego należy oczekiwać w ciągu 10 najbliższych lat. Badania wskazują, iż rak szlachetny jest czułym bioindykatorem antropogennych zmian siedlisk. Należy wdrażać działania mające na celu budowę innowacyjnych ośrodków wylęgarniczo – podchowowych w celu kontrolowanego rozrodu i podchowu zagrożonych gatunków ryb i raków, w warunkach całkowicie odizolowanych od czynników zewnętrznych. Pozwoli to na stopniowe odtwarzanie zagrożonych populacji. Trzecim obszarem wspieranych innowacyjnych działań będzie **edukacja ekologiczna**. Podmioty (członkowie RGLD PB), takie jak: Polski Związek Wędkarski, Zespół Parków Krajobrazowych „Dolina Słupi", Lasy Państwowe a także jednostki ekonomii społecznej operujące na terenie Pojezierza Bytowskiego wykazują zainteresowanie realizacją edukacyjnych projektów proekologicznych. Innowacyjność takich przedsięwzięć polegać będzie na ich ukierunkowaniu na grupę defaworyzowaną „kobiety 50+", której przedstawicielki, po przejściu tematycznych szkoleń, kursów z zakresu aktywnej ochrony środowiska będą implementować swoją wrażliwość ekologiczną na najmłodsze pokolenie, którego są wychowawcami – „instytucja babci". Kształtowanie proekologicznych postaw od najmłodszych lat, oparte na osobach sprawujących opiekę nad najmłodszym pokoleniem wydaje się być potencjalnie najskuteczniejszą formą jej realizacji.

3.10. Podsumowanie

Infrastruktura

a) Szlaki

Na terenie RLGD PB nie występują sieci szlaków turystycznych. Istniejące są niezależne od siebie i nie łączą się w powiązaną strukturę. W przeciwieństwie do funkcjonujących szlaków lądowych, szlaki wodne są liczne i znane w całej Polsce. Przyciągają rzesze kajakarzy, szczególnie do rejonu RLGD PB. Celowym wydaje się podjęcie działań zmierzających do wykreowania szlaków kajakarskich jako produktu turystycznego Pojezierza Bytowskiego.

b) Turystyka

Stan bazy turystycznej (sportowej i rekreacyjnej) jest niezadowalający. Wynika to częściowo z jej niedostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obszar jako potencjalny produkt turystyczny jest słabo rozwinięty i słabo wypromowany, pomimo znaczących zasobów środowiskowych i kulturalnych, dających duże możliwości rozwoju usług okołoturystycznych.

Na niekorzyść obszaru wpływa duża konkurencyjność innych regionów Polski Północnej, skuteczniej wypromowanych, takich jak chociażby Pojezierze Mazurskie, Pojezierze Drawskie oraz kurorty nadmorskie.

Sektor publiczny

Największymi bolączkami z jakimi mierzą się podmioty publiczne są:

- Niewystarczające środki finansowe przekazywane z budżetu Państwa na zadania zlecone,
- Wzrastający poziom zadłużenia samorządu – powodujący ograniczenie środków finansowych przeznaczanych na działania rozwojowe i inwestycje.
- Niekontrolowany rozwój miejscowości.

Obszar przyrodniczy

Obszar RLGD PB wyróżnia się czystym środowiskiem naturalnym oraz bardzo dobrymi warunkami przyrodniczymi do chowu i hodowli ryb. Mimo to warunki środowiskowe nie są dostatecznie wypromowane i wyeksponowane.

Głównym problemem w zakresie ochrony środowiska jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców, która przekłada się na istniejące dzikie wysypiska śmieci i wylewiska nieczystości oraz świadome szkodzenie środowisku (kłusownictwo). Takie postępowanie przy jednoczesnym niedostatecznym rozpoznaniu stanu wód prowadzi do zmniejszania się ilość zasobów rybnych w zbiornikach wodnych. Do takiego stanu przyczyniają się również niekontrolowane zarybianie akwenów wodnych i rzek (wprowadzanie obcych gatunków), bariery hydrotechniczne dla ryb na rzekach, nieprawidłowo prowadzona melioracja i regulacja. Dodatkowe straty przyrodnicze i gospodarcze wywoływane są przez gatunki inwazyjne oraz anomalie pogodowe i klęski żywiołowe, nasilające się w ciągu ostatnich lat.

Konieczne jest podjęcie działań mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego poprzez:

- Innowacyjne inwestycje w obszarze środowiska naturalnego
- Wdrożenie zasady czynnej ochrony środowiska
- Wdrożenie zasady zrównoważonego rozwoju
- Przywracanie rzekom funkcji korytarzy ekologicznych
- Rozwój edukacji ekologicznej

Zasoby instytucjonalne obszaru RLGD PB stanowią dostateczny potencjał aby podjąć się wyzwania zrealizowania koniecznych działań.

Gospodarka

a) Przedsiębiorstwa

Szansą dla firm jest wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Dla potencjalnych inwestorów dostępne są liczne tereny inwestycyjne pod zabudowę, w tym zarówno mieszkaniową jak i gospodarczą. Obserwowana tendencja do osiedlania się, zwłaszcza na terenach wiejskich, skłania do podjęcia działań celem przyciągnięcia wiarygodnych inwestorów, bowiem świadczone przez firmy różnego rodzaju usługi, są przez mieszkańców RLGD PB nisko oceniane.

b) Bezrobocie

Podsumowując powyższe dane należy zauważyć istniejący i pogłębiający się problem bezrobocia wśród kobiet, osób długotrwale bezrobotnych, w wieku powyżej 50 lat oraz niepełnosprawnych. Poza dość wysokim bezrobociem zauważalna jest niska mobilność zawodowa mieszkańców.

W celu poprawy sytuacji konieczne jest podjęcie działań takich jak:

- Szkolenia dla mieszkańców terenów wiejskich z naciskiem na podniesienie kwalifikacji zawodowych,
- Zmiana postaw społecznych w zakresie zwiększenia mobilności zawodowej
- Programy aktywizujące,
- Kształcenie ustawiczne oraz aktywizacja, ze szczególnym uwzględnieniem grup 50+.

Sektor społeczny

Na obszarze RLGD PB funkcjonuje aktywne społeczeństwo z rozbudowanym sektorem NGO`s.
Coraz częściej jednak obserwuje się zjawisko „wypalenia" w działalności społecznej, co skutkuje również zmniejszającą się liczbą inicjatyw lokalnych, m.in. adresowanych do seniorów. Szansą organizacji pozarządowych jest wsparcie ze strony sektora publicznego, (udział własny) w projektach, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb lokalnych. Problemami w zakresie kwestii społecznych są zjawiska marginalizacji (w tym pogłębiające się zjawisko „dziedziczenia" biedy i uzależnienie od pomocy społecznej) oraz rozwarstwienie społeczeństwa i nakładająca się na to nieadekwatna polityka społeczna państwa.

Sektor rybacki i wędkarstwo

Sektor rybacki na obszarze RLGD PB, jest dobrze rozwinięty (co potwierdzają dane statystyczne), a osoby zajmujące się zawodowo rybactwem posiadają duże doświadczeniem w chowie i hodowli ryb. Osoby prowadzące powyższą działalność, są odpowiednio wykształceni oraz otwarci na nowe projekty i innowacje. Nie występuje u nich problem z następcami, gdyż młode pokolenie jest zainteresowane przejęciem firm po rodzicach.
Nowoczesne ośrodki hodowlane, spełniające wysokie normy ekologiczne, doświadczenie i kwalifikacje hodowców oraz rosnący popyt na ryby, na rynku wewnętrznym jak i zewnętrznym, pozwalają prognozować dalszy rozwój przedsięwzięć, związanych z sektorem rybackim Pojezierza Bytowskiego. Krajowe hodowle pstrąga stoją na bardzo wysokim poziomie technologicznym. Hodowla pstrąga nie ma tak daleko sięgającej jak karpiarstwo tradycji, jednak w ciągu ostatnich kilkudziesięciu latach jego popularność konsumpcyjna znacznie wzrosła. Fundusze unijne, głównie te z ostatniego rozdania 2007-2013 bardzo pomogły akwakulturze na obszarze pojezierza bytowskiego. Obecnie akwakultura stoi przed ogromną szansą dokonania skoku jakościowego w zakresie hodowli. Wykształcone i doświadczone środowisko hodowców, środowisko naturalne, tradycje oraz dostępne w okresie programowania 2014-2020 środki finansowe powinny zaowocować dalszym wzrostem produkcji, która podniesie konkurencyjność naszego regionu.

Przyczyny ubogiej oferty wędkarskiej

Problemem ubogiej oferty wędkarskiej jest nierentowność gospodarki jeziorowej oraz niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego jezior. Do takiego stanu przyczynia się m.in. postępująca eutrofizacja jezior oraz kłusownictwo. Ten niekorzystny stan rzeczy może ulec zmianie poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych przez użytkowników jezior, na rozwój przedsiębiorczości oraz ochronę środowiska.

4. Analiza SWOT

W rozdziale tym bazując na diagnozie obszaru przedstawiono analizę SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, and threats; czyli mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). W oparciu o konsultacje społeczne z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami oraz podmiotami publicznymi z terenu RLGD PB tematykę podzielono na 3 główne obszary: infrastrukturę i środowisko oraz przedsiębiorczość. Następnie zdecydowano się na wybranie odpowiednich zagadnień, które zostały umieszczone w poniższej analizie.

Tabela 16 Analiza SWOT - obszar kapitał ludzki i społeczny

Mocne strony	Słabe strony
Tradycja i doświadczenie w chowie i hodowli ryb	Odpływ młodych ludzi
Duża skuteczność obszaru w pozyskiwaniu środków zewnętrznych	Problem wysokiego oraz długotrwałego bezrobocia zarówno wśród kobiet i mężczyzn i mała aktywność osób długotrwale bezrobotnych
Zdolne, młode pokolenie	Niska mobilność zawodowa mieszkańców
Wzrastająca świadomość społeczna wśród mieszkańców	Niski poziom wykorzystania bazy lokalowej infrastruktury kulturalnej
Kompetentna, wykształcona i otwarta na innowacje kadra rybacka	Pogłębiające się problemy społeczne i występowanie zjawisk marginalizacji społecznej
Aktywne społeczeństwo z silnie rozbudowanym sektorem organizacji pozarządowych	Częste wypalenie w działalności społecznej
Wielokulturowość, bogate zasoby kulturowe, silne poczucie tożsamości	Niedostateczne dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych
Aktywny samorząd lokalny	
Następcy w sektorze rybackim	
Zwiększająca się oferta sportowo-rekreacyjna (zwłaszcza na terenie miast) - stadiony, kompleks basenowy, orliki, boiska, funkcjonowanie klubów sportowych wielu dyscyplin	
Szanse	**Zagrożenia**
Możliwość pozyskania środków finansowych z zewnątrz głównie z UE	Niestabilne prawo/zmiany w prawie
Wsparcie kapitału ludzkiego obszaru ze strony jst z uwzględnieniem ich potrzeb lokalnych	Emigracja
Promowanie dziedzictwa kulturowego	Niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa
Szkolenia dla mieszkańców terenów wiejskich z naciskiem na podniesienie kwalifikacji zawodowych	Zwiększenie obowiązków JST bez zwiększenia środków finansowych na nie
Zmiana postaw społecznych w zakresie zwiększenia mobilności zawodowej	Zła polityka społeczna państwa
Programy aktywizujące	Pogłębiające się zjawisko „dziedziczenia” biedy, Uzależnienie od pomocy społecznej
Kształcenie ustawiczne oraz aktywizacja, ze szczególnym uwzględnieniem grup 50+	Rosnące rozwarstwienie się społeczeństwa – powstawanie szeregu problemów społecznych
Dobre kontakty międzyregionalne	Monocentryczny model rozwoju województwa pomorskiego
Napływ ludzi sukcesu, repatriantów	

Tabela 17 Analiza SWOT - obszar infrastruktura i środowisko

Mocne strony	Słabe strony
Duża ilość obszarów leśnych, wód, walory przyrodnicze, w tym obszary chronionego krajobrazu, rezerwat przyrody, obszary NATURA 2000, park krajobr.	Niekontrolowane zarybianie akwenów wodnych i rzek
Naturalne warunki przyrodnicze do chowu i hodowli ryb	Ograniczona dostępność środków zewnętrznych dla rybackich użytkowników jezior
Czyste środowisko naturalne	Niska świadomość ekologiczna
Brak przemysłu uciążliwego dla środowiska	Ograniczona chłonność środowiska pod względem liczby hodowli ryb na wodach rzecz.
Walory środowiska kulturowego i historycznego - liczne zabytki	Kłusownictwo
Atrakcyjność łowiecka i wędkarska obszaru	Mała retencja
Atrakcyjność osadnicza gmin należących do obszaru RLGD Pojezierze Bytowskie	Bariery hydrotechniczne dla ryb na rzekach
Wspomaganie zachowania bioróżnorodności w wodach otwartych	Nieprawidłowo prowadzona melioracja i regulacja
Istniejąca baza agroturystyczna	Niezadawalający standard baz: turystycznej, sportowej i rekreacyjnej
	Nierównomierny rozwój poszczególnych miejscowości
	Brak sieci szlaków turystycznych
	Niezadowalający stan obiektów zabytkowych
Szanse	**Zagrożenia**
Pozyskiwanie środków zewnętrznych	Straty przyrodnicze i gospodarcze wywołane przez gatunki inwazyjne
Moda na ekologiczny styl życia, w tym na produkty pochodzące z ekologicznych upraw oraz produkty tradycyjne	Anomalie pogodowe, klęski żywiołowe
Rozwój edukacji ekologicznej	Choroby zwierząt, w tym ryb
Poprawa stanu środowiska naturalnego	Duża konkurencja w pozyskaniu funduszy europejskich
Innowacyjne inwestycje w obszarze środowiska naturalnego	Niewystarczające środki finansowe przekazywane z budżetu Państwa na zadania zlecone Gminom
Promocja obszaru, w tym wyeksponowanie walorów środowiskowych obszaru	Wzrastający poziom zadłużenia samorządu – powodujący ograniczenie środków finansowych przeznaczanych na działania rozwojowe i inwestycje
Potencjał do ratowania gatunków skrajnie zagrożonych i narażonych na wyginięcie	Eutrofizacja zbiorników wodnych wywołaną działalnością człowieka
Moda na turystykę i agroturystykę	Zmniejszająca się ilość zasobów rybnych w zbiornikach wodnych
Wdrożenie zasady czynnej ochrony środowiska	
Wdrożenie zasady zrównoważonego rozwoju	
Rozwój i ujednolicenie infrastruktury turystycznej oraz szlaków	
Przywracanie rzekom funkcji korytarzy ekologicznych	
Renowacja obiektów zabytkowych	
Miejski Obszar Funkcjonalny Bytów	

Tabela 18 Analiza SWOT - obszar przedsiębiorczość

Mocne strony	Słabe strony
Dobrze rozwinięty sektor rybacki	Niski poziom przedsiębiorczości na terenach wiejskich i miejskich
Potencjał ludzki	Słaba promocja regionu
Różnorodność gatunkowa w chowie i hodowli ryb	Uboga oferta turystyki wędkarskiej
Zintegrowane środowisko rybackie	Słaba jakość różnego rodzaju usług
Sprzyjające warunki dla lokalizacji małej ograniczonej lokalnej przetwórczości rolnej	Brak systemu dystrybucji i zbytu dla produktów ekologicznych
Tereny inwestycyjne pod zabudowę mieszkaniową i działalność gospodarczą	Obszar jako słabo rozwinięty i niewypromowany produkt turystyczny
Innowacje w przedsiębiorczości	Niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego jezior, skutkujący znikomym udziałem gatunków ryb jeziorowych na rynku
Duża liczba firm przemysłu drzewnego	Niewielka ilość lokalnych przetwórni rybnych
Dostępność i różnorodność ryb w sprzedaży	Nierentowna gospodarka jeziorowa
	Niewielka ilość produktów lokalnych
Szanse	**Zagrożenia**
Pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój przedsiębiorczości oraz sektora rybackiego	Skomplikowane procedury pozyskiwania środków zewnętrznych i zabezpieczeń wkładu własnego
Wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój istniejących	Stale zmieniające się przepisy w zakresie finansowania działań inwestycyjnych i rozwojowych
Zwiększenie popytu na ryby	Wyludnianie się miejscowości poprzez odpływ młodych, wykształconych ludzi
Duże zasoby naturalne, kulturowe dające możliwość usług około turystycznych	Mechanizm blokady inwestycji na obszarach chronionych, biurokracja
Tendencje do rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich, drobnej wytwórczości i usług dla rolnictwa	Choroby zwierząt, w tym ryb
Modernizacja rolnictwa	Marginalizacja regionu (Pojezierza Bytowskiego)
Wydłużenie sezonu turystycznego	Konkurencja innych regionów szczególnie w zakresie turystyki
Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnej (np. e-learning, e-handel)	
Zwiększenie ilości odwiedzających obszar turystów	
Rosnąca tendencja do osiedlania się na terenach wiejskich	

Tabela 19 Powiązanie analizy SWOT z diagnozą

Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
Kapitał ludzki i społeczny			
Tradycja i doświadczenie w chowie i hodowli ryb	Rozdział 3.9	Problem wysokiego oraz długotrwałego bezrobocia zarówno wśród kobiet i mężczyzn i mała aktywność osób długotrwale bezrobotnych	Rozdział 3.5
Duża skuteczność obszaru w pozyskiwaniu środków zewnętrznych	Rozdział 3.9	Niska mobilność zawodowa mieszkańców	Rozdział 3.10
Zdolne, młode pokolenie	Rozdział 3.4	Niski poziom wykorzystania bazy lokalowej infrastruktury kulturalnej	Rozdział 3.10
Wzrastająca świadomość społeczna wśród mieszkańców	Rozdział 3.4	Pogłębiające się problemy społeczne i występowanie zjawisk marginalizacji społecznej	Rozdział 3.7
Kompetentna, wykształcona i otwarta na innowacje kadra rybacka	Rozdział 3.9	Częste wypalenie w działalności społecznej	Rozdział 3.8
Aktywne społeczeństwo z silnie rozbudowanym sektorem organizacji pozarządowych	Rozdział 3.7	Niedostateczne dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych	Rozdział 3.10
Wielokulturowość, bogate zasoby kulturowe, silne poczucie tożsamości	Rozdział 3.3	Ograniczona dostępność środków zewnętrznych dla rybackich użytkowników jezior	Rozdział 3.9
Aktywny samorząd lokalny	Rozdział 3.1		
Następcy w sektorze rybackim	Rozdział 3.9		
Zwiększająca się oferta sportowo-rekreacyjna (zwłaszcza na terenie miast) - stadiony, kompleks basenowy, orliki, boiska, funkcjonowanie klubów sportowych wielu dyscyplin	Rozdział 3.6		
Przedsiębiorczość			
Dobrze rozwinięty sektor rybacki	Rozdział 3.9	Niski poziom przedsiębiorczości na terenach wiejskich i miejskich	Rozdział 3.5
Potencjał ludzki	Rozdział 3.5	Słaba promocja regionu	Rozdział 3.6
Różnorodność gatunkowa w chowie i hodowli ryb	Rozdział 3.9	Uboga oferta turystyki wędkarskiej	Rozdział 3.9
Zintegrowane środowisko rybackie	Rozdział 3.9	Słaba jakość różnego rodzaju usług	Rozdział 3.10
Sprzyjające warunki dla lokalizacji małej ograniczonej lokalnej przetwórczości rolnej	Rozdział 3.9	Brak systemu dystrybucji i zbytu dla produktów ekologicznych	Rozdział 3.9
Tereny inwestycyjne pod zabudowę mieszkaniową i działalność gospodarczą	Rozdział 3.10	Obszar jako słabo rozwinięty i niewypromowany produkt turystyczny	Rozdział 3.10

Innowacje w przedsiębiorczości	Rozdział 3.5, 3.9	Niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego jezior, skutkujący znikomym udziałem gatunków ryb jeziorowych na rynku	Rozdział 3.10
Duża liczba firm przemysłu drzewnego	Rozdział 3.5	Niewielka ilość lokalnych przetwórni rybnych	Rozdział 3.9
Dostępność i różnorodność ryb w sprzedaży	Rozdział 3.9	Nierentowna gospodarka jeziorowa	Rozdział 3.9
		Niewielka ilość produktów lokalnych	Rozdział 3.10
Infrastruktura i środowisko			
Duża ilość obszarów leśnych, wód, walory przyrodnicze, w tym obszary chronionego krajobrazu, rezerwat przyrody, obszary NATURA 2000, park krajobrazowy	Rozdział 3.2, 3.10	Niska świadomość ekologiczna	Rozdział 3.2
Naturalne warunki przyrodnicze do chowu i hodowli ryb	Rozdział 3.2, 3.10	Kłusownictwo	Rozdział 3.2, 3.10
Czyste środowisko naturalne	Rozdział 3.2, 3.10	Mała retencja	Rozdział 3.2, 3.10
Brak przemysłu uciążliwego dla środowiska	Rozdział 3.5	Bariery hydrotechniczne dla ryb na rzekach	Rozdział 3.2, 3.10
Walory środowiska kulturowego i historycznego - liczne zabytki	Rozdział 3.3	Nieprawidłowo prowadzona melioracja i regulacja	Rozdział 3.2, 3.10
Atrakcyjność łowiecka i wędkarska obszaru	Rozdział 3.9	Ograniczona dostępność środków zewnętrznych dla rybackich użytkowników jezior	Rozdział 3.10
Atrakcyjność osadnicza gmin należących do obszaru RLGD PB	Rozdział 3.5	Niekontrolowane zarybianie akwenów wodnych i rzek	Rozdział 3.10
Wspomaganie zachowania bioróżnorodności w wodach otwartych	Rozdział 3.5	Niezadowalający standard baz: turystycznej, sportowej i rekreacyjnej	Rozdział 3.10
Istniejąca baza agroturystyczna	Rozdział 3.6	Nierównomierny rozwój poszczególnych miejscowości	Rozdział 3.10
		Brak sieci szlaków turystycznych	Rozdział 3.10
		Niezadowalający stan obiektów zabytkowych	Rozdział 3.6
		Ograniczona chłonność środowiska pod względem liczby hodowli ryb na wodach rzecznych	Rozdział 3.10
Szanse	**Odniesienie do diagnozy**	**Zagrożenia**	**Odniesienie do diagnozy**
Kapitał ludzki i społeczny			
Możliwość pozyskania środków finansowych z zewnątrz głównie z UE	Rozdział 3.5	Niestabilne prawo/zmiany w prawie	Rozdział 3.5, 3.8
Wsparcie kapitału ludzkiego obszaru ze strony jst z uwzględnieniem ich potrzeb lokalnych	Rozdział 3.8	Emigracja	Rozdział 3.4
Promowanie dziedzictwa kulturowego	Rozdział 3.3	Niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społ.	Rozdział 3.4

Szkolenia dla mieszkańców terenów wiejskich z naciskiem na podniesienie kwalifikacji zawodowych	Rozdział 3.5	Zwiększenie obowiązków JST bez zwiększenia środków finansowych na te cele	Rozdział 3.5, 3.10
Zmiana postaw społecznych w zakresie zwiększenia mobilności zawodowej	Rozdział 3.5	Zła polityka społeczna państwa	Rozdział 3.7
Programy aktywizujące	Rozdział 3.5	Pogłębiające się zjawisko „dziedziczenia" biedy, Uzależnienie od pomocy społecznej	Rozdział 3.7
Kształcenie ustawiczne oraz aktywizacja, ze szczególnym uwzględnieniem grup 50+	Rozdział 3.5, 3.10	Rosnące rozwarstwienie się społeczeństwa – powstawanie szeregu problemów społecznych	Rozdział 3.7
Dobre kontakty międzyregionalne	Rozdział 3.5	Monocentryczny model rozwoju województwa pomorskiego	Rozdział 3.1
Napływ ludzi sukcesu, repatriantów	Rozdział 3.4		
Infrastruktura i środowisko			
Pozyskiwanie środków zewnętrznych	Rozdział 3.10	Straty przyrodnicze i gospodarcze wywołane przez gatunki i inwazyjne	Rozdział 3.10
Moda na ekologiczny styl życia, w tym na produkty pochodzące z ekologicznych upraw oraz produkty tradycyjne	Rozdział 3.6	Anomalie pogodowe, klęski żywiołowe	Rozdział 3.2,3.10
Rozwój edukacji ekologicznej	Rozdział 3.2, 3.10	Choroby zwierząt, w tym ryb	Rozdział 3.2
Poprawa stanu środowiska naturalnego	Rozdział 3.2, 3.10	Duża konkurencja w pozyskaniu funduszy europejskich	Rozdział 3.5
Innowacyjne inwestycje w obszarze środowiska naturalnego	Rozdział 3.2	Niewystarczające środki finansowe przekazywane z budżetu Państwa na zadania zlecone Gminom	Rozdział 3.10
Promocja obszaru, w tym wyeksponowanie walorów środowiskowych obszaru	Rozdział 3.2	Wzrastający poziom zadłużenia samorządu – powodujący ograniczenie środków finansowych przeznaczanych na działania rozwojowe i inwestycje	Rozdział 3.10
Potencjał do ratowania gatunków skrajnie zagrożonych i narażonych na wyginięcie	Rozdział 3.2	Eutrofizacja zbiorników wodnych wywołaną działalnością człowieka	Rozdział 3.2,3.10
Moda na turystykę i agroturystykę	Rozdział 3.6	Zmniejszająca się ilość zasobów rybnych w zbiornikach wodnych	Rozdział 3.2, 3.10
Wdrożenie zasady czynnej ochrony środowiska	Rozdział 3.2		
Wdrożenie zasady zrównoważonego rozwoju	Rozdział 3.2, 3.5, 3.10		
Rozwój i ujednolicenie infrastruktury turystycznej oraz szlaków	Rozdział 3.6,3.10		
Przywracanie rzekom funkcji korytarzy ekologicznych	Rozdział 3.10		
Renowacja obiektów zabytkowych	Rozdział 3.3		

Miejski Obszar Funkcjonalny Bytów	Rozdział 3.5		
Przedsiębiorczość			
Pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój przedsiębiorczości oraz sektora rybackiego	Rozdział 3.9, 3.10	Skomplikowane procedury pozyskiwania środków zewnętrznych i zabezpieczeń wkładu własnego	Rozdział 3.10
Wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój istniejących	Rozdział 3.5	Stale zmieniające się przepisy w zakresie finansowania działań inwestycyjnych i rozwojowych	Rozdział 3.10
Zwiększenie popytu na ryby	Rozdział 3.10	Wyludnianie się miejscowości poprzez odpływ młodych, wykształconych ludzi	Rozdział 3.4
Duże zasoby naturalne, kulturowe dające możliwość usług około turystycznych	Rozdział 3.2, 3.3	Mechanizm blokady inwestycji na obszarach chronionych, biurokracja	Rozdział 3.5
Pozyskanie nowych inwestorów z różnych dziedzin gospodarki oraz dalszy rozwój mieszkalnictwa	Rozdział 3.10	Choroby zwierząt, w tym ryb	Rozdział 3.2
Wydłużenie sezonu turystycznego	Rozdział 3.6	Marginalizacja regionu (Pojezierza Bytowskiego)	Rozdział 3.10
Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnej (np. e-learning, e-handel)	Rozdział 3.5	Konkurencja innych regionów szczególnie w zakresie turystyki	Rozdział 3.10
Zwiększenie ilości odwiedzających obszar turystów	Rozdział 3.6		
Rosnąca tendencja do osiedlania się na terenach wiejskich	Rozdział 3.10		

5. Cele i wskaźniki

Punktem wyjścia do dyskusji na poszczególnych etapach partycypacji były:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat RLGD PB pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł - dotychczasowe cele i wskaźniki, wymogi konkursowe, itp.,
- prace zespołu roboczego oraz grup roboczych (warsztaty w okresie wrzesień – listopad 2015 r.).

Na kolejnych etapach konsultacji wzięto pod uwagę możliwości jakie będzie miało RLGD PB w zakresie pozyskania środków, zgłaszane zainteresowanie lub jego brak przez poszczególne podmioty (np. JST czy przedsiębiorcy):

- spotkania konsultacyjne - poznanie opinii interesariuszy, na temat celów i wskaźników,
- warsztat deliberatywny (spotkania z rybakami, mieszkańcami i defaworyzowanymi).

Ostateczny kształt dokumentu jest efektem tych prac.

Rysunek 1 Struktura celów i wskaźników

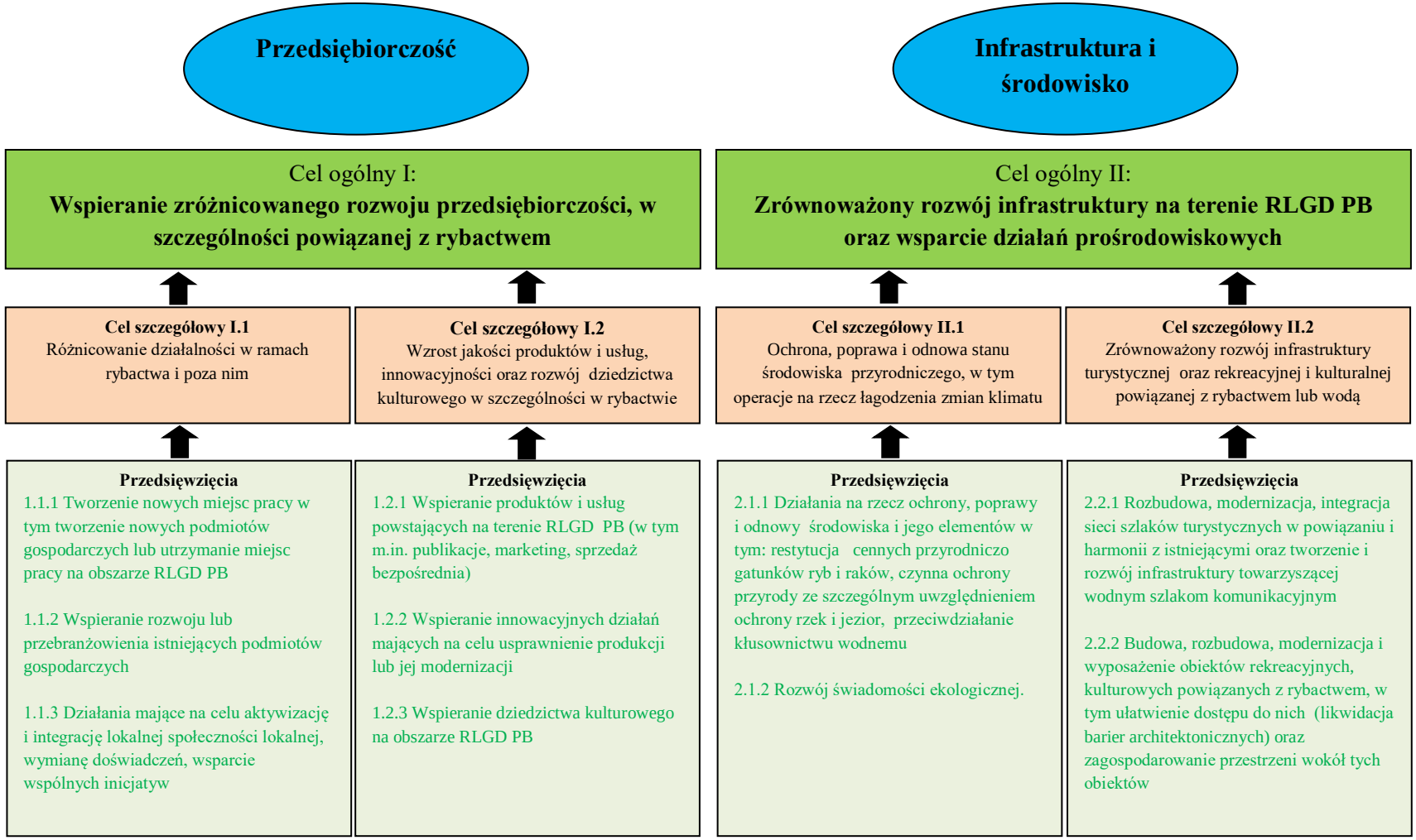

Tabela 20 Cele i wskaźniki

1.0	Cel ogólny	Wspieranie zróżnicowanego rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności powiązanej z rybactwem				
1.1	Cel szczegółowy	Różnicowanie działalności w ramach rybactwa i poza nim				
1.2	Cel szczegółowy	Wzrost jakości produktów i usług, innowacyjności w całym łańcuchu dostaw oraz rozwój dziedzictwa kulturowego w szczególności w rybactwie				
		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w.1.0	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze RLGD PB		%	0	0,5%	Dane GUS, ewidencja gminna
	Spadek bezrobocia		%	0	0,5%	Dane PUP
		Wskaźnik rezultatu dla celu szczegółowego	jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w.1.1	Liczba uczestników projektów dot. wymiany doświadczeń i współpracy w sektorze rybackim		osoby	0	50	Dokumentacja spotkań
	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		osoby	0	4	Ewidencja zatrudnienia
	Liczba utrzymanych miejsc pracy		osoby	0	4	Ewidencja zatrudnienia
w. 1.2	Liczba uczestników działań informacyjnych i promocyjnych		osoby	0	300	Dokumentacja wydarzeń
	Liczba uczestników imprez, wydarzeń związanych z promocja i kulturą		osoby	0	1000	Dokumentacja wydarzeń
	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		osoby	0	7	Ewidencja zatrudnienia
	Liczba utrzymanych miejsc pracy		osoby	0	7	Ewidencja zatrudnienia

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	
1.1.1	Tworzenie nowych miejsc pracy w tym tworzenie nowych podmiotów gospodarczych lub utrzymanie miejsc pracy na obszarze	przedsiębiorstwa, osoby fizyczne	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt	0	2	Ankiety monitorujące postęp realizacji LSR
				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt	0	4	Ankiety monitorujące postęp

	LGD							realizacji LSR
1.1.2	Wspieranie rozwoju lub przebranżowienia istniejących podmiotów gospodarczych	przedsiębiorstwa, osoby fizyczne	konkurs	Liczba przebranżowionych podmiotów gospodarczych	szt	0	1	Dokumenty wewnętrzne
				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt	0	4	Ankiety monitorujące postęp realizacji LSR
1.1.3	Działania mające na celu aktywizację i integrację lokalnej społeczności lokalnej, wymianę doświadczeń, wsparcie wspólnych inicjatyw w tym wymianę dobrych praktyk w zakresie drobnej przedsiębiorczości	NGO, osoby fizyczne	projekty współpracy	Liczba projektów dot. wymiany doświadczeń	szt	0	1	Dokumentacja wewnętrzna
1.2.1	Wspieranie produktów i usług powstających na terenie LGD (w tym m.in. publikacje, marketing, sprzedaż bezpośrednia)	przedsiębiorstwa	konkurs	Liczba publikacji, kampanii	szt	0	2	Dokumenty wewnętrzne
				Udział w targach	szt	0	1	Dokumenty wewnętrzne
				Liczba wyposażonych przedsiębiorstw w sprzęt ułatwiający/zapewniający możliwość rozwoju w łańcuchu dostaw produktów rybackich	szt	0	2	Dokumenty wewnętrzne
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt	0	6	Ankiety monitorujące postęp realizacji LSR
1.2.2	Wspieranie innowacyjnych działań mających na celu usprawnienie produkcji lub jej	przedsiębiorstwa	konkurs	Liczba przedsiębiorstw z usprawnioną lub zmodernizowaną produkcją	szt	0	6	Dokumenty wewnętrzne

	modernizacji							
1.2.3	Wspieranie dziedzictwa kulturowego na obszarze LGD	NGO, osoby fizyczne	konkurs	Liczba zastosowanych metod wspierania dziedzictwa kulturowego	szt	0	1	Dokumentacja wewnętrzna
				Liczba wydarzeń promujących tradycję akwakultury	szt	0	2	Dokumentacja wewnętrzna
2.0	Cel ogólny	Zrównoważony rozwój infrastruktury na terenie LGD oraz wsparcie działań pro-środowiskowych						
2.1	Cel szczegółowy	Ochrona, poprawa i odnowa stanu środowiska przyrodniczego, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmian klimatu						
2.2	Cel szczegółowy	Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązanej z rybactwem lub wodą						

	Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w.2.0	Wzrost liczby osób dobrze oceniających stan środowiska na terenie RLGD PB	%	0	1%	Badania mieszkańców
	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar RLGD PB	%	0	2%	Dane GUS, ewidencja gminna
	Wzrost liczby mieszkańców oceniających dobrze stan infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej powiązanej z rybactwem, turystycznej i rekreacyjnej	%	0	2%	Badania mieszkańców
	Wskaźnik rezultatu dla celu szczegółowego	jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
w. 2.1	Liczba uczestników akcji dot. świadomości ekologicznej	osoby	0	100	Dokumentacja porealizacyjna
	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	%	0	1%	Badania mieszkańców
w.2.2	Poprawa oceny atrakcyjności turystycznej obszaru RLGD PB	%	0	2%	Badania mieszkańców
	Wzrost liczby turystów	%	0	2%	Dane z raportów do GUS
	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	%	0	2%	Dane GUS, ewidencja gminna

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, proj. grant., op. własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
			nazwa	jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
					stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	
2.1.1 Działania na rzecz ochrony, poprawy i	przedsiębiorstwa, osoby fizyczne ,	konkurs	Liczba zakupionego sprzętu do przeciwdziałania kłusownictwu	szt	0	2	Protokół odbioru

	odnowy środowiska i jego elementów w tym: restytucja cennych przyrodniczo gatunków ryb i raków, czynna ochrony przyrody ze szczególnym uwzględnieniem ochrony rzek i jezior, przeciwdziałanie kłusownictwu wodnemu	NGO, jednostki sektora finansów publicznych		Liczba projektów dot. pozostałego obszaru - ochrony, poprawy środowiska i jego elementów	szt	0	9	Ankiety monitorujące postęp realizacji LSR
2.1.2	Rozwój świadomości ekologicznej	przedsiębiorstwa, osoby fizyczne , NGO, finansów publicznych	konkurs	Liczba akcji rozwijających świadomość ekologiczną	szt	0	1	Dokumenty wewnętrzne
2.2.1	Rozbudowa, modernizacja, integracja sieci szlaków turystycznych w powiązaniu i harmonii z istniejącymi oraz tworzenie i rozwój infrastruktury towarzyszącej wodnym szlakom komunikacyjnym	JST, organizacje pozarządowe	Konkurs, projekt współpracy	Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych szlaków turystycznych	szt	0	2	Protokół odbioru
				Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych szlaków turystycznych	szt	0	1	Protokół odbioru
				Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych ścieżek edukacyjnych	szt	0	2	
				Liczbawspartych projektów dot. infrastruktury towarzyszącej szlakom wodnym	Szt.	0	6	Ankiety monitorujące postęp realizacji LSR
2.2.2	Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów rekreacyjnych, kulturowych powiązanych z rybactwem, w tym ułatwienie dostępu do nich (likwidacja barier architektonicznych) oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół tych obiektów	JST	konkurs	Liczba wybudowanych, rozbudowanych, zmodernizowanych, wyposażonych obiektów kulturalnych i rekreacyjnych	szt	0	8	Protokół odbioru
					szt	0	1	Protokół odbioru

Tabela 21 Powiązania problemów, celów oraz wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niski poziom przedsiębiorczości na terenach wiejskich i miejskich	Wspieranie zróżnicowanego rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności powiązanej z rybactwem	Różnicowanie działalności w ramach rybactwa i poza nim	Tworzenie nowych miejsc pracy w tym tworzenie nowych podmiotów gospodarczych lub utrzymanie miejsc pracy na obszarze LGD	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba uczestników projektów dot. wymiany doświadczeń i współpracy w sektorze rybackim	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze RLGD PB	Koniunktura gospodarcza
Problem wysokiego oraz długotrwałego bezrobocia zarówno wśród kobiet i mężczyzn i mała aktywność osób długotrwale bezrobotnych							Zmniejszająca się ilość zasobów rybnych w zbiornikach wodnych
Pogłębiające się problemy społeczne i występowanie zjawisk marginalizacji społecznej				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		
Ograniczona dostępność środków zewnętrznych dla rybackich użytkowników jezior							Eutrofizacja zbiorników wodnych wywołaną działalnością człowieka
Niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego jezior, skutkujący znikomym udziałem gatunków ryb jeziorowych na rynku			Wspieranie rozwoju lub przebranżowienia istniejących podmiotów gospodarczych	Liczba przebranżowionych podmiotów gospodarczych			
Nierentowna gospodarka jeziorowa							
Niewielka ilość lokalnych przetwórni rybnych				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Liczba utrzymanych miejsc pracy		Poziom bezrobocia na terenie obszaru RLGD PB

Interesowność społeczności lokalnej			Działania mające na celu aktywizację i integrację lokalnej społeczności lokalnej, wymianę doświadczeń, wsparcie wspólnych inicjatyw w tym wymianę dobrych praktyk w zakresie drobnej przedsiębiorczości	Liczba projektów dot. wymiany doświadczeń			Niestabilne prawo/zmiany w prawie
Niewielka ilość produktów lokalnych		Wzrost jakości produktów i usług, innowacyjności w całym łańcuchu dostaw oraz rozwój dziedzictwa kulturowego w szczególności w rybactwie	Wspieranie produktów i usług powstających na terenie LGD (w tym m.in. publikacje, marketing, sprzedaż bezpośrednia)	Liczba publikacji, kampanii	Liczba uczestników działań informacyjnych i promocyjnych	Wzrost liczby mieszkańców znających lokalne produkty	Zmniejszająca się ilość zasobów rybnych w zbiornikach wodnych
Słaba promocja regionu				Udział w targach	Liczba uczestników imprez, wydarzeń związanych z promocja i kulturą		
Brak systemu dystrybucji i zbytu dla produktów ekologicznych				Liczba wyposażonych przedsiębiorstw w sprzęt ułatwiający/zapewniający możliwość transportu produktów rybackich	Liczba uczestników imprez, wydarzeń		Niestabilne prawo/zmiany w prawie
Ograniczona dostępność środków zewnętrznych dla rybackich użytkowników jezior							
Niewielka ilość produktów lokalnych				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		

Niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego jezior, skutkujący znikomym udziałem gatunków ryb jeziorowych na rynku			Wspieranie innowacyjnych działań mających na celu usprawnienie produkcji lub jej modernizacji	Liczba przedsiębiorstw z usprawnioną lub zmodernizowaną produkcją	Liczba utrzymanych miejsc pracy		Wyludnianie się miejscowości poprzez odpływ młodych, wykształconych ludzi
Niewielka ilość lokalnych przetwórni rybnych							
Niski poziom wykorzystania bazy lokalowej infrastruktury kulturalnej			Wspieranie dziedzictwa kulturowego na obszarze LGD	Liczba zastosowanych metod wspierania dziedzictwa kulturowego			
				Liczba wydarzeń promujących tradycję akwakultury			

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	**Cel ogólny**	**Cele szczegółowe**	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Kłusownictwo	Zrównoważony rozwój infrastruktury na terenie RLGD PB oraz wsparcie działań pro-środowiskowych	Ochrona i poprawa stanu środowiska przyrodniczego, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmiany klimatu	Działania na rzecz ochrony, poprawy środowiska i jego elementów w tym: udrażnianie barier hydrotechnicznych, przeciwdziałanie kłusownictwu wodnemu, restytucja gatunków cennych przyrodniczo i inne działania w zakresie czynnej ochrony przyrody)	Liczba zakupionego sprzętu do przeciwdziałania kłusownictwu	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	Wzrost liczby osób dobrze oceniających stan środowiska na terenie RLGD PB	Niewystarczające środki finansowe przekazywane z budżetu Państwa na zadania zlecone Gminom
Bariery hydrotechniczne dla ryb na rzekach							
Nieprawidłowo prowadzona melioracja i regulacja				Liczba projektów dot. pozostałego obszaru - ochrony, poprawy środowiska i jego elementów			
Mała retencja							

Niska świadomość ekologiczna			Rozwój edukacji ekologicznej	Liczba akcji rozwijających świadomość ekologiczną			Wzrastający poziom zadłużenia samorządu – powodujący ograniczenie środków finansowych przeznaczanych na działania rozwojowe i inwestycje
Brak sieci szlaków turystycznych		Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej i kulturalnej	Rozbudowa, modernizacja, integracja sieci szlaków turystycznych w powiązaniu i harmonii z istniejącymi, tworzenie i rozwój infrastruktury towarzyszącej wodnym szlakom komunikacyjnym oraz promocja obszaru RLGD PB	Długość rozbudowanych, zmodernizowanych szlaków turystycznych	Wzrost liczby turystów	Wzrost liczby mieszkańców oceniających dobrze stan infrastruktury kulturalnej powiązanej z rybactwem, turystycznej i rekreacyjnej	Stale zmieniające się przepisy w zakresie finansowania działań inwestycyjnych i rozwojowych
Niezadawalający standard baz: turystycznej, sportowej i rekreacyjnej							
Uboga oferta turystyki wędkarskiej				Długość rozbudowanych, zmodernizowanych ścieżek edukacyjnych			Skomplikowane procedury pozyskiwania środków zewnętrznych i zabezpieczeń wkładu własnego

				Liczba wspartych projektów dot. infrastruktury towarzyszącej szlakom wodnym			Konkurencja innych regionów szczególnie w zakresie turystyki
Niezadawalający standard baz: turystycznej, sportowej i rekreacyjnej			Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów rekreacyjnych , kulturowych powiązanych z akwakulturą, w tym ułatwienie dostępu do nich (likwidacja barier architektonicznych)	Liczba wybudowanych, rozbudowanych, zmodernizowanych obiektów kulturalnych i rekreacyjnych	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	Wzrost liczby mieszkańców oceniających dobrze stan infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej powiązanej z rybactwem, turystycznej i rekreacyjnej	Duża konkurencja w pozyskaniu funduszy europejskich
Słaba jakość różnego rodzaju usług							
Niedostateczne dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych				Liczba wyposażonych obiektów kulturalnych i rekreacyjnych			Niestabilne prawo/zmiany w prawie

6. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Punktem wyjścia do dyskusji na poszczególnych etapach partycypacji były:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat zasad i kryteriów wyboru operacji oraz RLGD pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł - dotychczasowe dokumenty określające te zasady, wytyczne ministerstwa, itp.,
- prace zespołu roboczego oraz grup roboczych (warsztaty, wrzesień – listopad 2015 r.),

Na kolejnych etapach konsultacji wykorzystano także kolejne metody partycypacji:

- spotkania konsultacyjne - poznanie opinii interesariuszy, na temat celów, zasad wyboru operacji oraz kryteriów,
- warsztat deliberatywny (spotkania z grupami defaworyzowanymi).

Ostateczny kształt dokumentu jest efektem tych prac.

Procedura oceny i wyboru operacji obejmuje następujące etapy:

1. Procedurę naboru i przyjęcia wniosku,
2. Procedurę oceny wniosku,
3. Procedurę odwoławcza (ewentualnie),
4. Procedurę ostatecznego wyboru operacji do dofinansowania w ramach LSR.

Zasady wyboru (i ich zmiany) operacji uchwala Rada.

W celu zapewnienia prawidłowości wyboru operacji zachowane zostały następujące procedury:

- opis sposobu udostępniania procedur jest dostępny na stronie internetowej RLGD PB Zapewnienie parytetu w poszczególnych głosowaniach organu decyzyjnego (min. 50% głosów podczas wyboru projektu, pochodzi spoza sektora publicznego),
- zagwarantowano przejrzysty podział zadań i zakres odpowiedzialności poszczególnych organów RLGD PB w procesie oceny,
- ustalono mierzalne i zrozumiałe kryteria, a w przypadku kryteriów jakościowych, opisano jakie warunki trzeba spełnić by osiągnąć dane kryterium – kryteria będą obowiązywały wszystkich wnioskodawców w konkursie,
- organizacja naboru wniosków uwzględnia minimalne wymogi określone prawem (np. czas trwania naboru, tryb ogłaszania, termin rozpoczęcia naboru, miejsce składania wniosków),
- opisano sytuację wyboru projektów do dofinansowania, gdy kilka otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit dostępnych środków nie pozwala na dofinansowanie wszystkich,
- ustalano zasady w zakresie określania kwoty wsparcia dla danej operacji,
- ustalono zasady w zakresie określania kworum i systemu głosowania w Radzie,
- opisano sposób postępowania w celu zapobieżenia podwójnemu finansowaniu operacji,
- określono sposób informowania o wynikach oceny i możliwości odwołania się od decyzji (w tym warunki i sposób wniesienia odwołania, termin na jego wniesienie).

Wobec członków Rady stawiane są min. następujące wymagania:

- wyłączenie z oceny członka Rady, gdy jest wnioskodawcą, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony lub jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę,
- w tym czasie osoba ta nie powinna brać udziału w całym procesie wyboru danej operacji, w tym opuścić salę co najmniej w momencie głosowania nad wyborem tej operacji,
- publikowane będą protokoły z posiedzeń organu decyzyjnego zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy,
- Członkowie Rady składają pisemne deklaracje i oświadczenia o zachowaniu bezstronności.

Kryteria wyboru

Kryteria wyboru operacji wybrane przez RLGD PB są:

- obiektywne,
- niedyskryminujące,
- przejrzyste,
- powiązane z diagnozą obszaru,
- bezpośrednio przyczyniające się do wyboru operacji, które przyczyniają się do osiągania określonych w LSR wskaźników produktu i rezultatu,
- mierzalne, a w przypadku kryteriów jakościowych powinny zawierać szczegółowy opis podejścia do ich oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia,
- kryteria posiadają dodatkowe opisy/definicje oraz sposób przyznawania wag nie budzi wątpliwości,
- dookreślone w zakresie minimalnych i maksymalnych wartości wraz z opisaniem zasad przyznawania punktów w przedziale minimum – maksimum,

Innowacyjność

Każdy projekt podlegający ocenie będzie weryfikowany w oparciu o to kryterium merytoryczne. Do każdego projektu będzie stosowane indywidualne podejście, natomiast by projekt uzyskał pozytywną ocenę w ramach tego kryterium będzie musiał wpisać się w poniższą zasadę:

Za innowację uznaje się wdrożenie nowego lub istotnie ulepszonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody organizacyjnej lub nowej metody marketingowej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub w zakresie stosunków z otoczeniem. Przy czym nowy lub istotnie ulepszony produkt zostaje wdrożony, gdy jest wprowadzony na rynek. Nowe procesy, metody organizacyjne lub metody marketingowe zostają wdrożone, kiedy rozpoczyna się ich faktyczne wykorzystywanie w działalności.

Premiowane będą projekty innowacyjne w zakresie rybactwa, wdrażania nowych gatunków oraz będące innowacyjne na szczeblu RLGD PB.

RLGD PB wybierze także inne kryteria premiowane. Nie planuje się realizacji projektów grantowych i operacji własnych RLGD PB. W załączniku do LSR przedstawiono kryteria wyboru projektów.

7. Plan działania

Punktem wyjścia do dyskusji na poszczególnych etapach partycypacji były:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat RLGD PB pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł - dotychczasowe plany działania, wymogi konkursowe, itp.,
- prace zespołu roboczego oraz grup roboczych (warsztaty, wrzesień – listopad 2015 r.).

Na kolejnych etapach konsultacji wzięto pod uwagę możliwości jakie będzie miało RLGD PB w zakresie pozyskania środków, zgłaszane zainteresowanie lub jego brak przez poszczególne podmioty (np. JST czy przedsiębiorcy)

- spotkania konsultacyjne - poznanie opinii interesariuszy, na planu działania,
- warsztat deliberatywny (spotkania z rybakami, mieszkańcami i defaworyzowanymi).

Ostateczny kształt dokumentu jest efektem tych prac.

W planie działania będącego załącznikiem do LSR przedstawiono dokładny harmonogram osiągania wskaźników w przedziałach 2-3 letnich (dla poszczególnych przedsięwzięć). Taki układ przełoży się na osiągnięcie planowanych celów. Wskaźniki planowane do osiągnięcia będą w większym stopniu osiągane w długim okresie czasowym, ze względu na przewidziany sposób i termin podziału środków

finansowych. Należy wziąć także pod uwagę, iż od złożenia wniosku do zakończenia realizacji projektu musi upłynąć trochę czasu, tym samym właściwe jest planowanie osiągnięcia wskaźników z pewnym opóźnienie w stosunku do terminów naborów wniosków.
W załączniku do LSR przedstawiono plan działania.

8. Budżet LSR

Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Pojezierze Bytowskie" zostanie umieszczony w załączniku do LSR. Zostanie on ustalony na podstawie analizy potrzeb zgłoszonych przez różne grupy społeczne biorące udział w konsultacjach oraz w oparciu o limit jaki zostanie przyznany RLGD PB przez Urząd Marszałkowski w naborze na finansowanie jej działań (Oś 4 PO Rybactwo i Morze 2014-2020 (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)).
Przewiduje się ponadto realizację projektów we współpracy z innymi RLGD. W przypadku możliwości finansowania projektów z terenu RLGD PB możliwe do rozpatrzenia będą finansowane ze środków EFRR i EFS.
Budżet będzie zakładał rozłożenie wydatków w czasie. W pierwszym 3-letnim okresie wdrażania LSR przewidziano rozdysponowanie większej części środków. Po tym okresie przewidziano weryfikację budżetu oraz w razie konieczności jego modyfikację. W ostatnich latach wdrażania LSR przewidziano jego stopniowe wygaszenia, tak aby zdążyć rozdysponować środki, a beneficjenci mogli zrealizować projekty z odpowiednim zapasem czasowym.
Na podstawie rozpoznania potrzeb oraz specyfiki regionu wybrano cztery cele z rozporządzenia, które będą finansowane, tj.:

- cel 1. Podnoszenie wartości produktów, tworzenie miejsc pracy, zachęcanie młodych ludzi i propagowanie innowacji na wszystkich etapach łańcucha dostaw produktów w sektorze rybołówstwa i akwakultury,
- cel 2. Wspieranie zróżnicowania działalności w ramach rybołówstwa przemysłowego i poza nim, wspieranie uczenia się przez całe życie i tworzenia miejsc pracy na obszarach rybackich,
- cel 3. Wspieranie i wykorzystywanie atutów środowiska na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym działania na rzecz łagodzenia zmiany klimatu,
- cel 4. Propagowanie dobrostanu społecznego i dziedzictwa kulturowego na obszarach rybackich i obszarach akwakultury, w tym dziedzictwa kulturowego rybołówstwa i akwakultury oraz morskiego dziedzictwa kulturowego.

Najwięcej środków zostanie przeznaczonych na cel nr 1. Są to działania na rzecz miejsc pracy, a z badań oraz danych statystycznych wynika, iż jednym z kluczowych problemów jest brak miejsc pracy i migracja części mieszkańców - zwłaszcza młodych poza teren gmin RLGD PB. Biorąc pod uwagę realizację działań także z innych celów (2 i częściowo 3) na rzecz tworzenia i utrzymania miejsc pracy, należy podkreślić iż będzie to główne zadanie stojące przed RLGD PB w programowaniu 2014-2020.
RLGD PB wyznaczyła kryteria punktowe dla projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w poszczególnych programach.
Do grup defaworyzowanych skierowano następujące przedsięwzięcia:

- 2.1.1 Działania na rzecz ochrony, poprawy i odnowy środowiska i jego elementów w tym: restytucja cennych przyrodniczo gatunków ryb i raków, czynna ochrony przyrody ze szczególnym uwzględnieniem ochrony rzek i jezior, przeciwdziałanie kłusownictwu wodnemu,
- 2.2.1 Rozbudowa, modernizacja, integracja sieci szlaków turystycznych w powiązaniu i harmonii z istniejącymi oraz tworzenie i rozwój infrastruktury towarzyszącej wodnym szlakom komunikacyjnym,

- 2.2.2 Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów rekreacyjnych, kulturowych powiązanych z rybactwem, w tym ułatwienie dostępu do nich (likwidacja barier architektonicznych) oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół tych obiektów,
- 1.2.3 Wspieranie dziedzictwa kulturowego na obszarze RLGD PB,
- 1.1.3 Działania mające na celu aktywizację i integrację lokalnej społeczności lokalnej, wymianę doświadczeń, wsparcie wspólnych inicjatyw w tym wymianę dobrych praktyk w zakresie drobnej przedsiębiorczości – projekt współpracy.

Planowane wsparcie w ramach tych przedsięwzięć wyniesie 7 277 000 PLN oraz 88 000 PLN przewidziany na projekt współpracy, co stanowić będzie 50% budżetu przewidzianego na realizację LSR.
W załączniku do LSR przedstawiono plan budżetu.

9. Plan komunikacji

Punktem wyjścia do dalszych prac na poszczególnych etapach partycypacji były:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat planów i metod komunikacji pochodzących z ogólnie dostępnych źródeł - dotychczasowe dokumenty określające te zasady, wytyczne ministerstwa, itp.,
- prace zespołu roboczego oraz grup roboczych (warsztaty, wrzesień – listopad 2015 r.),

Na kolejnych etapach konsultacji wykorzystano także kolejną metodę:

- konsultacje mailowe - wysłanie maila do członków zespołu z prośba o konsultację planu komunikacji.

Plan komunikacji zakłada następujące elementy:

- główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych,
- działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu uwzględniające różnorodne rozwiązania komunikacyjne, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane są do poszczególnych adresatów,
- wskazanie głównych adresatów poszczególnych działań komunikacyjnych, tj. grup docelowych,
- zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych
- planowane efekty działań komunikacyjnych,
- analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu,
- opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR,
- całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR.

Cele w komunikacji stawiane rzez RLGD PB będą zależne od okresu, w jakim będzie on realizowany. W początkowym okresie realizacji LSR konieczne będzie dotarcie do mieszkańców, innych potencjalnych beneficjentów i przedstawienie im samej strategii jej głównych celów, zasadach na jakich przyznawane jest wsparcie oraz typów operacji kwalifikujących się do dofinansowania poprzez przeprowadzenie kampanii informacyjnej. Dodatkowo dla tej samej grupy docelowej przewidziano szereg spotkań informacyjnych z zakresu zasad interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez radę RLGD PB. W przypadku zmian tych kryteriów spotkania takie także będą odbywać się po takim wydarzeniu, tak aby potencjalni beneficjenci byli odpowiednio przygotowani do składania wniosków.
W trakcie trwania konkursów oraz po nich – będzie weryfikowana (na podstawie uzyskanej informacji zwrotnej od osób i podmiotów korzystających z pomocy biura RLGD PB) jakość tej pomocy.

10. Zintegrowanie

Tabela 22 Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami - Cel 1

LGD	Cel 1. Wspieranie zróżnicowanego rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności powiązanej z rybactwem	
	Różnicowanie działalności w ramach rybactwa i poza nim	Wzrost jakości produktów i usług, innowacyjności w całym łańcuchu dostaw oraz rozwój dziedzictwa kulturowego w szczególności w rybactwie
Strategie lokalne	Wspieranie rozwoju inwestycji, w szczególności proekologicznych (potęgowo)	Wspieranie rozwoju inwestycji, w szczególności proekologicznych (potęgowo)
	1.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej (Borzytuchom)	1.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej (Borzytuchom)
	3.1. Stworzenie warunków do dalszego rozwoju przedsiębiorczości w gminie (Bytów)	3.1. Stworzenie warunków do dalszego rozwoju przedsiębiorczości w gminie (Bytów)
	3.1 Wzrost poziomu przedsiębiorczości gminy (Czarna Dąbrówka)	3.1 Wzrost poziomu przedsiębiorczości gminy (Czarna Dąbrówka)
	2.1 Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości (Kołczygłowy)	2.1 Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości (Kołczygłowy)
Strategia Rozwoju Województwa	Wysoka efektywność Przedsiębiorstw Wysoki poziom zatrudnienia	Wysoka efektywność Przedsiębiorstw Wysoki poziom zatrudnienia
Regionalny Program Operacyjny	Oś Priorytetowa 2 Przedsiębiorstwa	Oś Priorytetowa 2 Przedsiębiorstwa

Tabela 23 Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami - Cel 2

LGD	Zrównoważony rozwój infrastruktury na terenie LGD oraz wsparcie działań pro-środowiskowych	
	Ochrona, poprawa i odnowa stanu środowiska przyrodniczego, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmian klimat	Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązanej z rybactwem lub wodą
Strategie lokalne	Wspieranie rozwoju inwestycji, w szczególności proekologicznych (Potęgowo)	Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; Tworzenie warunków dla rozwoju agroturystyki (potęgowo); Promocja i rewaloryzacja walorów przyrodniczych i kulturowych
	3.4 Ochrona środowiska naturalnego 3.5 Racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrodniczych (Borzytuchom)	1.4 Rozwój turystyki i rekreacji jako czynników dynamizujących lokalny rozwój gospodarczy (Borzytuchom)
	3.6. Wsparcie inwestycji pro środowiskowych (Bytów)	1.4. Rozbudowa i poprawa jakości infrastruktury społecznej, rekreacyjno-sportowej 3.4. Wykorzystanie turystyki dla

		rozwoju gospodarki, w tym rozwój agroturystyki 4.4. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej 4.5. Rozbudowa szlaków turystycznych (Bytów)
	2.3 Kształtowanie, ochrona i racjonale wykorzystanie zasobów przyrodniczych (Czarna Dąbrówka)	3.2 Poprawa atrakcyjności turystycznej gminy (Czarna Dąbrówka)
	3.3 Kształtowanie, ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz dostosowanie zasobów Gminy do potrzeb turystyki i rekreacji (Kołczygłowy)	2.3 Wspieranie rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej jako czynników dynamizujących lokalny rozwój gospodarczy oraz turystyczne wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego (Kołczygłowy)
		1.5 rozwój infrastruktury turystycznej w miejscach atrakcyjnych turystycznie (Tuchomie) 2.4. zwiększenie atrakcyjności turystycznej poprzez budowę ścieżek rowerowych i tras kajakowych (Tuchomie)
Strategia Rozwoju Województwa	Dobry stan środowiska	Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna
Regionalny Program Operacyjny	Oś Priorytetowa 11. Środowisko	Oś Priorytetowa 8 Konwersja

Istotą realizacji LSR jest wdrożenie i zintegrowanie poszczególnych sektorów, zasobów i całego obszaru LGD. Z uwagi na fakt, iż ważnym atrybutem terenu są kultura i tradycje kaszubskie koniecznym jest aby organizacje społeczne działające w kierunku propagowania tych wartości były wspierane przez JST. Jedynie spójne i przekrojowe działania każdego z sektorów mogą wzmocnić obszar całej LGD. Każda ze stron jest zainteresowana rozwijaniem m.in. tego zasobu, gdyż prowadzi to do wzrostu także atrakcyjności regionu pod względem turystycznym (co może przynieść korzyść zarówno mieszkańcom, jak i sektorowi publicznemu – wzrost przychodów). Ponadto promowanie zasobów kulturowych ze szczególnym uwzględnieniem atrakcyjności turystycznej musi się odbywać w symbiozie z zasobami przyrodniczymi, tylko wtedy może przynieść odpowiedni efekt. Ochrona z kolei tych zasobów (poprzez edukację i inwestycje pro środowiskowe) przy jednoczesnej ich promocji (uwzględniającej duże ich zróżnicowanie – cecha wyróżniające ten teren na tle województwa czy kraju) stanowić będzie kolejny impuls do rozwoju całego obszaru LGD.

11. Monitoring i ewaluacja

Punktem wyjścia do dalszych prac na poszczególnych etapach partycypacji były:

- biały wywiad - systematyczne gromadzenie i analizowanie informacji na temat zasad monitoringu i ewaluacji z ogólnie dostępnych źródeł - dotychczasowe dokumenty określające te zasady, wytyczne ministerstwa, itp.

- zespół roboczy - zaawansowana praca nad zasadami monitoringu i ewaluacji,
- grupy robocze – praca w grupach nad poszczególnymi elementami.

Po opracowaniu dokumentu przeprowadzono spotkania konsultacyjne celem poznania opinii interesariuszy, na temat zasad monitoringu i ewaluacji.
Ostateczny kształt poniższych zapisów jest rezultatem ww. prac.

Ocena wdrażania LSR ma umożliwić wiarygodnej odpowiedzi, czy jest ona wykonywana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania stowarzyszenia gwarantuje wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. Ocena będzie składała się z dwóch elementów: monitoringu oraz ewaluacji.
Monitoring będzie przeprowadzany w sposób ciągły pracownikami własnymi RLGD PB. Na tym polu weryfikowane będzie wykonywanie i osiąganie zgodnie z założeniami takich elementów jak: harmonogram realizacji konkursów, realizacja założonych wskaźników realizacja LSR, wydatkowanie środków zgodnie z budżetem RLGD PB, zainteresowanie stroną internetową RLGD PB (ruch na stronie) czy ogłaszanymi konkursami (liczba składanych wniosków, zapytań, spotkań, telefonów dot. poszczególnych konkursów). Monitoring będzie prowadzony na bieżąco.
Ewaluacja będzie dotyczyć dwóch różnych kwestii – wewnętrznej (dot. funkcjonowania RLGD PB) oraz oceny wdrażania samej LSR. Ocena ta będzie przeprowadzana corocznie, natomiast opinie będą gromadzone przez cały okres objęty weryfikacją. W przypadku ewaluacji wewnętrznej podlegać jej będą np. pracownicy RLGD PB (biuro), osoby lub podmioty wspierające w bieżącym funkcjonowaniu stowarzyszenie (np. księgowość) oraz pozostałe organy RLGD PB. Ocena ta będzie dokonywana co roku głównie przez Zarząd. Podlegać jej będą podmioty odpowiedzialne za poszczególne kwestie. Ewaluacja wdrażania LSR będzie ukierunkowana głównie na takie elementy jak: osiąganie założonych celów i wskaźników, wykorzystanie budżetu, realizacja wybranych operacji czy jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji oraz stosowanych procedur. Dodatkowo będzie dotyczyć takich zagadnień jak przebieg konkursów czy sposób przepływu informacji. Wewnętrznej oceny dokonywać będą pracownicy i organy RLGD PB. Ocena zewnętrzna zostanie dokonana w oparciu o ankiety, skierowane do członków stowarzyszenia i społeczności lokalnej oraz inne dokumenty. Szczegółowe zasady monitoringu i ewaluacji zostały w załączniku do LSR.

12. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Na podstawie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) (art.46) należy stwierdzić, iż pomimo faktu, że część projektów, która będzie realizowana znajdzie się na terenach chronionych, (w tym NATURA 2000), nie będzie znacząco ani potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko.
Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 nr 213 poz. 1397) – takich projektów wspartych w ramach LSR się nie przewiduje.
Tym nie mniej w celu dopełnienia konieczności postępowania RLGD PB wystąpiła do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gdańsku oraz Wojewódzkiego Państwowego Inspektoratu Sanitarnego w Gdańsku o wyrażenie opinii ws. konieczności przeprowadzania tej oceny. RLGD PB otrzymała opinię że nie ma konieczności przeprowadzania pełnej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (nie ma konieczności sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko).

13. Spis tabel, wykresów, map i zdjęć

Mapa 1 Obszar RLGD PB wraz z sąsiednimi gminami 3
Mapa 2 Mapa woj. pomorskiego z zaznaczeniem gmin wchodzących w skład RLGD PB 14
Mapa 3 Linie kolejowe na obszarze RLGD PB 15
Mapa 4 Miejsce występowania jezior lobeliowych w Polsce i obszar RLGD PB 17
Mapa 5 Obszary Natura 2000 na obszarze RLGD PB 19
Mapa 6 Lesistość obszaru RLGD PB „Pojezierze Bytowskie" 20
Mapa 7 Dialekty w Polsce 21
Mapa 8 Liczba firm z sektora rybackiego w poszczególnych gminach 36

Rysunek 1 Struktura celów i wskaźników 51

Tabela 1 Wykaz gmin, ludność, powierzchnia i gęstość zaludnienia na obszarze wchodzącym w skład RLGD PB wg stanu na 31.12.2013r. 2
Tabela 2 Zestawienie członków RLGD PB 5
Tabela 3 Personel RLGD PB 8
Tabela 4 Struktura ludności w grupach wiekowych w latach 2013 i 2014 na tle woj. pomorskiego 22
Tabela 5 Liczba mieszkańców na obszarze RLGD PB oraz gęstość zaludnienia w porównaniu do województwa 22
Tabela 6 Liczba przedsiębiorstw na obszarze RLGD PB 24
Tabela 7 Przedsiębiorstwa w podziale na kierunek działalności 25
Tabela 8 Zmiana liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców w stosunku do 2007 roku 26
Tabela 9 Bezrobocie na obszarze RLGD PB w stosunku do średniej wojewódzkiej, stan na 31.12.2013 r 27
Tabela 10 Bezrobocie wśród kobiet na obszarze RLGD PB w latach 2010-2014 w stosunku do globalnego bezrobocia 29
Tabela 11 Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2007-2014 na obszarze RLGD PB 30
Tabela 12 Dochody gmin z obszaru RLGD PB na 1 mieszkańca w stosunku do średniej wojewódzkiej 31
Tabela 13 Liczba gospodarstw agroturystycznych 33
Tabela 14 Pomoc społeczna w roku 2013 w gminach na obszarze RLGD PB 34
Tabela 15 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacje społecznych na 1000 mieszkańców 35
Tabela 16 Analiza SWOT - obszar kapitał ludzki i społeczny 44
Tabela 17 Analiza SWOT - obszar infrastruktura i środowisko 45
Tabela 18 Analiza SWOT - obszar przedsiębiorczość 46
Tabela 19 Powiązanie analizy SWOT z diagnozą 47
Tabela 20 Cele i wskaźniki 52
Tabela 21 Powiązania problemów, celów oraz wskaźników 56
Tabela 22 Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami - Cel 1 65
Tabela 23 Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami - Cel 2 65

Wykres 1 Udział liczbowy i procentowy poszczególnych sektorów w RLGD PB 5
Wykres 2 Wykorzystanie terenu na obszarze RLGD PB 13
Wykres 3 Udział liczby mieszkańców poszczególnych gmin w RLGD PB 22

Wykres 4 Liczba mieszkańców obszaru RLGD PB w latach 1995-2014 23
Wykres 5 Udział poszczególnych grup wiekowych w latach 1995-2014 23
Wykres 6 Udział mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie przedsiębiorstw 25
Wykres 7 Zmiana liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców 27
Wykres 8 Liczba przedsiębiorstw na terenie gmin obszaru RLGD PB 27
Wykres 9 Liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym 28
Wykres 10 Udział kobiet wśród osób bezrobotnych 28
Wykres 11 Udział bezrobotnych długoterminowych wśród osób bezrobotnych 29
Wykres 12 Udział bezrobotnych powyżej 50 lat wśród osób bezrobotnych 30
Wykres 13 Udział niepełnosprawnych wśród osób bezrobotnych 30
Wykres 14 Miesięczny dochód w podziale na płeć 31
Wykres 15 Liczba obiektów turystycznych (hotele oraz inne obiekty noclegowe) 32
Wykres 16 Liczba miejsc noclegowych 32
Wykres 17 Liczba udzielonych noclegów 33

14. Załączniki

14.1. Procedura aktualizacji LSR

Procedura aktualizacji LSR oraz kryteriów wyboru

1. Organem do którego wyłącznej kompetencji należy zatwierdzanie aktualizacji LSR jest Zarząd.
2. Zarząd jest zobowiązany do bieżącej analizy danych pochodzących z monitoringu stanu wdrażania LSR i stopnia realizacji wskaźników określonych w LSR a także do okresowej ewaluacji na podstawie której proponuje wprowadzenie zmian, mających na celu wdrożenie działań naprawczych.
3. Inicjatywę proponowania zmian oprócz Zarządu mają również wszyscy członkowie RLGD PB, mieszkańcy obszaru oraz Rada.
4. Planuje się przeprowadzenie ogólnego przeglądu dokumentów pod koniec 2018 roku, czyli na moment rozliczenie pierwszego 3-letniego okresu wdrażania LSR.
5. Uwagi wnosi się do Zarządu za pośrednictwem biura na specjalnie do tego celu przygotowanym wniosku, który jest załącznikiem do niniejszej procedury.
6. Zarząd dokonuje analizy wszystkich zaproponowanych zmian zgłoszonych przez inicjatorów, konsultując to z prawnikiem i Przewodniczącym Rady, którzy stanowią głos doradczy dla Zarządu i wypracowują wspólne stanowisko.
7. W przypadku, gdy po analizie przeprowadzonej konsultacji okaże się iż faktycznie istnieje konieczność wprowadzenia zmian w LSR lub Kryteriach Zarząd przygotowuje projekt aktualizacji LSR lub Kryteriów, a następnie poddaje go społecznym konsultacjom.
8. Konsultacje społeczne ~~w przypadku zmian nieistotnych (np. drobne poprawki, przesunięcia pomiędzy przedsięwzięciami – do 10% budżetu)~~ odbywają się w formie elektronicznej poprzez umieszczenie na stronie internetowej projektu zmian i wyznaczeniem terminu do wnoszenia uwag na załączonym wniosku.
9. ~~Społeczne konsultacje w przypadku zmian istotnych (np. dodanie nowych przedsięwzięć, przesunięcia pomiędzy przedsięwzięciami – powyżej 10% budżetu) obejmują takie działania jak:~~
    a. ~~Spotkania konsultacyjne~~
    b. ~~Powołanie zespołu roboczego wraz z wykorzystaniem grup roboczych~~

10. Uwagi do zmian LSR lub kryteriów może telefonicznie przyjmować Biuro, które musza zostać wpisane do formularza konsultacyjnego z adnotacją w uwagach „uwagę wniesiono telefonicznie".
11. Po upływie terminu konsultacji społecznych Zarząd przygotowuje zestawienie wszystkich wniesionych wniosków i uwag wraz ze swoja rekomendacją czy dana uwaga została uwzględniona czy nie. W przypadku odrzucenia uwagi Zarząd podaje uzasadnienie. Wszystkie informacja na ww. temat będą publikowane na stronie internetowej RLGD PB.
12. Ostateczną decyzję o zmianach LSR lub kryteriów podejmuje Zarząd w drodze Uchwały.
13. Uchwała zostaje opublikowana na stronie internetowej.

Wniosek zgłaszania uwag do aktualizacji LSR/Kryteriów.

Lp.	Imię, nazwisko/ nazwa podmiotu	Adres email	Dokument, strona	Obecna treść	Proponowana treść	Uzasadnienie
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

14.2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

Celem procedur jest monitorowanie i ewaluacja wdrażania LSR oraz pracy i oddziaływania RLGD PB poprzez ocenę wskaźników produktu, rezultatu, zakres planowanych przedsięwzięć oraz weryfikację założonych w LSR celów. W razie konieczności na skutek wniosków z monitoringu i ewaluacji wdrażania LSR zostanie określone jakie działania mają zostać podjęte w celu zapobieżenia występowania problemów.

Elementy podlegające ewaluacji i monitoringowi:

a) **Funkcjonowanie RLGD PB** - potwierdzające sprawność, efektywność funkcjonowania RLGD PB:

- efektywność pracy biura i organów RLGD PB,
- sposobu przepływu informacji,
- ocena pracowników,
- efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, doradztwa
- efektywność współpracy

b) Wdrażanie LSR - weryfikacja realizacji LSR w stosunku do założeń:

- zgodność realizacji celów i wskaźników,
- ocena wpływu wybranych operacji na realizację celów,
- wykorzystania budżetu,
- jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur,
- przebiegu konkursów,
- inne zależne od potrzeb wynikających z wdrażania LSR.

Monitoring prowadzący na bieżąco, tj. corocznie możliwe będzie sprawdzenie i weryfikacja funkcjonowania RLGD PB. Możliwe jest przeprowadzenie ewaluacji przez firmę zewnętrzną.

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Monitoring				
Funkcjonowanie Biura RLGD PB	Zarząd RLGD PB	Anonimowe ankiety, opinia dyrektora biura nt. podległego personelu, wywiad z wnioskodawcami, opinia Zarządu, opinia Komisji Rewizyjnej	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Ocena efektywności pracy pracowników, sposobu przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, ocena jakości doradztwa.
Stopień realizacji Harmonogramu ogłaszanych konkursów	Biuro RLGD PB	Wewnętrzna baza danych konkursów	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Zgodność ogłaszanych konkursów z harmonogramem konkursów w całym okresie wdrażania LSR
Budżet LSR	Biuro RLGD PB	Rejestr danych.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia
Zainteresowanie stroną internetową stroną www RLGD PB	Biuro RLGD PB	Licznik odwiedzin strony internetowej, statystyki/dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Skuteczność przepływu informacji, efektywność promocji obszaru LGD
Stopień realizacji budżetu na operacje dedykowane grupom defaworyzowanym	Biuro RLGD PB	Rejestr danych.	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia
Stan wdrażanych projektów, skala i rodzaje występujących problemów	Biuro RLGD PB	Rejestr danych, ankiety, bieżący kontakt z beneficjentami	Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR	Ocena zaawansowania projektów
Ewaluacja				
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Zarząd RLGD PB	Analizy własne, sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr prowadzony przez pracowników Biura LGD, wizja lokalna	Ocena roczna na 31 grudzień 2018, 2020, 2022, wykonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego	Stopień realizacji wskaźników
Jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur	Biuro RLGD PB, Zarząd RLGD PB	Analiza ankiet przeprowadzonych z beneficjentami, dokumentacji dotyczącej realizacji operacji zgromadzonej w biurze LGD	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca	Stopień realizacji zaplanowanych operacji
Zainteresowanie stroną www RLGD PB	Biuro RLGD PB	Licznik odwiedzin strony internetowej, statystyki/dane od administratora strony internetowej	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy	Skuteczność przepływu informacji, efektywność promocji obszaru RLGD PB

			wykonywana na dzień 30 czerwca	
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro RLGD PB	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	Ocena roczna w latach 2016–2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	Ocena skuteczności promocji RLGD PB oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat RLGD PB oraz skuteczność animacji społeczności.
Działalność RLGD PB, pracownicy i funkcjonowanie biura.	Zarząd RLGD PB	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie członków Stowarzyszenia.	Raz na rok	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR
Budżet LSR	Biuro RLGD PB	Rejestr danych	Raz na rok	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania/przedsięwzięcia

Przewiduje się, iż w wyniku monitoringu i ewaluacji mogą zostać podjęte takie działania naprawcze jak:

- zmiana harmonogramu ogłaszania konkursów,
- zmiana kryteriów oceny operacji i ich wyboru,
- zmiana sposobu prowadzenia usług doradczych i szkoleniowych w zakresie wdrażania i rozliczania projektów,
- usprawnienie przepływu informacji,
- wprowadzenia zmian w dokumentach,
- inne.

14.3. Plan działania

CEL OGÓLNY 1 Wspieranie zróżnicowanego rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności powiązanej z rybactwem	**Lata**	**2016-2018**			**2019-2021**			**2022 -2023**			**RAZEM 2016-2023**		**Program**	**Poddziałanie/zakres Programu**
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		

Cel szczegółowy 1.1 Różnicowanie działalności w ramach rybactwa i poza nim													PROW/RPO	
1.1.1. Tworzenie nowych miejsc pracy w tym tworzenie nowych podmiotów gospodarczych lub utrzymanie miejsc pracy na obszarze LGD	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1 szt	50	~~109 950~~ 65450	1 szt	100	~~109 950~~ 65450	0	100	0	2 szt	~~219 900~~ 130 900	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	2 szt	50	366 500	2 szt	100	366 500	0	100	0	4 szt	733 000	PO RiM	Realizacja LSR
1.1.2. Wspieranie rozwoju lub przebranżowienia istniejących podmiotów gospodarczych	Liczba przebranżowionych podmiotów gospodarczych	1 szt	100	~~219 900~~ 119 900	0	100	0	0	100	0	1 szt	~~219 900~~ 119 900	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	2 szt	50	366 500	2 szt	100	366 500	0	100	0	4 szt	733 000	PO RiM	Realizacja LSR
1.1.3. Działania mające na celu aktywizację i integrację lokalnej społeczności lokalnej, wymianę doświadczeń, wsparcie wspólnych inicjatyw w tym wymianę dobrych praktyk w zakresie drobnej przedsiębiorczości	Liczba projektów dot. wymiany doświadczeń	1 szt	100	64 504	0	100	0	0	100	0	1 szt	64 504	PO RiM	Współpraca
Razem cel szczegółowy 1.1				~~1127 35~~ 982854			~~842 950~~ 798 450			0		~~1 970 304~~ 1 781 304		
Cel szczegółowy 1.2 Wzrost jakości produktów i usług, innowacyjności oraz rozwój dziedzictwa kulturowego w szczególności w rybactwie														
1.2.1 Wspieranie produktów i usług sektora rybactwa i akwakultury powstających na terenie LGD (w tym m.in. publikacje, marketing, sprzedaż bezpośrednia)	Liczba publikacji, kampanii	0	0	0	2 szt	100	87 960	0	100	0	2 szt	87 960	PO RiM	Realizacja LSR
	Udział w targach	0	0	0	1 szt	100	10 995	0	100	0	1 szt	10 995	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba wyposażonych przedsiębiorstw w sprzęt ułatwiający/zapewniający	1 szt	50	73 300	1 szt	100	73 300	0	100	0	2 szt	146 600	PO RiM	Realizacja LSR

poprzez tworzenie lub rozwój łańcucha dostaw.	możliwość rozwoju w łańcuchu dostaw produktów rybackich													
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	3 szt	50	646 873	3 szt	100	646 872	0	100	0	6 szt	1 293 745	PO RiM	Realizacja LSR
1.2.2. Wspieranie innowacyjnych działań młodych ludzi mających na celu usprawnienie ~~produkcji~~ lub ~~jej~~ modernizację łańcucha dostaw produktów sektora rybactwa i akwakultury	Liczba przedsiębiorstw z usprawnioną lub zmodernizowaną produkcją	3 szt	50	660 360	3 szt	100	878 940	0	100	0	6 szt	1 539 300	PO RiM	Realizacja LSR
1.2.3. Wspieranie rybackiego dziedzictwa kulturowego na obszarze ~~LGD~~ RLDD PB	Liczba zastosowanych metod wspierania dziedzictwa kulturowego	0 szt	0,0	0	1 szt	100	5 248	0	100	0	1 szt	5 248	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba wydarzeń promujących tradycję akwakultury	1 szt	50	36 650	1 szt	100	36 650	0	100	0	2 szt	73 300	PO RiM	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.2				1 417 183			1 739 965			0		3 157 148		
Razem Cel 1 Wspieranie zróżnicowanego rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności powiązanej z rybactwem				~~2 544 537~~ 2 400 037			~~2 582 915~~ 2 538 415			0		~~5 127 452~~ 4 938 452		
CEL OGÓLNY 2 Zrównoważony rozwój infrastruktury na terenie LGD oraz wsparcie działań pro-środowiskowych	**Lata**	**2016-2018**			**2019-2021**			**2022 -2023**			**RAZEM 2016-2023**		**Program**	**Poddziałanie/zakres Programu**
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		

Cel szczegółowy 2.1 Ochrona, poprawa i odnowa stanu środowiska przyrodniczego, w tym operacje na rzecz łagodzenia zmian klimatu													PROW/RPO	
2.1.1. Działania na rzecz ochrony, poprawy i odnowy środowiska i jego elementów w tym: restytucja cennych przyrodniczo gatunków ~~ryb i raków~~, czynna ochrona przyrody ze szczególnym uwzględnieniem ochrony rzek i jezior, przeciwdziałanie kłusownictwu wodnemu lub podejmowanie działań na rzecz ograniczenia negatywnych skutków zmian klimatycznych, tworzenie i rozwijanie instalacji odnawialnych źródeł energii, w rozumieniu przepisów o odnawialnych źródłach energii;	Liczba zakupionego sprzętu do przeciwdziałania kłusownictwu	1 szt	50	~~219 900~~ 200 000	1 szt	100	~~219 900~~ 200 000	0	100	0	2 szt	~~439 800~~ 400 000	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba projektów dot. pozostałego obszaru - ochrony, poprawy środowiska i jego elementów	5 szt	55,5	~~1 187 277~~ 1 087 070	4 szt	100	~~971 408~~ 871 615	0	100	0	9 szt	~~2 158 685~~ 1 958 685	PO RiM	Realizacja LSR
2.1.2. Rozwój świadomości ekologicznej	Liczba akcji rozwijających świadomość ekologiczną	0	0	0	1 szt	100	42 935	0	100	0	1 szt	42 935	PO RiM	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1				~~1 407 177~~ 1 287 070			~~1 234 243~~ 1 114 550			0		~~2 641 420~~ 2 401 620		
Cel szczegółowy 2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązanej z rybactwem lub wodą													PROW/RPO	
2.2.1 Rozbudowa, modernizacja, integracja sieci szlaków turystycznych w powiązaniu i harmonii z	Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych szlaków turystycznych	2 szt	100	109 950	0	100	0	0	100	0	2 szt	109 950	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych	0	0	0	1 szt	100	146 600	0	100	0	1 szt	146 600	PO RiM	Współpraca

istniejącymi oraz tworzenie i rozwój infrastruktury towarzyszącej wodnym szlakom komunikacyjnym historycznie lub terytorialnie powiązanej z działalnością rybacką	szlaków turystycznych													
	Liczba rozbudowanych, zmodernizowanych ścieżek edukacyjnych	2 szt	100	73 300	0	100	0	0	100	0	2 szt	73 300	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba wspartych projektów dot. infrastruktury towarzyszącej szlakom wodnym	6 szt	100	471 319	0	100	0	0	100	0	6 szt	471 319	PO RiM	Realizacja LSR
2.2.2 Budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów rekreacyjnych, kulturowych powiązanych z rybactwem, w tym ułatwienie dostępu do nich (likwidacja barier architektonicznych) oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół tych obiektów	Liczba wybudowanych, rozbudowanych, zmodernizowanych, wyposazonych obiektów kulturalnych i rekreacyjnych	8 szt	100	1 765 259	0	100	0	0	100	0	8 szt	1 765 259	PO RiM	Realizacja LSR
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	1	100	219 900	0	100	0	0	100	0	1 szt	219 900	PO RiM	Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.2				2 639 728			146 600			0		2 786 328		
Razem Cel 2 Zrównoważony rozwój infrastruktury na terenie LGD oraz wsparcie działań pro-środowiskowych				~~4 046 905~~ 3 926 798			~~1 380 843~~ 1 261 150			0		~~5 427 748~~ 5 187 948		

Aktywizacja i koszty bieżące	**Lata**	**2016-2018**			**2019-2021**			**2022 -2023**			**RAZEM 2016-2023**		**Program**	**Poddziałanie/zakres Programu**
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźnik	Razem planowane wsparcie w PLN	PROW/RPO	

			narastająco			narastająco			narastająco		ów			
Aktywizacja	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	3 szt	50	5 000	3 szt	100	5 000		100	0	6 szt	10 000	PO RiM	Aktywizacja
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD(Zarząd, Rada)	20 szt	50	10 000	20 szt	100	10 000		100	0	40 szt	20000	PO RiM	Aktywizacja
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	200 szt	66,67	6667	100 szt	100	3333		100	0	300 szt	10000	PO RiM	Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	11 szt	50	5 801,6	11 szt	100	5 801,6		100	0	22 szt	11 603,20	PO RiM	Aktywizacja
Koszty bieżące	Nie dotyczy	-	-	~~504 540~~ 644 540			~~504 540~~ 674 540	-	-	~~11211 6,8~~ 230916,8	-	~~1121 196,8~~ 1549996,8	PO RiM	Koszty bieżące
Razem Aktywizacja				~~532 008,6~~ 672 008,6			~~528 674,6~~ 698 674,6			~~11211 6,8~~ 230916,8		~~1 172 800~~ 1 601 600		
Razem LSR				~~7123450,6~~ 6988843,6			~~4492432,6~~ 4498239,6			~~11211 6,8~~ 230916,8		11728000		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR RiM													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												~~7 483 930~~ 7 055 130	~~72,35%~~ 71,15%	

14.4. Budżet LSR

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)	Razem EFSI

	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	0,00	0,00	~~10 344 096,00~~ 9 915 296,00		~~10 344 096,00~~ 9 915 296,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00			211 104,00		211 104,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	0,00	0,00	~~1 121 196,80~~ 1 549 996,80	0,00	~~1 121 196,80~~ 1 549 996,80
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	0,00	0,00	0,00	51 603,20	0,00	51 603,20
Razem	0,00	0,00	0,00	11 728 000,00	0,00	11 728 000,00

14.5. Plan komunikacji

Cel opracowania planu komunikacji. Celem planu komunikacji jest zapewnienie obustronnej komunikacji pomiędzy RLGD PB a społecznością lokalną w całym procesie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, pobudzenie współpracy, aktywności społecznej oraz kreowanie liderów, dzięki którym będzie możliwy rozwój obszaru i realizacja zaplanowanych celów Strategii. Plan komunikacji ma gwarantować przejrzystość działań podejmowanych przez RLGD PB.

Założenia ogólne planu komunikacji. Plan komunikacji określa cele, działania komunikacyjne i środki przekazu (narzędzia) używane w procesie przekazywania informacji społeczności lokalnej, które będą stosowane przez RLGD PB na każdym etapie wdrażania LSR. Ponadto określa planowane efekty działań komunikacyjnych oraz sposób badania ich skuteczności, sposób wykorzystania wniosków uzyskanych od lokalnej społeczności i budżet przewidziany na realizację planu komunikacji.

Cele działań komunikacyjnych. Do głównych celów działań komunikacyjnych podejmowanych przez RLGD PB będzie należało:

Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia

Poinformowanie o ogłaszanych konkursach i ich wynikach, zasadach przyznawania pomocy w ramach poszczególnych typów projektów, zasadach rozliczania i realizacji operacji,

Wspieranie beneficjentów w realizacji operacji.

Uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy świadczonej przez RLGD PB pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie

Aktywizowanie lokalnej społeczności i zachęcanie jej do współrealizacji LSR,

Poznanie opinii o jakości działań podejmowanych przez RLGD PB i usług doradczych świadczonych przez pracowników biura,
Tworzenie pozytywnego i profesjonalnego wizerunku RLGD PB.

Rodzaje działań komunikacyjnych i środki przekazu. W celu zapewnienia jak najskuteczniejszego odbioru przekazywanych treści, RLGD PB oprze się głównie na dotychczas stosowanych efektywnych działaniach komunikacyjnych oraz na metodach komunikacji wskazanych przez mieszkańców podczas konsultacji społecznych. Ciągłość i powtarzalność zaplanowanych do realizacji działań komunikacyjnych zapewni utrzymanie mobilizacji społecznej w całym procesie wdrażania LSR. Działania komunikacyjne i środki przekazu są dostosowane do poszczególnych grup odbiorców i realizują cele komunikacyjne zaś przekazywane treści będą czytelne i fachowe.

Środki przekazu pozwalają na realizację komunikacji z poszczególnymi grupami docelowymi. Poniższe zestawienie przedstawia środki przekazu, jakie będą wykorzystane na każdym etapie komunikacji w zależności od zakładanych potrzeb określonych segmentów grup docelowych.
W planie komunikacyjnym Rybacka Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Bytowskie" wykorzystywać będzie następujące środki przekazu umożliwiające dotarcie do poszczególnych grup docelowych a mianowicie:

- Strona internetowa RLGD PB na której zostaną opublikowane najważniejsze informacje dotyczące dokumentów strategicznych Stowarzyszenia a także bieżące aktualności oraz informacje o planowanych działaniach,
- Lokalne media (prasa, radio, TV regionalna) – kampania informacyjna,
- Wydawnictwa własne w postaci : biuletynu informacyjnego (wkładka do lokalnej prasy) , ulotki, broszury, poradników, wydawnictw i filmów promocyjnych,
- Portal społecznościowy FACEBOOK - relacje z wydarzeń, filmy i zdjęcia, informacje bieżące,
- Poczta elektroniczna (SMS) i tradycyjna.

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Grupa docelowa	Środki przekazu
I poł. 2016r.	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów o LSR, jej celach głównych, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji możliwych do wsparcia w ramach LSR	Kampania informacyjna	Wszyscy grupy odbiorców na terenie RLGD PB w tym (potencjalni wnioskodawcy)	- artykuły w prasie lokalnej - biuletyn jako wkłada do prasy lokalnej - informacje na stronie www. RLGD PB oraz Facebook

II poł. 2016 –	Poinformowanie potencjalnych beneficjentów o możliwości składania wniosków, interpretacjach prawnych oraz zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny stosowanych przez Radę. Informacja dot. planowanych działań aktywizujących.	Spotkania dot. zasad naborów wniosków, kryteriów oceny i wyboru operacji przez Radę RLGD PB Spotkania z aktywnymi org. pozarządowymi oraz liderami lokalnymi	Wszystkie grupy odbiorców na terenie RLGD PB w szczególności z potencjalni beneficjentami, grupa defaworyzowana, organizacje ngo, lokalni liderzy	- spotkania bezpośrednie z grupami potencjalnych beneficjentów oraz aktywnymi org. pozarządowymi i liderami lokalnymi. - ulotki informacyjne wręczane na spotkaniach - indywidualne doradztwo dla beneficjentów prowadzone przez pracowników biura. - bieżące informacje w lokalnych mediach - informacje na stronie www. RLGD PB oraz Facebook
od 2017- w trybie ciągłym	-Bieżąca informacja dot. harmonogramu naborów wniosków, możliwości uzyskania wsparcia oraz wdrożenia projektu w ramach LSR, -- Bieżąca informacja o planowanych wydarzeniach promocyjnych i aktywizujących, projektach współpracy Uzyskanie informacji zwrotnej dot. potrzeb beneficjentów w zakresie informacyjnym i doradczym a także ewentualnych zmian LSR oraz kryteriów wyboru Bieżąca informacja dot. stopnia realizacji wskaźników LSR	- szkolenia i spotkania bezpośrednie z określonymi grupami beneficjentów i interesariuszy - badania dot. jakości świadczonej pomocy przez RLGD PB na etapie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy - regularne spotkania informacyjno-konsultacyjne - ewaluacja stopnia realizacji wskaźników, działania w ramach	- wnioskodawcy, w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR, grupa defaworyzowana - przedstawiciele sektora publicznego, Społecznego, gospodarczego/ rybacy - potencjalni partnerzy projektów współpracy -członkowie RLGD PB - lokalna społeczność	- spotkania informacyjne i szkolenia z potencjalnymi beneficjentami, - doradztwo indywidualne i grupowe w zakresie planowania i realizacji projektu - sms do grup Interesariuszy przypominające o terminie określonego wydarzenia - ankiety w wersji elektronicznej wysyłane do wnioskodawców oraz w wersji papierowej skierowanej do uczestników spotkań i szkoleń. - lokalne media, publikacje, artykuły, ulotki, gadżety -strona www RLGD PB oraz Facebook

		LSR		

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych. Plan komunikacji będzie poddawany systematycznej ocenie w ramach bieżącego monitoringu i badań ewaluacyjnych. Plan komunikacyjny będzie weryfikowany w zakresie adekwatności doboru działań komunikacyjnych do poszczególnych grup docelowych, ich efektywności, skuteczności i racjonalności ponoszonych kosztów.
W przypadku gdy w wyniku przeprowadzonych badań stwierdzone zostaną błędy i nieprawidłowości w celu ich niwelacji w pierwszej kolejności będą miały zastosowanie rekomendacje z badań. W przypadku rażących nieprawidłowości zostanie opracowany plan naprawczy poprzedzony konsultacjami społecznymi w zakresie działań komunikacyjnych i środków przekazu.
Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych i sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR. W opracowanym przez LGD planie komunikacyjnym zostały uwzględnione działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD, realizacji LSR i jakości udzielanego poradnictwa. Będą temu służyły monitoring i ewaluacja. Informacje zwrotne na temat jakości udzielanego doradztwa będą zbierane w dwojaki sposób. Po pierwsze poprzez uzupełnienie przez wnioskodawcę/beneficjenta ankiety monitorującej jakość usługi doradczej oraz po drugie przez ankiety rozsyłane w formie elektronicznej do beneficjentów poszczególnych typów operacji i kluczowych partnerów. Informacje dotyczące funkcjonowania LGD i realizacji LSR będą zbierane podczas szkoleń i innych wydarzeń organizowanych przez LGD (w formie ankiet), a także będą zbierane w formie wywiadów z organami, członkami Stowarzyszenia i pracownikami Biura RLGD PB. Ich wyniki posłużą do aktualizacji LSR, procedur, zmiany funkcjonowania poszczególnych organów czy RLGD PB, bądź przeprowadzenia korekt w tym zakresie (m.in. poprzez podnoszenie kompetencji pracowników udzielających porad np. w zakresie komunikacji interpersonalnej).
W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, braku akceptacji społecznej dla metod wdrażania LSR czy konkretnych działań podejmowanych przez RLGD PB albo w przypadku konieczności zmiany założeń i planów RLGD PB zostaną podjęte następujące działania naprawcze:

Ryzyko	**Działania naprawcze**
Funkcjonująca negatywna opinia społeczeństwa na temat	Budowanie pozytywnego wizerunku RLGD PB poprzez

LGD i działań przez nie realizowanych	przekazywanie czytelnych i transparentnych treści oraz wysokiej jakości materiały informacyjne, staranne przygotowywanie przedsięwzięć i angażowanie wykwalifikowanej kadry
Mały odzew społeczny działań podejmowanych przez RLGD PB	Zadbanie o właściwe formy poinformowania mieszkańców o organizowanych działaniach
Źle dobrane i nieskuteczne działania komunikacyjne i środki przekazu	Zastosowanie działań w oparciu o cel komunikacyjny oraz sprecyzowaną grupę odbiorców

Wyniki działań w ramach planu komunikacji będą upubliczniane za pomocą publikacji na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz będą wykorzystywane do uskuteczniania i udoskonalania planu komunikacji na dalszych etapach realizacji LSR.

Budżet przewidziany na działania komunikacyjne w okresie realizacji LSR – 20 000 zł na cały okres programowania.